

3378

491-99-8

9-14

2010

491.99-8

9-14

ՅՈՒՂ. ԳԱՊԱՆՃԵԱՆ

Ծ Ի Ա Ծ Ա Ն

Գ. ԳԻՐՔ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

բարգմանած, հեծելող. քեանք պատրաստած եւ իմփնուրյն
ուածննրու արտայայտութեան իրաւունքը վերապահուած է

Կ. ՊՈԼԻՍ

ԳՐԱՏՈՒՆ Պ. ՊԱԼԵՆՑ

1922

2002

51501. uik

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Օ. ԱՐԶՈՒՄԱՆ

№ 318

38418-67

SP

Ծ Ի Ա Ծ Ա Ն

Գ. ԳԻՐԲ

1. ՄԵԾ ՄԱՆՉԸ

Առջի օրերն դեռ շատ փոքրիկ
Մանկիկ մ'էի, բայց հիմա որ
Իրեւ, կարդալ գիտեմ աղուոր,
Մեծ մանչ մըն եմ, ա՛յ յեմ պզտիկ:

Մօրս ծուռկերուն ըրած խօսիկ
Կը տեսնեմ գիւ շատ անգամ,
Բայց հիմա եմ վեց տարեկան,
Ի՞նչ մանչ մըն եմ, ա՛յ յեմ պզտիկ:

Բ.

Հիմա ամեն յոր հանդարտիկ
 Կ'երթամ. կուգամ մանկապարտեզ,
 Օրհորդս անգամ կ'ըսես թե ես
 Մեծ մանչ մըն եմ, ա՛յ չեմ պզտիկ :

Պայուսակիս մէջ այս կոկիկ
 Ունիմ մաքիս, գիրք ու տետրակ,
 Կ'առնեմ դասեր տեսակ տեսակ,
 Մեծ մանչ մըն եմ, ա՛յ չեմ պզտիկ :

X

— Դուք դեռ ինչե՞ր ունիք ձեր պայուսակին մէջ :

ԱՌԱՄ.— Խօսքը մեծիկն, ջուրը՝ պզտիկին :

2. — ՅԻՍՈՒՍԻՆ ՆՈՒԷՐ

Մայրիկը նստած՝ Աւետարան կը կար-
 դար : Զապէլ, վեց տարեկան աղջիկը, անոր
 մօտ կը խաղար իր պուպրիկով :

Մայրը հասաւ, այնտեղ ուր Յիսուս
 կ'ըսէ. «Կենդանիները որջ ունին և երկինքի
 թռչունները՝ բոյն . իսկ Մարդու Որդին չու-
 նի տեղ մը՝ գլուխը հանգչեցընելու» :

Փոքրիկ Զապէլ որ լսած էր այս խօս-
 քերը, ըսաւ : Կ

6. — ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ ԿԱՏՈՒՆ

Աշոտ, Վահէ և Արմենակ երեք եղբայր-
 ներ էին : Աշոտ և Վահէ մանկապարտեզ
 կ'երթային. Աշոտ ծաղիկ դասարանին մէջ
 էր, Վահէ՝ բողբոջ դասարանին մէջ . իսկ
 Արմենակ դեռ հինգ տարեկան չկար և տունը
 կը մնար :

Աշոտ սորվեր էր արդէն բաւական գրել
 ու շատ ուրախ էր : Իսկ Վահէ իր եղբօր
 հետեւելու համար կ'աշխատէր որ ինք ալ
 գրէ և մատիտը ձեռք առնելով՝ թուղթերու
 վրայ շէպէլէկներ կը գծէր, և անագին թուղթ
 ու մատիտ կ'սպառէր :

X

Անգամ մը երբոր Աշոտ հպարտութեամբ
 կը պարծենար Վահէին թէ ինք գրել գիտէ,
 Վահէ բարկացած գոչեց :

— Է՛հ, ի՞նչ կը պարծենաս կը կենաս .
 գրելն ալ ի՞նչ է, ես ալ գիտեմ գրել :

— Եթէ գրել գիտես, գոչեց Աշոտ աւելի
 բարկացած, եկ՛ուր հետդ մրցումի ելլենք,
 մէյմէկ բան գրենք . տեսնենք, մեզմէ ո՞րը
 պիտի յաջողի :

Որոշեցին գրել կասու, և իրենց իրաւա-
 ղար կարգեցին պիտիկ եղբայրնին Արմենակը
 որ դեռ գրի վրայ բնաւ գաղափար չունէր :

Նախ Աշոտ մատիտը ձեռք առաւ և հատիկ հատիկ գրեց կասու, իսկ վահէ ալ իր մատիտովը կրցածին չափ կատուի նմանութիւն մը գծեց, պոչով, աչքերով, ականջներով, չմոռնալով նաև պէխերը:

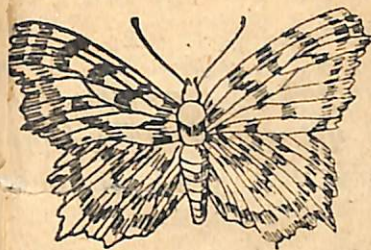

Աշոտ խնդալէն կը մարէր տեսնելով եղբօրը գծած շէպէլէկը. յաղթանակը ինք պիտի տանէր ապահովապէս:

Վերջապէս երկու գրուածները ներկայացուցին Արմենակին որ ուշագիր նայելէ յետոյ՝ վճռեց թէ վահէին գրածը աւելի կատուի կը նմանէր քան թէ Աշոտին գրածը...

— Ո՛րը կրցած էր ստուգիլ գրել կատու, Աշոտ թէ վահէ:

— Գրելուն և ծրագրելուն տարբերութիւնն ի՞նչ է գծագրելը գրել է:

7. — ԹԻԹԵՌՆԻԿՆ ՈՒ ՄԵՂՈՒՆ

Թիթեռնիկը կ'ըսէր մեղուն
Թեւերը բաց ու ցնծագին,
— Եթէ ըլլայ օդը պայծառ
Մէկտեղ խաղալ երթանք անտառ:
— Չէ, չէ, կ'ըսէր խելօք մեղուն
Ես չեմ սիրեր մինչև իրիկուն
Մնալ անհոգ ու թափառուն,
Այլ փեթակիս գործն անպատճառ
Պէտք է ընեմ ես անդադար,
Եթէ ըլլայ օդը պայծառ:

— Ի՞նչ կ'ընէ մեղուն, ի՞նչ կ'ընէ Թիթեռնիկը:

— Դուք ի՞նչ պարտիք ընել, դուք որո՞ւն կ'ուզէք նմանիլ:

8. — ԱՐՈՒԹԻԿՆ ՈՒ ԻՐ ԿԱՊԱՆ

Արութիկ մէկ տարեկան երախայ էր .
արդէն սենեակին մէջ կը պըշէր ամէն կողմ .
մինակը մէնմէն կ'ընէր և մեծ փափաք ունէր
քայելու :

Մայրիկը ուրախ էր . հազար գովք կը
կարդար իր Արութիկին որ շուտով տատիս
ընէ : Կը խոստանար անոր կարել տալ հրա-
շալի կապայ մը , ու տեսէք , ինչեր կ'երգէր :

Ելիր , կանգնէ ու քայլէ ,

Տեսնեմ պոյիդ ինչ վայլէ .

Պապան թող վարպետ բերէ ,

Արութիկիս կապայ կարէ .

Արեգակն երես ընէ ,

Լուսնկան աստառ ձեւէ .

Թուխ ամպեր բամպակ զնէ :

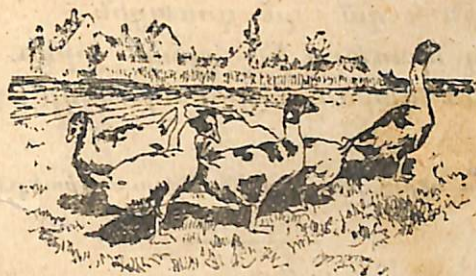
Աղեղնակ սրճէֆ քաշէ ,

Աստղներ կոճակ շարէ ,

Արութիկ հագնի , վայելէ . . . :

Շատ չանցաւ , Արութիկ սկսաւ տատիս
ընել : Մայրիկը կարել տուաւ անոր խառու-
տիկ կապայ մը ու հագցուց : X

ՀԱՆՆԼՈՒԿ 2. — Ձեր մօր գաւակն է , բայց ձեր
եղբայրը չէ , ո՞վ է ան :

9. — ՊԱՌԱՒԻՆ ՍԱԳԵՐԸ

Սագերը գնացին գետին ափունքը կեր
գտնելու , ճճիւներ որսալու : Իրիկունը պա-
ռաւն առաւ գաւազանը և գնաց որ տուն
բերէ զանոնք : Սագերը պառաւը տեսնել-
նուն պէս՝ շուրը նետուեցան և սկսան լո-
ղալ : Պառաւը կանչեց զանոնք :

Ճո՛ւ , ճո՛ւ , ճո՛ւ , շատակեր

Սև ու սպիտակ իմ սագեր ,

Հերիք որչափ լողացիք ,

Հերիք որչափ գետին մօտ

Որդեր կերաք դուք տղամօտ .

Երթանք , երթանք դէպի տուն

Ձեզի կեր տամ իրիկուն :

Չար սագերը չուզեցին ականջ տալ ,
վիզերնին երկնցուցին , կարմիր ոտքերնին

շարժեցին, լայն թեւերնին պարկին, կըրուկ-
նին բացին և դա՛, դա՛ գոռացին :

Բայց պառաւը ինչ ըրաւ՝ չըրաւ, սա-
գերը տուն դարձուց գաւազանովը :

— Դեռ ուրիշ ինչ ջրային թռչուն գիտէք :

10. — ՓՈՔՐԻԿ ՍՆԱՓԱՌԸ

Շրնափառ մը կար փոքրիկ,
Հագիւ վեց էր իր սարիֆ.

Օր մը ըսաւ իր միսֆեն.

«Քե՛ծ պարուն մ'եմ ես արդէն» :

Վեհ ֆայտերով գրնաց ան,
Առաւ պապուն գաւազան,
Եւ հօրը մեծ գլխարկին

Մէջ թաղունցաւ կիսովին :

Երբ դուռն ելաւ, փողոցին
Քարերն իր սակ դողացին.
Նա մեծ մարդեր բարեւեց
Իր սարիֆովն հագիւ վեց :

Անցորդները փողոցին.

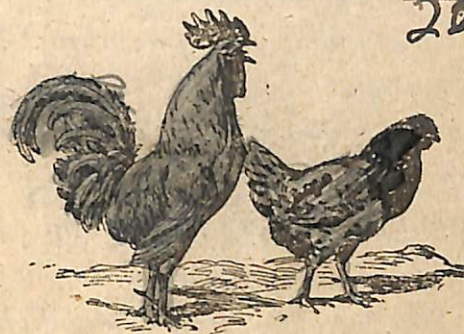
Քահ ֆահ մըն է փրցուցին.

Ըսին. «Գլխա՛րկ պատռախան

«Ո՛ւր կը տանիս աշո՛ղ տղան» :

✕ ✕

111111
22222

112
112
220

11. — ՍՔՐՆՆՆԻՆ ԸՆՏՔՆԻՔԸ

Քաղաղը լայն բակին մէջ կը ճեմէր,
Չուխին վերն ոսկի կատարքը կը ճօճէր,
Կտուցին տակ կարմիր. մօրուքը կը շարժէր :

Անոր կտուցը թուրի պէս էր, պոչը՝
շքեղ, ոտքերը բետեր ունէին, թեւերը՝ սի-
րուն շերտեր : Ճանկերով հողը կը փորէր և
հաւերն ու ձագերը կը հրաւիրէր :

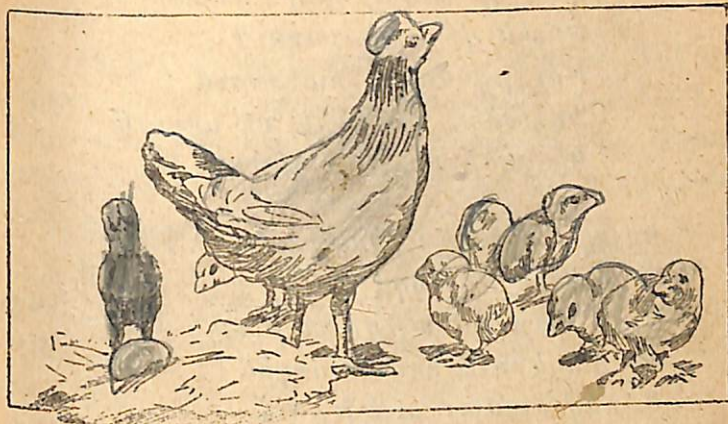

— ՃՈՒԼ, ճՈՒԼ, ճՈՒԼ, ճՈՒԼ, ճՈՒԼ, հաւիկ-
ներ, հաւ-մայրիկներ, խատուտիկներ, սեւեր,
ճերմակներ, գեղիններ ու գորշեր, հաւաք-
ուեցէք ձեր քնքուշ ձագերուն հետ, ձեզի
համար աղբը քրքրեցի, հատիկներ պատ-
րաստեցի :

Հաւ ու ձագ հաւաքուեցան, կռկռացին,
կռկռացին բայց փոխանակ ուտելու՝ իրարու
հետ կռուրտեցան :

Աքաղաղը չսիրեց այս բանը. զանոնք
պատժել ուզեց, մէկուն գլուխէն, միւսին
զանկէն բռնեց, կտցեց, թեւերը թափե-
թափ զարկաւ, ամէնքն ալ հեռացուց, հա-
տիկներն ինք կերաւ. յետոյ տանիքին վրայ
թռաւ, թեւերը շարժեց եւ գիլ ձայնով կան-
չեց. **XX XX XX XX XX XX**

— ԿՈՒԼ-ԿՈՒԼ-ԼԻԿ-ԿՈՒԼ... :

12. — ՀԱԻ-ՄԱՅՐԻԿԸ

Կըսկը՛ս, կըսկը՛ս, կըսկըսա՛մ...
Պարտեգիկ մէջ օղն է սափ.
Հաւ-մայրիկին քեռին սակ
Վառեակներ կան ըսպիսակ :
Թոյունի պէս նորաքեռ
Ճըլվըլուն, նուրբ ու քեքեռ,
Իրենց մօր շուրջն ու վրան
Կը ճըլեկն ու կը քրքռան... :

Կըսկը՛ս, կըսկը՛ս, կըսկըսա՛մ...
Պարտեգիկ մէջ օղն է սափ.
Եւ երկինքէն կապուտակ

Լոյս կը տեղայ ջիւնջ , յստակ :
Խոտիւն վրայ դաշարուն
Խումբը նորեկ հաւերուն
Գողթիկ , փափկիկ ու սիրուն
Կը յածի մօտն ու հեռուն . . . :

Կրկնէ՛ս , կրկնէ՛ս , կրկնէ՛սա՛մ . . .

Պարտէզին մէջ օդն է տաք .

Հաւ մայրիկն ալ գուարթագին ,

Իր ձագերուն տուած հոգին ,

Անոնց համար օրն իբրուն

Սիրտը սիրով սրտփուն

Անխոնջ , անդուշ , անվաստակ

Կ'ընէ կրկնէ՛ս , կրկնէ՛սա՛մ . . . :

13. — ԽԱՂԱՍԷՐ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ

Երկու փոքրիկ ու թուխ թռչուններ ,
երկու հատ ալ փոքրիկ ու գորշ թռչուններ
թառած էին ծառին վրայ : Չորս փոքրիկ
թռչունները թուխ ու գորշ հոն կ'երգէին
անուշ անուշ :

Երկու փոքրիկ ու սև բազեր , երկու
հատ ալ փոքրիկ ու ճերմակ բազեր գետա-
կին մէջ կը դառնային : Չորս փոքրիկ բա-

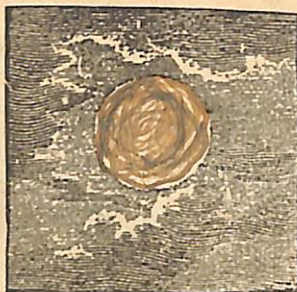
զերը ճերմակ ու սև հոն կը լողային արագ
արագ :

Երկու փոքրիկ բամպակ , գառնուկներ ,
երկու հատ ալ փոքրիկ նաշխուն գառնուկ-
ներ մարգերուն վրայ կ'արածէին : Չորս
փոքրիկ գառնուկները բամպակ ու նաշխուն
հոն կը խայտային կայտառ , կայտառ : X X

Երկու փոքրիկ աղջիկներ կարմիր հա-
գած , երկու հատ ալ կապոյտ հագած փոք-
րիկ աղջիկներ կը պտրտէին գետակին եզեր-
քը : Չորս փոքրիկ աղջիկները կարմիր ու
կապոյտ հագած հոն կը խաղային ուրախ ,
ուրախ :

Քիչ վերջ չորս փոքրիկ թուխ ու գորշ
թռչունները յոգնեցան ու դադրեցան եր-
գելէ . յետոյ չորս փոքրիկ ճերմակ ու սև
բազերն ալ յոգնեցան ու դադրեցան լողալէ ,
ի վերջոյ չորս փոքրիկ բամբակ ու նաշխուն
գառնուկները յոգնեցան ու դադրեցան խայ-
տալէ , բայց ան չորս պզտիկ կարմիր ու
կապոյտ հագած աղջիկները չը յոգնեցան ու
գեռ կը խաղային ուրախ ուրախ :

Անոնք շատ խաղասէր էին :

14. — ԽՈՒՍԱՓՈՒԿ ԼՈՒՍՆԿԱՆ

Գոյրէս լուսնակն ուղեցի ես
 Որ նա՛ շուրին մէջ կը խաղար ,
 Բայց քուրիկըս ծիծաղեցաւ ,
 Զիս ծաղրելով՝ կոչեց « յիմար » .
 Ես ալ կամաց մը բռնեցի
 Դոյլին շուրը թափեցի վար :
 Մէյմն ալ տեսնեմ որ վերն՝ հեռուն
 Ամպին բովն է գացեր , կեցեր ,
 Քար մը առի և ծառերուն
 Շուրին տակէն
 Ուղիղ իրեն
 Նետեցի :
 Ան ալ՝ գիտեմ , ինձմէ վախէն
 Մուռ , ծուռ երեսըս նայեցաւ
 Գնաց , մտաւ մէջն ամպերուն ,
 Քարին ցաւէն . . . գուցէ լացաւ :

— Լուսինը դոյլին մէջ կը մտնէ՛ . . . ուրեմն ի՞նչ
 պատահած էր , քուրիկը ի՞նչու կը ծիծաղէր :

15. — ՓՈՔՐԻԿ ՀԵՐՈՍԸ

Հայրիկը կաղանդին շատ մը աղուոր
 խաղալիքներ առաւ վահանիկին համար :
 Ատոնց մէջ կար գորշ ձիակ մը , պատիկ
 հրացան մը և գեղեցիկ թուր մը : Վահա-
 նիկին ուրախութիւնը չափ չունէր :

Դրացի տունէն Նուրհանն ու Արփին
 եկած էին վահանեց տունը և կը հիանային
 այդ սքանչելի խաղալիքներուն վրայ :

Վահանիկ հեծաւ ձիակը , կախեց հրա-
 ցանը ուսին , ձեռք առաւ թուրը , և սկսաւ
 հերոսական ձեւերով շրջանն ընել սենեակին : ~~+~~

— Ես կտրի՛մ եմ , կտրի՛մ , կը պոռար ,
 Դի կընայ իմ գէմս ելլել , ես չեմ վախնար
 Թշնամիէն , թող գնայ որ մէկ հարուածով
 գետին փռեմ . . . : ~~X~~

Այդ պահուն յանկարծ սենեակին մէկ
 անկիւնէն պատիկ մուկ մը դուրս ելաւ , և
 շուարած՝ իսկոյն փախաւ մտաւ իր ծակը :

Մեր փոքրիկ հերոսը՝ Վահանիկ, տեսաւ մուկը, ու տեսաւ թէ չէ, վախէն լեղին պատռեցաւ, մէկդի նետեց ձի, թուր, հրացան, և սենեակէն դուրս փախաւ, սարսափի աղաղակներ արձակելով:

Վահանիկի աղաղակներէն՝ մայրիկը վազեց եկաւ, մինչդեռ ասդին Նուրհանն ու Արփին խնդալէն կը ճաթէին:

Դէպքին լուրը տարածուեցաւ թաղին տղոց մէջ, և շատ ծիծաղ պատճառեց:

Անկէ յետոյ հերոս անունը կախեցին մեր Վահանիկին և թաղին մէջ կամ դպրոցը՝ խաղի ատեն «Հերոս Վահան» կը կանչէին զինքը:

Ա.Ռ.Ա.Ծ. — Մե՛նծ կեր, մե՛նծ մի՛ խօսիր:

ՆՈՒՐՀԱՆՆ ու ԱՐՓԻՆ

16. — ՊՈՒՊՐԻԿԸ

Ծափիկ ծափիկ ծիրանի,
Կարմիր խնձոր կը նմանի,
Ոսկի դեղձան մազերն ալ
Հովը թէ՛լ թէ՛լ կը քանի:

Լոյս լոյս աղուոր աղաւնի
Պայծառ արեւ կը նմանի,
Ծովէն կապոյտ ալուկն ալ
Դեպի երկինք կը նայի:

Ծաղիկ ծաղիկ ծիրանի,
Վառ վառ վարդի կը նմանի,
Զիւնէն ճերմակ քաթիկն ալ
Կ'ուզէ մարգրիտ մասանի:

17. — ԼԵԶՈՒԻ ԽԱՂԵՐ

Սեպուհ, Խորէն և Լուսաբեր, երեք դրացի մանուկներ կը շաղակրատէին պարտէզին մէջ: Գիտոսիկները դարձեր էին և գիտութիւն կը ծախէին իրարու՝ հանելուկներ,

շուտասելուկներ և ուրիշ լեզուի խաղեր
առաջարկելով :

Քանի մը հանելուկներէ, շուտասելուկ-
ներէ վերջ՝ Սեպուհ ըսաւ :

— Գիտցէք նախիմ, Պոլիսին ճիշտ մէջ-
տեղը, որն է :

— Ղալաթիան է, պոռաց մէկէն Խորէն :

— Զգիտցար, ըսաւ Սեպուհ :

— Կէտիկ-Փաշան է, գոչեց Լուսաբեր :

— Դուռն ալ չգիտցար, Պոլիսին ճիշտ
մէջտեղը Լ գիրն է, ըսաւ Սեպուհ և աւել-
ցուց :

— Հիմա գիտցէք, նախիմ, մուխը ին-
չո՞վ կսկսի և ինչո՞վ կը վերջանայ :

Խորէն և Լուսաբեր այս անգամ շուտով
թափանցեցին խաղին՝ հնարքին միաբերան
գոչեցին : X

— Մ ո՞վ կսկսի և Խ ո՞վ կը վերջանայ :

— Այս անգամ գիտցաք, ըսաւ Սեպուհ :

— Կեցէք ես ալ բան մը ըսեմ ձեզի,
սև մատիտով կրնամք կարմիր, կանանչ, կա-
պոյտ գրել, պոռաց Լուսաբեր, ես կրնամ
սև մատիտով գրել ինչ գոյն որ կ'ուզէք :

Սեպուհ և Խորէն բաւական մտածեցին
և չկրցան խելք հասցնել :

— Այդ կարելի չէ, ըսաւ Խորէն :

— Այդ անհնարին բան է, յարեց Սեպուհ :

Լուսաբեր յաղթական խլեց գրպանէն
Սեպուհի սև մատիտը և թուղթի կտորի մը
վրայ սկսաւ գրել :

— Ահա սև մատիտով կարմիր, և գրեց
կարմիր :

— Ահա սև մատիտով կապոյտ, և գրեց
կապոյտ :

— Ահա սև մատիտով կանանչ, և գրեց
կանանչ :

Սեպուհ և Խորէն ամօթահար եղան որ
չկրցան հասկնալ այսքան պարզ բան մը :

— Դուք ալ գրեցէ՛ք սև մատիտով կապոյտ, կարմիր,
կանանչ, դեղին, ճերմակ բաւերը և ուրիշ ի՞նչ գոյներ որ
գիտէք :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 3. — Հեռուանց կուգայ կյո՛ր փաթոցիկ,

Իրաւ փաթոց՝ է, ի՞նչ է,

Վրան-գլուխն է խառնակ,

Քուրդի ուղի՝ է, ինչ է.

Կարգալ չունի, գիր կը գրէ,

Աս ի՞նչ տեսակ գրագիր է :

Տունն որ այրի, խաղ կը կանչէ,

Թէ որ խեղդ չէ, հապա ի՞նչ է :

18. — ՏԵՐԵՒՆԵՐՈՒՆ ՄԱՀԸ

Աշունին վերջերը՝ բարակ, կճող քամի մը բարձր սարերէն կամաց, կամաց եկաւ, իջաւ դաշտերը, սուրաց. ամէն դի, մտաւ պարտէզներն ու այգիները. բոյսերուն ու ծառերուն ականջին մէյմէկ բան փսփսաց ու անցաւ, գնաց գէպի անտառը:

Քամին բարի չէր ու կ'երեւի թէ աղէկ լուրեր չփսփսաց անոնց ականջն ի վար, որովհետեւ խոտերը ահուղողով սրսրփացին, կանանչ տերեւներն իրենց վախէն սկսան դեղնիլ և անտառը սարսափէն դողաց:

Քանի մը օր վերջ՝ գիշեր մը պաղ պաղ եղեամբ իջաւ ամէն կողմ. իր թունաւոր փոշին սրկեց ծառերուն ու բոյսերուն վրայ. հիւանդացան բոլոր տերեւները և քիչ օրէն սքլեցան, չորցան, մեռան ցրտահար:

Շատ չանցաւ՝ չար քամին նորէն եկաւ, այս անգամ ուժգին թափով. իջաւ դաշտերը, մտաւ անտառը, վրձ, վրձ, սուրաց, արշաւեց ամէնդի, թափեց մեռած տերեւները, խլեց չորցած խոտերը, և փռեց աջ ու ձախ, ցրուեց սար ու ձոր:

Եւ ծառերը մնացին մերկ ու տկուղ, և դաշտերը դարձան անապատ:

— Ե՛րբ կը պատահին այս բաները

ԱՌԱՄ. — Այս օրուան նուշը, վաղուան փուշը:

19. — ՏՂԱՆ ՈՒ ԹՌՉՈՒՆԸ

Դէպ ո՛ւր կ'երթաս, նախնուն թռչուն,
Ո՛ւր կը թողուս քու բոյնդ ու տուն,
Կեցի՛ր, ինձի երգէ՛ երգեր,
Ապրէ՛ իմ մօտ բոլոր ձըմեռ:

— Ձեր երկրին մէջ եկաւ աշուն,
Տերեւ չմնաց վրայ ծառերուն,
Չկայ արեւ, տաք տաք օրեր, ~~✱~~
Ի՞նչպէս երգեմ անուշ երգեր:
Սիրուն մանուկ, մանուկ նախուն,
Ես չեմ մոռնար իմ բոյնն ու տուն
Երբ կրկին գայ տաքուկ գարուն.
Կուգամ, կ'երգեմ քեզ օրն ի բուն:

— Ո՛ր թռչունները կը գաղթեն աշունին, ո՛ւր կ'երթան:

— Ե՛րբ կը վերադառնան գաղթող թռչունները:

20. — ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԽՈՏԸ

Աննիկ և Լուսիա իրարու դրացի գեղ-
ջուկ աղջիկներ էին։ Օր մը՝ մէյմէկ կողով
լեցուն պտուղ առած, միասին քաղաք կեր-
թային։ Կողովները բաւական ծանր էին։

Ճամբուն վրայ Աննիկ շարունակ կը
խօսէր, կը խնդար և կատակներ կ'ընէր,
մինչդեռ Լուսիա անդադար կը մըմռար ու
կը գանգատէր։

— Ի՜նչպէս ալ կը խնդաս, ըսաւ Լու-
սիա իր ընկերուհիին, քու կողովդ ալ իմինիս
չափ ծանր է և դուն ինձմէ աւելի ուժով
չես, ի՜նչպէս ալ սիրտ ունիս խնդալու, կա-
տակելու։

Աննիկ պատասխան տուաւ և ըսաւ։

— Ես կողովիս մէջ տեսակ մը խոտ
դրեր եմ որ գայն կը թեթեւցնէ։

— Իբաւ որ, գոչեց Լուսիա, ատիկա
թանկագին և հրաշալի խոտ մը ըլլալու է.
ես ալ ունենայի և բեռս թեթեւար, ի՜նչ
աղէկ կ'ըլլար...։ Ըսէ, կ'աղաչեմ, այդ
խոտին անունն ի՜նչ է։

— Համբերութիւն է այն խոտին անունը,
պատասխանեց Աննիկ գուարթ ծիծաղով մը,
և աւելի ուրախ՝ շարունակեց իր ճամբան։

ԱՌԱՄ. — Համբերե՛ որ բերանդ համ գայ։

21. — ՓՈՔՐԻԿ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

Ինծի կ'ըսեն՝ «Հրեշտակ մըն ես»,
Բայց ասկէ յեմ շրփանաւ ես.
Գովեստի մէջ մ'է ասիկա
Որուն բռնաւ տեղի չըկայ։

Թեեւ պզտիկ եմ տակաւին՝
Կը փափաքիմ ես սրտովին
Այդ անունին՝ սուրբ ու աղուոր,
Ըլլալ իրօք արժանաւոր։

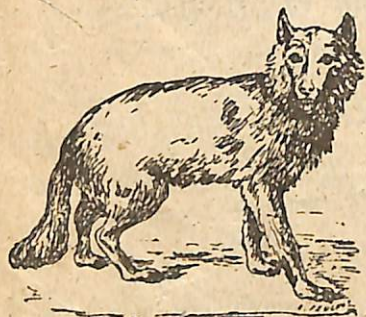
Քաղցրաբարոյ ըլլալ կ'ուզեմ.
Նսեւ զըւարթ ու ժրպատեմ,
Միշտ հրնազակոյ ու քարեկիրք
Աշխատասէր ու զրթասիրտ:

Այսպէս կրնամ երկրիս վրասն
Հրեշտակներու ըլլալ նրման,
Եւ անկէ ետք երկինքին ալ
Իրաւցրնէ հրեշտակ դառնալ:

22. — ՀԱԼԱԾԱԿԱՆ ԳԱՅԼԸ

Գայլը որսորդներէն և շուններէն հալած-
ուելով՝ գիւղ մտաւ լեղապատառ: Այնտեղ
հանդիպեցաւ կա-
տուին և լալագին
ըսաւ:

կեր են. զիս պիտի բռնեն:

— Շատ լաւ, ինչո՞ւ չէ, ըսաւ կատուն
մեղքնալով, և ցոյց տուաւ Մուսոյին տունը

— Օ՛, այնտեղ չըլլար, ըսաւ գայլը,
Մուսոյին հորթն եմ կերեր ժամանակին:

— Եթէ այդպէս է, Համբիկին տունը
տանիմ քեզ:

— Այնտեղ ալ չըլլար, անոր ալ գառն
եմ կերեր:

— Ուրեմն Փիլիկին տունը երթանք:

— Ո՛չ, ո՛չ, անոր ալ այժմ կերայ ան-
ցած աշունին:

— Երէցին տունը ինչպէս է:

— Վայ ինծի, դեռ երկու օր առաջ էր
որ կերայ երէցին մաքին...

— Դուն կրնոյ ուտէիր. մլաւեց կատուն
բարկացած, ի՞նչ երեսով հապա գիւղ մտար,
գիւղացին յիմար է որ իր թշնամին պատըս-
պարէ. փշրածդ դգալդ կուգայ. դուն ար-
ժանի ես կրելիք պատիժիդ:

ԱՌԱԾ. — Ինչ որ ցանես, նոյնը կը հնձես:

23. — ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱԶՔԵՐԸ

Ո՛վ պայծառ աստղեր, գեղեցիկ աստղեր,
Դուք Աստուած-Պապուն աչքերն էք եղեր,
Որ վերէն ինծի կը նայիք շիտակ
Իբրեւ երկինքի պահապան հրեշտակ:

Ուստի հսկեցէ՛ք ինծի, կ'աղաչեմ,
 երբ սենեակիս մէջ լռիկ կը ննջեմ.
 Այդ աչքերն աղուոր վերաս թող փայլին,
 Մինչև որ զարթնում երգով սոխակին:

ՀԱՆՆԼՈՒԿ 4.— Կաթիկ ցանիք, մագի ցուիք:

24. — Գ Ի Ր Ք Ը

Զօրս ու կէս տարու է Զարեհ: Շատ
 անգամ մօրը քով կը նստէր ու կ'ըսէր:

— Մայրիկ, կ'աղաչեմ, բան մը պատմէ
 ինծի:

Մայրիկն ալ շատ աղուոր բաներ կը
 պատմէր անոր:

Օր մը քաջ Վարդանի պատմութիւնն
 ըրաւ. պատմեց թէ ինչ ազնիւ, քաջ, հայ-
 բենասէր մարդ էր, թէ ինչպէս Հայաստանը
 թշնամիներէն ազատելու համար նահատակ
 եղաւ: Զարեհ մօրը հարցուց:

— Մայրիկ, քաջ Վարդանը տեսած ես:

— Չէ, տղաս, տեսած չեմ, պատաս-
 խանեց մայրը, Վարդան շատ, շատ տարի
 կայ որ մեռած է:

— Ուրեմն ի՞նչպէս գիտես Վարդանի
 ըրածները, նորէն հարցուց մանկիկը:

— Գիրքերու մէջ կարդացի, պատաս-
 խանեց մայրը:

Ուրիշ անգամ ալ մայրը Զարեհին
 պատմեց թէ Գոյումպոս անունով մարդ մը
 մեծ նաւերով ծովու վրայէն ամիսներ ճամ-
 բորդեր, անծանօթ երկիր մը գտեր է. այդ
 երկրին բնակիչները վայրենի էին, մորթե-
 ՚նին կարմիր էր, այնտեղ կային զարմանալի
 կենդանիներ, հրաշալի ծառեր անուշահամ
 պտուղներով: Մայրիկը ասանկ շատ բաներ
 պատմեց և Զարեհ բերանը բաց՝ մտիկ կ'ընէր:

Զարեհ նորէն հարցուց:

— Մայրիկ, միթէ այդ երկիրը գացած ես:

— Ո՛հ, չէ, պատասխանեց մայրը, շատ
 հեռու է այդ երկիրը:

— Այն ատեն ինչէ՞ն գիտես որ այդպիսի
 բաներ կան այնտեղ, նորէն հարցուց ման-
 կիկը:

Գիրքերու մէջ կարդացի, պատաս-
 խանեց մայրը:

Օր մը Զարեհին մայրը դուրս ելեր էր:
 Զարեհ մինակ էր. սիրտը կը նեղանար.
 Ինքնիրեն ըսաւ:

— Որովհետեւ իմ մօրս պատմածները
 գիրքերու մէջ կը գտնուին, ես ալ կրնամ
 փնտռել ու գտնել:

Շուտով գնաց, գիրք մը առաւ սեղա-

նին վրայէն ու բացաւ... բայց անոր մէջ
ճերմակ թուղթի վրայ սև նշաններ միայն
տեսաւ :

Այդ գիրքը փակեց , ուրիշ մը բացաւ ,
բայց նորէն ճերմակ թուղթ ու սև գիծեր
տեսաւ :

Զարեհ բան մը չհասկնալով գիրքերը
սեղանին վրայ դրաւ , ձանձրոյթ զգաց և
մինչև մօրը գալը քնացաւ :

Երբոր մայրն եկաւ , Զարեհ արթնցաւ ,
աչքերը բացաւ և անոր վագեց ըսելով :

— Մայրիկ , ինչ պէտք է ընել որ գիր-
քերուդ մէջի պատմութիւնները հասկնամ :

— Տղաս , պատասխանեց մայրը , պէտք
է կարդալ սորվիլ :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 5. — Սարեն գլուխի՝ չկոտրեցաւ ,
Զորեն գլուխի՝ չկոտրեցաւ ,
Քարի տակ դրի՝ չկոտրեցաւ ,
Զուր ձգեցի՝ փխտրեցաւ :

25. — ՈՐԲԻՆ ՊԱՀԱՆՁՔԸ

Որք եմ , անտուն , անպաշտպան ,
Տրե՛ք , խնդրեմ , ապաստան ,
Տրե՛ք սրնունդ եւ ուսում ,
Ես մարդ դառնալ եմ ուզում :

Ձեւ փափաքիր շրջիլ զուր ,
Անգործ ընկնիլ դռնէ դուռ ,
Ձրի մուտալ ու ապրիլ ,
Ողորմութեան սովորիլ :

Առե՛ք ձեր մօտ որդեգիր ,
Տրե՛ք ձեռքիս արհեստ , գիր ,
Լինիմ խելոք ու ազնիւ ,
Վայելեմ միշտ սէր , պատիւ :

— Ո՛վ է որբը , ինչպէս կ'ըլլայ , ինչպէս պէտք է
վարուիլ որբին հետ :

ԱՌԱՄ. — Որքին հաց տուող չ'ըլլար , խրատ տուող
շատ կ'ըլլայ :

26. — ԿԱՐ ԿՏԱՆԸ

— Ի՞նչ գէշ պատուեցաւ, ի՞նչ գէշ պատուեցաւ, նոր լաթ ալ չունիմ որ հագնիմ, կ'ըսէր Լուսիկը լալագին որ կապոյտ պարեգօտ մը հագած էր, ասանկ ինչպէս դպրոց երթամ:

Լուսիկ իրիկունը բացաւ մօրը կարկտանի ծրարը, կտորները քրքրեց, քրքրեց, մի կապոյտ կտոր գտաւ, և ուրախ ուրախ՝ սկսաւ կարկտել հագուստին պատուած մասը:

— Ի՞նչ կ'ընես կոր, Լուսիկ, հագուստդ պատուե՞ր ես, հարցուց մայրիկը:

— Այո՛, մայրիկ, և հիմա պիտի կտրկըտեմ, պատասխանեց Լուսիկ:

— Բայց կապոյտ կտոր չկայ որ կարկըտես:

— Մայրիկ, այս մէկ կտորը գտայ:

— Ես կը կարծէի թէ կապոյտ կտոր չկայ բնաւ:

Առտուն Լուսիկը լալով կանչեց:

— Մայրիկ, մայրիկ, այս ի՞նչ գէշ բան եմ ըրեր, կապոյտ հագուստս կանանչ կըտորով կարկտեր եմ, ասանկ ի՞նչպէս դըպրոց երթամ:

— Խեղճ աղջիկս, միտքս չեկաւ որ

ճրագին լոյսին տակ կանանչ կտորը կապոյտ կ'երեւնայ, բայց հիմա ի՞նչ կրնամ ընել. ցամաք հացի փարս հագիւ կը վաստկիմ. մի լար, աղջիկս. կարկտանը գոգնոցովդ ծածկէ ու գնա՛ դպրոց:

Լուսիկ մօրը ըսածին պէս ըրաւ: Զբօսանքի ատեն իր ընկերներուն հետ կը խաղար, յանկարծ տեսաւ որ Մարին իրեն կը նայի ու կը ծիծաղի: Լուսիկ ամչցաւ, և արցունքը աչքերուն՝ մէկդի քաշուեցաւ:

Սիրանոյշ տեսաւ պատահածը, յանդիմանեց Մարին և ըսաւ:

— Մարի, ինչո՞ւ կը ծիծաղիս, Լուսիկը աղքատ է, մայրը լուացարար է, ի՞նչ ընէ խեղճը, նոր լաթ չունի որ հագնի:

Մարի մտածեց, ամօթ զգաց իր ըրածէն. և քիչ յետոյ վազեց տուն, առաւ իր կապոյտ նոր պարեգօտը, բերաւ, տուաւ Լուսիկին:

ՀԱՆՅԼՈՒԿ. 6. — Ծակեմ, ծակեմ, ծակը ձգեմ:

27. — ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍ

Մն , տղա՛ք , առնենք
Մեր նուագարաններ ,
Ու կարգաւ զարնենք
Դեղեցիկ երգեր :

Իմբուկ ունինք մենք
Բոլորակ ու լայն ,
Քանի կը զարնենք ,
Կը հանէ բամբ ձայն :
Թըմ , թըմ , թըմ , թըմ , թըմ ,
Թըմ , թըմ , թըմ , թըմ , թըմ :

Փոքրիկ ջութակնիս
Շատ լաւ լարած ենք ,
Առնենք ճպտունիս
Երգենք ու ածենք :
Ճըզ , ճըզ , ճըզ , ճըզ , ճըզ :
Ճըզ , ճըզ , ճըզ , ճըզ , ճըզ :

Մեր շիք տալիղներ
Կը հեշեն անուշ ,
Կը զարնենք զայն մեր
Մատերով քնքուշ :
Տին , տին , տին , տին , տին ,
Տին , տին , տին , տին , տին :

Տեսէ՛ք մեր սրրինդ
Որ լուռ չի մընար ,
Մենք զանի առինք
Սուլեւու համար :

Տիւ , տիւ , տիւ , տիւ , տիւ ,
Տիւ , տիւ , տիւ , տիւ , տիւ :

Ծնծղան ցնծալով
Կ'առնենք ձեռքերնիս ,
Ուժով զարնելով
Կ'երգենք ամէնքնիս :

Ծին , ծին , ծին , ծին , ծին ,
Ծին , ծին , ծին , ծին , ծին :

Փողերնուս գոռ ձայն
Խանդ կուտայ մեզի ,
Մենք կը փրչենք զայն
Առանց ձանձրոյթի :

Թռու , թռու , թռու , թռու , թռու ,
Թռու , թռու , թռու , թռու , թռու :

Եկէ՛ք , ընկերներ ,
Դաշնակին վրայ
Շարժենք մեր մատներ ,
Թո՛ղ լաւ ը գոռալ :

Տօ , տօ , տօ , ըէ , մի ,
Փա , սօլ , լա , սի , մի :

— Իսկ նուագարաններ գիտէ՛ք , ըսէ՛ք անունները :

28. — ԽԵԼԱՅԻ ՀԱՄԲԻԿ

Համբիկ մինչև յետինք անդադար հերկեց արտը . ինք յոգնեցաւ և տեսաւ որ եզերն ալ յոգնեց եւն ու ալ չպիտի կրնան աշխատիլ :

Համբիկ դադրեցուց աշխատութիւնը , արձակեց եզերը արօրը կապեց իշուն , ինք ալ վրան հեծաւ ու եզերն ետեւը ձգած՝ ճամբայ ելաւ զէպի գիւղ :

Այս ծանր բեռին տաք կքած , խեղճ աւանակը կը տքար ու շատ դժուար կը քաշէր :

Համբիկ տեսնելով որ էջը մինչև գիւղ չպիտի կրնայ երթալ այդպէս , վար իջաւ վրայէն , քակեց արօրը անոր կռնակէն և իր ուսը զարկաւ , յետոյ նորէն ելաւ , նստաւ իշուն վրայ :

— Ա՛յ հիմա հանգիստ կրնաս բալել , կ'ըսէր , արօրը իմ շալակս առի :

— Համբիկն ըբաժը խելացութիւնն էր թէ...

— Ինչ կ'ընեն արօրով... գութանով...

— Ինչո՞ւ համար կը հերկեն արտը :

ԱՌԱՄ. — Արօրը անձ եզեն կը ծոխ :

29. — ԾԱՌԵՐՈՒՆ ԳԱՆԳԱՏԸ

Մարդիկ մեր փայտեն
Միշտ ամեն ասեն
Կրակ կը վառեն
Տուն կը տաքցընեն ,
Կ'եփեն կերակուր ,
Կ'ուտեն կուշ ու կոռ .
Բայց մեզ չեն յիշեր ,
Մեզ չեն պահպաներ ,
Այն ահաբորտեն
Մեզ կը կոտորեն ,
Մեզ կը փճացընեն
Կ'ոչնչացընեն :

Մեր գերաններով
Կը շինեն տներ
Գուներ , մարտներ
Ժաւեր ու վաներ ,
Մեր տախտակներով
Յատուկ , սոսաւսաղ ,
Աթոռ , պահարան ,
Սեղան , նստարան ,
Դուռ ու պատուհան ,

Եւ այլ շատ տեսակ
Կահ ու կարասիք:
Բայց մեզ չեն յիշեր
Մեզ չեն պահպաներ
Այլ անգործօրէն
Մեզ կը կոտորեն
Մեզ կը փճացրնեն
Կ'ոյնջացրնեն:

Ո՞վ չէ կերեր տանն,
Կամ կարմիր խնձոր,
Նուռ ու սերկելիչ,
Կեռաս կամ սաշոր,
Ծիրան անուշիկ,
Դեղձ կարմրաթուշիկ,
Հապա խաղո՞ղը,
Եւ ֆա՞նի տեսակ,
Կարմիր ու դեղին,
Թուխ կամ ըսպիտակ փ.:
Եւ այդ ամենք
Մարդիկ միշտ կ'ուտեն,
Բայց մեզ չեն յիշեր,
Մեզ չեն պահպաներ,
Այլ անգործօրէն
Մեզ կը կոտորեն,
Մեզ կը փճացրնեն,
Կ'ոյնջացրնեն:

Խեղճ փափուկներ,
Դուք երբոր մեծնալ՝
Մեզ խնայեցէք,
Մեզ պահպանեցէք,
Ձեր պարտեզներուն,
Այգիներուն մէջ
Ծառեր տնկեցէք:

— Ի՞նչ օգուտներ ունին ծառերը:
ՀԱՆՏԼՈՒԿ. 7. — Խալի ունիմ, քափ տալ չի լինիր,
Ոսկի ունիմ համբել չի լինիր:

30. — ՔԱՂԱՔԱՎԱՐ ՏՂԱՆ

Երէկ պտտելու ելած էի երբոր հանդի-
պեցայ ձեր պզտիկ ընկերներէն Արամին:
Այս տղան յարգանքով հանեց գլխարկը և
բարեւեց իր քովէն անցնող
տարիքոտ մարդ մը:

Ինքնիրենս ըսի. «Աղէկ,
աղէկ, պզտիկ Արամ կը
պահէ իրեն տուած խրատ-
ներս, տեսներք սա եկող
կնոջ հանդէպ ալ նոյն ըն-
թացքը պիտի ունենայ»:

Հաճոյքով տեսայ որ ան դարձեալ իր

գլխարկը հանեց և բարեւեց կինը որ իրենց ծանօթն էր : Ես ալ գովեցի իր ընթացքը :

Պզտիկ բարեկամներս , պէտք է որ դուք ալ անոր նմանիք , որովհետեւ քաղաքավար տղայէն աւելի սիրուն բան չկայ :

Ձեզմէ մեծերը բարեւեցէ՛ք յարգանքով : Եթէ բան մը առնէք , մի՛ մոռնաք երբեք ըսել . « Շնորհակալ եմ » : Իսկ երբոր բան մը տաք և ձեզի շնորհակալ ըլլան , պատասխանեցէք . « Չարժեք , բան մը չէ » :

Երբոր գիրք մը , պտուղ մը , կամ ուրիշ բան մը ուզէք մէկէ մը , մի՛ մոռնաք աւելցնելու . « Տուէք եթէ կը հաճիք » :

Քաղաքավարութիւնը աղէկ կը թուութեան մը նշանն է : Եւ դուք հոգ տանելու էք որ աղէկ կը թուած տղաք ըլլաք :

31. — ԹԻԹԵՌՆԻԿԻՆ ՀԱՐՍՆԻՔԸ

Պարոն թիթեռնիկը մինակ էր , կը ձանձրանար : Բարեկամները խորհուրդ տուին իրեն որ ամուսնանայ , ընկեր մը ճարէ :

— Աւանդ , դիւրին բան չէ , ըսաւ թիթեռնիկը , քանի որ տուն տեղ չունիմ :

— Դուն մի՛ վախնար այդ բանէն , գո-

չեց անդիէն խղունջը , իմ խեցիէ տունս կուտամ քեզի :

— Ափսոս , դիւրին բան չէ , ըսաւ նորէն թիթեռնիկը , անկողինս սաւան չունի , ոչ ալ բարձերս՝ երես :

— Ատոր համար հոգ մի՛ ըներ , պոռաց սարգը իր ոստայնին մէջէն , քեզի պէտք եղած կտաւը ես կը գործեմ :

— Չէ , չէ , նորէն դիւրին չէ , կրկնեց թիթեռնիկը յուսահատ , հաճաք ուրկէ ճարեմ ես :

— Հացը ինձմէ՛ գիտցիր դուն , մրմնջեց մըջիւնը վեհանձնօրէն , ես առատ պարէն ունիմ :

— Բայց ի՞նչ ընեմ միայն հացը , աւելցուց թիթեռնիկը . ցամաք հացը համ հոտ չունի :

— Այդ ալ հոգ մի՛ ըներ , ճգաց մուկը իր ծակէն , ես խոհանոց մը ունիմ ձեռքիս տակ :

— Աւանդ , շաքար ալ չունիմ , կրկնեց թիթեռնիկը տխրօրէն :

— Դուն խօսք մտիկ ըրէ , ամուսնացիր , բզզաց մեղուն իր փեթակէն , ուզածիդ չափ կուտամ քեզի մեղրէս :

Բայց պարոն թիթեռնիկը չէր ուզեր համոզուիլ և ըսաւ :

— Ափսոս , ջահի ալ պէտք ունիմ , ուրկէ գտնեմ ես ջահը :

— Փռն խօսք , ձայնեց անդիէն փո սուռան , իմ լուսաւոր ջահս պատրաստ է քեզի համար :

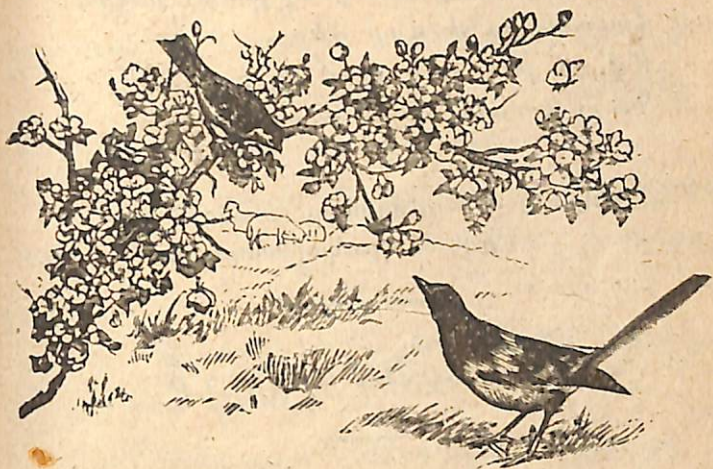
— Բայց առանց երգի , նուագի հարսնիք կ'ըլլայ , ուր էք տեսնի սուս-փուս հարսնիք , առարկեց նորէն թիթեռնիկը :

— Մենք կ'երգենք ու կը նուագենք քու հարսնիքիդ , հոճոացին անդիէն ճպուռները միաբերան :

Պարոն թիթեռնիկին խօսքը հատաւ , համոզուեցաւ որ ամուսնանայ և գտաւ իրեն յարմար ընկերուհի մը : +

Խղունջը տուաւ իր խեցիէ տունը , սարդը տուաւ իր գործած կտաւները , մըրջիւնը տուաւ հաց՝ իր ամբարէն , մուկը տուաւ կերակուր՝ իր խոհանոցէն , մեղուն տուաւ մեղր՝ իր փեթակէն , փոսուռան վառեց իր լուսաւոր ջահը , և ճպուռները եօթն օր , եօթը զիշեր երգեցին , նուագեցին միաբերան :

Պարոն թիթեռնիկին և օրիորդ թիթեռնուհիին հարսնիքը շատ փառաւոր եղաւ , շատ փառաւոր :

32 — ԿԱԶԱՂԱԿՆ ՈՒ ԱԳՌԱԻԸ

Կաշաղակը կզկըզալով
Կը թռչրտէր ծառէ ծառ ,
Իսկ ագռաւը՝ նստած մէկ քով
Մտիկ կ'ընէր անբարբառ :

— Ի՞նչ ես նստեր , կ'ընես մտիկ
Լուռ ու անխօս , սիրելիս .
Զե՞ս հաւատար արդեօք , քուրիկ ,
Ըսածներուս , պատմածիս :

— Միտքս ի՛նչ ծածկեմ, ըսե՛մ քեզի,
Հաւատալըս չի գար դեռ.
Ո՛վ որ քեզ պէս շատ կը խօսի,
Դուրս կուտայ միշտ շատ սուտեր:

ՀԱՆՅԵԼՈՒԿ. 8 — Ասդիմ դար, անդիմ դար,
Մեջը կայ անգադար:

33. — ՊԶՏԻԿ ԳԻՏՈՒՆԸ

Պօղոսիկ իրիկուան տուն կը դառնար
գպրոցէն: Ճամբան քթին տակէն անդադար
կը կրկնէր առած վերջին դասը:

— Խնձորը խնձորենիին պտուղն է,
տանձը՝ տանձենիին պտուղն է, բայր՝ բա-
լենիին պտուղն է: *

Պօղոսիկ հասաւ տուն, վաղեց խոհա-
նոցը ուր մայրիկը իրիկուան կերակուրը կը
պատրաստէր, բարեւեց զանի և գոհունակ
դէմքով մը գոչեց: ✕

— Մամա, ես գիտուն եմ, ես հիմա
շատ բան գիտեմ. ես սորվեցայ թէ՛ ճուրկէ
կը քաղեն խնձորը, տանձը, բայր, նարինջը,
կեռասը. ես գիտեմ բոլոր ծառերուն անուն-
ները. անա ըսեմ, մտիկ ըրէ. ✕ խնձորը խըն-

ձորենիին պտուղն է, կեռասը կեռասենիին
պտուղն է, նարինջը նարնջենիին պտուղն է:

— Ապրիս, տղաս, ըսաւ մայրիկը և
գորովագին համբուրեց զանի:

Այդ պահուն մայրիկին աչքին զարկաւ
սեղանին վրայ դրուած աման մը խաղողը և
ըսաւ:

— Պօղոսիկ, գիտցիր նայիմ, խաղողը
ինչ ծառի պտուղ է:

— Խաղողը խաղողենիին պտուղն է,
ըսաւ Պօղոսիկ յաղթական շարժումով մը:

Մայրիկը ծիծաղեցաւ: Իսկ Վերգինէ,
Պօղոսիկին քոյրը որ խոհանոցին մէջ մայրի-
կին կ'օգնէր, խնդալէն կը մարէր:

Վերգինէ այդ պահուն խոշոր կաղամբ
մը կը մանրէր:

— Է՛հ, պարոն գիտուն, ըսէ նայիմ,
կաղամբն ինչբանի պտուղ է, գոչեց անդիէն:

— Կաղամբը կաղամբենիին պտուղն է,
ըսաւ Պօղոսիկ, այս անգամ քիչ մը կակա-
ղելով:

Մայրիկն ու Վերգինէ կրկին սկսան
բըքշալիւր ծիծաղիլ: Պօղոսիկ շուարած՝

անոնց կը նայէր զարմանքով, և չէր հասկը-
նար թէ ինչո՞ւ կը ծիծաղին :

— Պօղոսիկին պատասխանները ուղիղ էին. խաղողն
ի՞նչ բանի պտուղ է . կաղամբը պտուղ է թէ բանջարեղէն.

— Պողոտու ի՞նչ ծառեր գիտէք . ի՞նչ բանջարե-
ղէններ գիտէք :

34. — Ի Շ Ո Ւ Կ Ս

Պզտիկ միւնիւնիկ իշո՛ւկս ահա ,
Առտուն շաս կանուխ ելեր. կը գրռայ .
Ան գիս կը կանչէ որ իր ֆովն երթամ ,
Ցասֆեմ , ցասֆրեմ , իր վրայ հեծնամ :

Կը սիրեմ ես զիւնի, վասընգի անի
Խելո՞ք կը կենայ, խելնդ բաներ չունի .
Թէեւ պիւնդ գրչոյս, քիչ մըն ալ յամառ,
Բայց երբ մտրակեմ, կը վազէ վեր վար :

+

Գիտե՞ք թէ ինչո՛ւ այս իմ իշուկին
Ականջներն երկար են ու ահագին .
Կեցե՛ք որ պատմեմ պատճառն ես անոր ,
Պատմութիւնն հին է , բայց շա՛տ ալ աղուոր :

Կ'ըսեն թէ Աստուած ըսաւ Ադամին .
«Բոյր կենդանեաց անունն առաջին
«Ի՛նչ ինչ ո՞ր կ'ուզես» : Աւ անոնի կարգով
Ադամին առջեւ եկան ֆովն ֆով :

Աւ երբ կարգն եկաւ ամենէն վերջին
Դանդաղ ֆաշուածֆով այս կենդանիին ,
Էր դրաւ անոր անունը Ադամ .
Անուն մը որ չէր անյարմար, անհամ :

Հագիւ հեռացած՝ էշը մոռցեր էր
Թէ իր անունը ինչ էին դրեր :
Դարձաւ, աղայեց , ըսաւ Ադամին ,
«Մոռցայ անունըս, ո՞հ, ըսե՛ կրկին» :

Ադամը բռնեց անոր ականջէն ,
Պիւնդ պիւնդ ֆաշելով ըսաւ պոռաչէն .
«Է՛շ է անունըդ , է՛շ է , հասկըցա՞ր» :
Այն օրէն ականջներն մընացին երկար :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 9. — Խորունկ հոր մը կայ, աշխարհ ինչ
որ կայ, մէջը կ'ընկնի :

+

35. — ՄԱՏՆԵՄԱՏՐ

Անգամ մը մատնեմատը շատ թանկագին մի մատանի դրուեցաւ : Մատանին արեւի պէս կը փայլէր, ցոլացնելով կարմիր ու կանանչ, դեղին ու կապոյտ երանգներ : Ամէն մարդ կը հիանար մատանիին վրայ :

Մատնեմատը հպարտացաւ, խորհեցաւ թէ ինք բոլոր միւս մատերէն լաւագոյնն է և յոխորտանքով ըսաւ իր ընկերներուն :

— Ձեմ հասկնար թէ դուք ինչո՞ւ համար իմ քովս էք շարուած . ի՞նչ բանի պէտք էք . տեսէք ես ի՞նչպէս կը փայլիմ . մարդիկ ինծի նայելով կը հիանան :

— Եթէ այդպէս է, հպարտ բուրիկ, ալ մենք քեզի ընկեր չենք ըլլար, գնա ապրէ ինչպէս որ կ'ուզես, ըսաւ բութը :

Բոլոր մատերը համաձայնեցան բութին և որոշեցին չօգնել մատնեմատին :

Երկու օր յետոյ մատնեմատը շատ գեղեցիկ վարդ մը տեսաւ և ուզեց քաղել : Ո՛չ մի մատ ուզեց անոր օգնել : Որչափ ալ աշխատեցաւ, չարչարուեցաւ, չկրցաւ վարդը քաղել :

— Մենք քեզի չենք օգներ, ըսաւ միջնամատը :

Երկու օր ալ անցաւ և մատնեմատը ուզեց այս անգամ բալ քաղել : Միւս մատերը նորէն չօգնեցին : Մատնեմատը ուզեց դէս ու դէն ինկաւ, շատ չարչարուեցաւ, չկրցաւ բալը քաղել :

— Մենք քեզի չենք օգներ, ըսաւ ցումամատը :

Օր մըն ալ մատնեմատը ուզեց տիկնիկը զարդարել որ հետը խաղայ : Որչափ ալ աշխատեցաւ, չարչարուեցաւ, չկրցաւ զարդարել :

Մատնեմատը հասկեցաւ այն ատեն որ ինք մինակ բանի մը չի ծառայեր : Դիմեց միւս մատերուն որ իրեն օգնեն :

— Մենք քեզի չենք օգներ, ըսին բոլոր մատերը միաբերան :

Մատնեմատը գլուխը կախեց, մտածեց և ճանչցաւ իր սխալը : Այն ատեն նորէն դիմեց իր ընկերներուն և խնդրեց որ ներեն իրեն, և առաջուան պէս ընկեր լինին :

Մատերը ներեցին անոր : Այն օրէն ի վեր ձեռքի մատերը սիրով ապրեցան միասին և միշտ իրարու օգնեցին :

ԱՌԱՅ. — Մեկ ձեռքը ծափ չի տար :

36. — ԶՈՒՐԻՆ ԵՐԳՐ

Կեցցէ՛ ջուր, կեցցէ՛ ջուր,
Որ կ'ընէ մեզ մաքուր:

Զուրին շնորհին է որ կ'ունենանք
Ոյժ, առողջութիւն և պատուական կեանք.
Մեր օրիորդը միշտ կը յորդորէ որ
Զուրն ու մաքրութիւն սիրենք ամէն օր:

Կեցցէ՛ ջուր, կեցցէ՛ ջուր,
Որ կ'ընէ մեզ մաքուր:

Պզտիկ տղայ մը՝ ուշիմ, իմաստուն,
Պէտք է որ լրայ աստրծու առտուն
Զեռքը, մարմինը ու դէմքը զըւարթ
Որպէս զի սիրէ զինքը ամէն մարդ:

Կեցցէ՛ ջուր, կեցցէ՛ ջուր,
Որ կ'ընէ մեզ մաքուր:

37. — ՀՈՃԱՆ ԵՒ ԻՐ ԷՇԸ

Նասրէտտին հոճան օր մը էշը հեծած
գիւղ կ'երթար. տղան ալ ետեւէն քայելով
իրեն կը հետեւէր: Ճամբան անցորդներ
հանդիպեցան հոճային. անոնցմէ մին ըսաւ:

— Հոճա, ամօթ չէ՞ որ դուն, մեծ և
ուժեղ մարդ, հեծնես էշը, սա պզտիկ
տղան ետեւէդ քայեցնես:

— Իրաւունք ունիս, ըսաւ հոճան, և
հանդարտօրէն վար իջնելով էշէն, հեծցուց
իր տղան. և ինք սկսաւ ետեւէն քայել:

Հազիւ թէ քիչ մը առաջ գնացին. և ահա
հանդիպեցան խուժը մը գեղջուկ պառաւ-
ներու որ շատախօսելով կ'երթային: Պա-
ռաւները հոճային նայեցան և ըսին:

— Հոճա, դուն՝ ծերունի մարդ, մեղք
չե՞ս որ քայես և առանձին տղադ հեծցնես
էշը:

Հոճան մտածեց և իրաւացի գտաւ պա-
ռաւներուն ըսածը. ուստի ինքն ալ հեծաւ
էշը. և հայր ու տղայ իշուն վրայ՝ սկսան
յառաջանալ: Խեղճ կենդանին տքալով՝ հա-
զիւ թէ կը քայէր:

Քիչ մը անդին՝ քաղաքացի ազնուական-
ներ քաղաք կը դառնային. տեսան ու ճանչ-

ցան հոճան, — արդէն թիւ չէր ճանչնար այս զարմանալի հոճան —, և խոժոռ դէմքով մը յանդիմանեցին զինք ու ըսին :

— Հոճա, մեղք որ կարդացող ես, դուն խիղճ չունի՞ս. պիտի սպաննե՞ս կենդանին. երկու հոգի կրնայ տանիլ այդ խիղճ անասունը :

Հոճան ամօթահար վար իջաւ էշէն, վար իջեցուց նաև իր տղան, և երկուքը մէկ սկսան քալել, էշն ալ իրենց առջեւէն :

Քիչ մըն ալ այսպէս գնացին թէ չէ, հանդիպեցան քանի մը գիւղացիներու որոնք փայտ կը տանէին բաղաք : Գեղացիները սկսան ծաղրել հոճան և ըսել :

— Սա յիմարներուն նայեցէք, էշը պարապ թողուցեր են, երկուքը մէկ ետեւէն կը քալեն. մարդ Աստուծոյ, թէ որ այդ չափ կը մեղքնաս իշուկիդ, շալակդ առ որ չյոգնի... :

Եւ գիւղացիներն սկսան միաձայն ծիծաղիլ :

Հոճան մտածեց թէ ասոնք ալ իրաւունք ունին. Ուրիշ ճար չկար, այս անգամ պէտք էր էշը շալկել : Հոճան այդ ալ պիտի ընէր, բայց արդէն զիւրը հասեր էին :

— Հոճան ինչ պէտք է ընէր, ամէնուն խօսքին ալ հետեւելու էր... :

ԱՌԱՄ. — Հոգը՝ փաշտողին, ըսքը՝ մաշտողին :

38. — ԹՈՄՊՈՒԼ ՄԻՆԷ

Տեսէ՛ք փխսիկը թումպուլ. պիտիտիկ,
Պեխերը սուր, սուր, կուրծքը սեւուրիկ
Գեթին դնելով գըլուխը ֆնիւշ,
Ստուերին ներքեւ կը նիրհէ մուշ մուշ :

Ե՛ւ, թումպո՛ւլ փխսիկ,
Հերիք, ֆունդ հերիք,
Քեզ իր մօտ կ'ուզէ
Բու սիրուն ֆուրիկ :

Ծիւնէն չի լըսեր, կը նիրհէ սիրով,
Զի տեսներ ֆոյրն որ կը շրջի իր ֆով.
Իր ֆունը մուշ մուշ, իր ֆունը գողտրիկ
Կը սիրէ եւել, ո՛չ թէ ուտելիք :

Ե՛ր, թումպո՛ւղ փիսիկ,
Հերի՛ք ֆունդ, հերի՛ք,
Քեզ ի՛ր մօտ կ'ուզէ
Քու սիրուն ֆուրիկ:

— Դիտեցէ՛ք թէ այս ոտանաւորին մէջ ո՛ր գիրը
բնաւ չկայ:

39. — ԲԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԵՂԵՅԿՈՒԹԻՒՆ

Յուլիանէ և Մարիամ երկու քոյրեր
էին: Յուլիանէ անբան գեղեցիկ էր որ
զինք առաջին անգամ տեսնողը կը հիանար
իր գեղեցկութեանը վրայ և անմիջապէս կը
համակրէր իրեն: Իսկ Մարիամ ընդհակա-
ռակը տգեղ էր և այս բանը ցաւ կը պատ-
ճառէր իրեն:

Օր մը Մարիամ երբոր իր մօրը հայե-
լիին մէջ ինքզինք կը դիտէր, ըսաւ տխրա-
զին:

— Քանի որ գեղեցիկ չեմ, կ'ուզեմ
անբան բարի ըլլալ, անբան բարի որ բոլոր
աշխարհ զիս սիրէ հակառակ իմ տգեղու-
թեանս:

Այսպէս ըրաւ, և իրաւ ալ ամենէն սիր-

ուեցաւ: Իր դէմքը էն սիրուն արարածէն
աւելի գեղեցիկ երեւցաւ, որովհետեւ իր
աչքերուն մէջ կը փայլէր բարութիւնը:
Բարութիւնը գեղեցկութենէն աւելի
հաճելի է:

ԱՌԱՄ. — Անուշ շեզուն օձը ծակէն կը հանէ:
ՀԱՆՆԵԼՈՒՆ 10. — Չորս եղբայր կայ, իրարու ետեւ կը
վազեն, իրարու չեն հասնիր:

40. — ՉՄԵՌՈՒԱՆ ԳԱԼԸ

Չմեռն եկաւ, ձիւն էր հագեր,
Չեռքն ու ոտքը՝ սառ ու սառոյց.
Կանանչ խոտերն ու ծաղիկներ,
Հազա՛ր ափսոս, ծածկեց, չորցուց:

— Ինչո՞ւ եկար , ա՛յ ծեր ձըմեռ ,
Ու ծածկեցիր դաշտ ու անտառ ,
Չըլլա՞յ արդեօք բան ես բերեր ,
Բան ես բերեր մեզի համար :

— Միթէ չգիտէ՞ք , ա՛յ մանուկներ ,
Ի՛նչ եմ բերեր ձեզի համար .

Տաք հագուստներ ու նոր տարի ,
Միրգ ու պտուղ տեսակ տեսակ ,
Եւ փափուկ ձիւն որ ձիւնէ մարդ-
կամ ձիւնագունտ չինէք , խաղաք :

— Թէ այդպէս է , բարո՞վ եկար ,
Սիրուն ձմեռ , հազա՞ր բարով ,
Ծերո՞ւկ ձմեռ , մեզի համար
Բարո՞վ եկար , հազար բարով :

41. — ԱՔԱՂԱՂԸ, ԷՇԸ ԵՒ ԱՌԻԻԾԸ

Էշն ու առիւծը իրարու հանդիպեցան
դաշտի մը մէջ ուր արդէն աքաղաղ մը գրա-
ղած էր ցորենի հատիկներ փնտռելու :

Էշը կը յուսար հոն աղուոր խոտ գտնել
ճարակելու համար . առիւծն ալ որսի ետեւէ
էր : Առիւծին համար , իրաւ , էշը շատ հա-

մով որս մը չէր , բայց լաւագոյն չգտնելով ,
պատրաստուեցաւ յարձակիլ հէք աւանակին
վրայ որ արդէն վախէն կը
դողդղար : Այդ պահուն
աքաղաղը մէկէն հնչեցուց
սուր կուկուլիկու մը :
Առիւծը այս անսովոր ձա-
նէն սարսափած՝ սկսաւ
փախչիլ :

Էշը տեսնելով առիւծին
փախուստը , կարծեց թէ
առիւծն իրմէ՛ վախցաւ ու կը փախչի : Ինք-
զինք երեւակայեց ահաւոր կենդանի մը ,
առիւծին ետեւէն ինկաւ
և սկսաւ պոռալ :

— Վախկոտ , վատ , ին-
չո՞ւ կը փախչիս :

Առիւծը որ ալ աքաղա-
ղին ձայնը չէր լսեր , յան-
կարժ կեցաւ , գլուխը դար-
ձուց , և զարմացաւ տես-
նելով ինքզինք խեղճ իշուկէ մը հալածուած :
Իսկոյն նետուեցաւ մեր անխելք աւանակին
վրայ , զանի գիշատեց և փառաւորապէս
լափեց :

42. — ԿՕՇԿԱԿԱՐԸ

Փողոցէ մը մի օր անգայ,
Խանութէ մը ներս նայեցայ.
Կօշկակարը ասեղն առեր
Հա՛ կը կարէր, կօշիկ կարէր.
Թափաքափթիփ, քիփաքափթիփ
Ահա՛ այսպէս շինէր կօշիկ:

Հերիւններով ծակեր քանար
Ներքանի վրայ մէկ վեր, մէկ վար
Ապա փայտէ գամեր կ'առնէր.
Ահա՛ այսպէս զանոնք գամեր.
Թափաքափթիփ, քիփաքափթիփ,
Ահա՛ այսպէս շինէր կօշիկ:

Կաղապարին վրայ կը շարէր
Կաշեայ փոփր ու մեծ կտրուներ,
Ու մեծ քելովն ասեղն առեր
Հա՛ կը կարէր, կօշիկ կարէր.
Թափաքափթիփ, քիփաքափթիփ,
Ահա՛ այսպէս շինէր կօշիկ:

43. — ՓՈՔՐԻԿ ԱՂԶԻԿՆ ՈՒ ՀԱՅԵԼԻՆ

Սուրբիկ օր մը հայելիին մէջ ինքզինք
կը գիտէր: Հայելին այնքան գեղեցիկ, այն-
քան փայլուն էր որ Սուրբիկ սկսաւ ձեռ-
քովը շոյել զայն ու ժպտիլ: Անմիջապէս իր
պատկերն ալ սկսաւ ժպտիլ հայելիին մէջէն:
Սուրբիկ զարմանքէն բերանը բացաւ, պատ-
կերն ալ բերանը բացաւ: Փոքրիկ աղջիկը
կարծեց թէ հայելիին մէջ երեւցած աղջիկը
զինք կը ծաղրէ ու զէմքը կախեց: Պատկերն
ալ զէմքը կախեց:

Այն ատեն Սուրբիկ լսեց որ հայելիին
լեզու կ'ելլէր ու կը խօսէր: Մտիկ ըրաւ:
Տեսէք, հայելիին պատկերն ինչ կ'ըսէր:

— «Ես քու պատկերդ եմ և ամէն ատեն
ինքզինքդ քեզ կը ցուցնեմ ինչպէս որ ես,
առանց շողոքորթելու և առանց խաբելու:

«Եթէ բարկանաս, սրդողիս կամ լաս,
հայելիին մէջ նայէ, և ես պիտի ըսեմ քեզի
թէ տգեղ ես, շուտ մը արցունքներդ սրբէ:

«Եթէ առտուն մոռցար լուացուիլ կամ
մազերդ սանտրել, պիտի ըսեմ քեզի թէ
աղտոտ ես, շուտ մը լուացուէ, սանտրուէ:

«Ասկէ զատ՝ գիտցիր թէ ինչպէս որ
ինձի ժպտած ատենդ կը ժպտիմ, սրդողած

ատենդ՝ կը սրդողիմ, ծաղրած ատենդ կը
ծաղրեմ, այնպէս ալ աշխարհի վրայ մարդ
միշտ ինչ որ ընէ, փոխարէն նոյնը կը գտնէ.
եթէ բարիք ընէ՝ բարիք կը գտնէ. եթէ չա-
րիք ընէ՝ չարիք կը գտնէ»:

Սուրբիկ խորունկ մտածեց հայելիին
տուած այս դասին վրայ:

44. — ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՂԱՆԴ

Ահա՛ եկաւ նոր տարի,
Բերաւ իր հետ բիւր բարի.
Բերաւ կաղանդ ցանկալի,
Պըտուղներով լիւրի:

Տեսէ՛ք ահա ճոխ սեղան
Մեր կաղանդին հայկական,
Ուր քով քովի շարուած կան,
Համով միրգեր պատուական:

Ահա՛ մոմեր գոյնզգոյն
Շուրջ սեղանին բոլորուն,
Բոլորուն ու փափրլուն,
Զերդ աստղներ պլպլուն:

Ահա՛ կաղինը անոյշ,
Խնձորն ու տանձ, թուղն ու նուշ,
Եկէ՛ք, ուտե՛նք մենք թուշ թուշ,
Ըլլայ մեզի թո՛ղ անուշ:

Ահա նարինջն ու արմաւ,
Սերկեւիւններ, չամիչ լաւ,
Ընկոյզ, պաստեխ խաւ ի խաւ.
Ուտե՛նք, ուտե՛նք, չըսե՛նք բա՛ւ . . . :

Ուտե՛նք, սակայն չմոռնա՛նք,
Խեղճ մանուկները տընանկ,
Բարի՛ ըլլա՛նք, ա՛ղբրտանք,
Ու անոնց ալ բաժին տանք . . . :

— Կաղանդը ինչպէս կը կատարեն ձեր տունը,
նկարագրեցէք:

45. — ՉԱՐԽՕՍԻԿ ՊԱՂՏՕՆ

Պաղտօ աղբար գեղին մէջ աղէկ անուն
մը հանած չէր: Բերնէն բարի խօսք չէր
ելլեր բնաւ, և ամէն անգամ որ բերանը
բանար, կամ գէշ լուր մը պիտի տար կամ
չար գէպը մը պիտի գուշակէր գիւղացիներ-

րուն : Ասոր համար գիւղին մէջ Չարխօսիկ
դրած էին անունը :

Անգամ մը պատահեցաւ որ մեր Չար-
խօսիկը Պոլիս երթայ : Այնտեղ հանդիպեցաւ
իրենց գիւղէն վարդան աղբօր որ քանի մը
տարիէ ի վեր Պոլիս էր : Զիրար կարօտով
համբուրելէ յետոյ՝ վարդան հարցուց Պաղ-
տոյին :

— Է, մեր տունէն ի՞նչ լուր . . . :

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, ըսաւ Պաղտօ, չի-
մացա՞ր, ձեր պղտիկ շունը մեռաւ :

— Ադ բան մը չէ . . . Ի՞նչ բանէ մեռաւ
խեղճ շունը :

— Ձեր մեծ գոմէշներուն միտը կերած
ատեն՝ ոսկորը կոկորդը մնաց ու մեռաւ :

— Գէմէշներն ալ մեռան . . . :

— Այո, լուսահոգի հօրդ գերեզմանին
քարը բերելու ատեն՝ ձորը գլորեցան ու
մեռան :

— Ինչէ՞ր կ'ըսես, Պաղտօ, հա՞յրս ալ
մեռաւ :

— Գլուխդ ողջ ըլլայ, վարդան աղբար,
մօրմէդ ճիշտ տասներէինգ օր վերջ մեռաւ :

— Հէյ վա՛խ, ըսել է՝ մայրս ալ մեռաւ :

— Այո, խեղճ կինը ողորմած հոգի
քոյրերուդ մահուան ցաւին չզիմանալով
մեռաւ :

— Վա՛խ, վա՛խ, վա՛խ, ըսել է՝ քոյրերս
ալ մեռան և հիմա դուռներնիս փակ մնաց :

— Դուռն չմնաց որ փակ մնայ, ձեր
պարտատէրները երբոր ուրիշ բան չգտան,
դուռը քակեցին տարին :

Խեղճ վարդան աղբար կարծես շանթա-
հար եղաւ լսելով Չարխօսիկին իրարու ետեւէ
շարած այս մէկ մէկէ աւելի սև լուրերը, և
լալագին հարցուց Պաղտոյին :

— Վերջապէս հիմա ի՞նչ եղաւ մեր
տունը . . . :

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, իմ եկած ատենս
երկու գոյգ եզով կը հերկէին կոր ձեր տու-
նին տեղը. դրացիները արտ պիտի շինէին
կարծեմ :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 11. — Ոձ՝ ի մեջ ծովուն,
Գլուխը՝ պսպղուն :

46. — Լ ի ն է ի . . .

Սըլաթել թոյնակ շինէի,
Թոյնի ուր որ կամէի,
Դէպի աշխարհն իմ սիրելի
Փշող ֆամին շինէի.

Թեթևիկ ամպեր շինէի,
 Հովերուն առջեւն իյնայի:
 Այս, իմ երկիր, ա՛յս, իմ աշխարհ
 Առնէր տանէր քամին զիս,
 Դեպի ալիքն իմ քաղաքի,
 Փշեր, տանէր հովը զիս:

47. — ԺԻՐ ԶԱՊԵԼԸ

Զապէլենց տունը օր մը լուացք կար՝
 Մայրիկը այնչափ զբաղած էր որ աչք բա-

նայու ժամանակ չունէր: Որովհետև արձա-
 կուրդի օրեր էին, Զապէլ դպրոց գնացած չէր:
 Զապէլ կը մտածէ թէ ինչպէս օգնէ
 մայրիկին: Կէսօրուան ճաշի ժամանակը կը
 ժօտենար: Զապէլ լուիկ մնջիկ սեղանը պատ-
 ռաստեց, պնակները, անձեռոցները, դը-
 փալներն ու պատառաքաղները կարգով կա-
 նոնով շարեց: յետոյ պարտէզ իջնելով՝ ծա-
 դիկներ քաղեց, փունջ մը շինեց և գաւաթ
 մը ջուրի մէջ սեղանին մէջտեղը դրաւ:

Մէյմնալ մայրիկը շտապով ներս մտաւ
 և ո՛րչափ զարմացաւ երբոր տեսաւ թէ սե-
 ղանը շտկուած է և Զապէլ մէկ կողմ քաշ-
 ուած, իրեն կը նայի անուշ ժպիտով մը:

Մայրիկը շատ ուրախ եղաւ, իսկ փոք-
 րիկ Զապէլ աւելի ուրախ եղաւ որ կրցած
 էր մօրը օգտակար ըլլալ:

— Դուք ալ օգնութիւն կ'ընէ՞ք ձեր մայրիկին:

14

48.—ՓՈՔՐԻԿ ԶԻՆՈՒՈՐԸ

Երբոր ես մեծնամ
Ունենամ պեխեր,
Պիտի դառնամ ես
Զինուոր անվեհեր:

Հրացանն ուսիս՝
Մէջքըս թուր կապած,
Ես պիտի զինուոր
Ըլլամ անկասկած:

Պեխերս ուրած
Ու կանգնած խըրոխտ,
Յառաջ պիտի երթամ
Քայլով անյողդողդ,

Յառաջ, օ՛ն, յառաջ...
Մէկ, երկու, ա՛յ, ձա՛խ...
Այսպէ՛ս ես մարզանք
Պիտի ընեմ անվախ:

Ես պիտի կռուիմ
Թշնամիին դէմ,
Եւ հայրենիքըս
Պիտի պաշտպանեմ:

49. — ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՒՆ ԵՐՍԶԸ

Զիւնի համասփիւռ սաւանը ծածկեր է
ամէն դի ճերմակ ճերմակ, և ամէն ինչ
քնացած է անոր տակ: Քնացած են նաև
ծաղիկները հողին մէջ և խոտերուն արմա-
տիկները: Շատ խորունկ քնացած են և
երազներ կը տեսնեն:

Սքանչելի են անոնց երազները:

Մանիշակը կը զգայ գարնանային արևի
առաջին շողերուն գաղջաւէտ ջերմութիւնը
և ուրախութեամբ արցունքներով լեցուն իր
կապոյտ աչուկները կը բանայ, արթննալով
իր խոր քունէն: Ան կը լսէ տաք երկիրնե-
րէն վերադարձող թռչուններու մեղմանուշ

դալայը, կը ժպտի կենդանարար արփիին
երեսն ի վեր, և մեղմիկ՝ կը սօսափէ քնքոյշ
գեփուռի շունչին տակ:

— Միթէ գարունը եկաւ... ան, այս
ինչպէս շուտ, ան, այս ինչ լաւ է...:

Շուշանը կը տեսնէ թէ ինչպէս կը բաց-
ուի գարնանային առաւօտը: Արեւը կամաց
կամաց կը բարձրանայ սարերու ետեւէն և
իր շողիկները փունջ փունջ կը ցօղէ կա-
նանչով ու ծաղիկներով գարգարուն երկրի
վրայ: Ան իր ճերմակ ունուրբ պսակը դուրս
կը ցցէ կանանչ խոտերու մէջէն և կը յառէ
կապոյտ երկինքին:

— Ինչ խոր է երկինքը... հեռու, հե-
ռու, անսահման..., կը մրմնջէ ան:

Նարգիսը կը տեսնէ թէ ինչպէս կը վեր-
ջանայ գարնանային օրը, արևը մարը կը
մտնէ ու շուրջն ամէն ինչ խաղաղիկ կը
ննջէ: Ան իր բիւր աչուկները կը դարձնէ
դէպի առուակը. կը նայի անոր յստակ հա-
յելիին մէջ ցոլացող իր զմայլելի պատկերին
ու կը շնչէ:

— Ինչքան սիրուն եմ ես, ինչքան
սիրուն...:

Իսկ վարդը երազին մէջ կը տեսնէ մա-
յիսեան լուսնկայ գիշերը: Ան կուլայ սոխա-
կին կարօտովը: Բայց ան արեւելքը կը

ներկուի կարմիրի, արեւին ճառագայթները
քնքուշութեամբ կը սրբեն անոր հոտաւէտ
թերթիկներէն արցունքի ցօղերը Ահա թըռ-
չելով կուգայ սոխակը. ան և կը հնչէ անոր
եղեմական գեղգեղը...:

Եւ այսպէս... երազներ կը տեսնեն
ծաղիկները:

Սքանչելի են անոնց երազները. սակայն
մթազնած երկինքը կախուած է անոնց վրայ
և ձիւնէ պաղ վերմակը կը ծածկէ զանոնք...:

— Ե՛րբ կ'իրականան ան ծաղիկներուն երազները,
ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 12. Ծուռ ու մուռ ո՛ւր կերթաս,
Ծա՛կ-զուխ, քեզի ի՛նչ...:

50. — ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՐԳ

Մըսուրին մեջ ցուրտ ու անշուք,
Մերկ, անծածկոյթ, յարդին վրայ,
Փոփրիկ Յիսուսը անշրշուկ
Տեսե՛ք, ի՛նչպէս կը դողդղայ:

Բարի Յովսէփն ու իր մայրիկ
Քովը կեցեր են շրաւած
Գորովով չի, անուշ, գողտրիկ
Այ՛բերն Անոր վրայ յառած:

Այրիմ վերել լոյս է ծագած,
երկինք երկի՛րք կ'ողջունեն.

Հովիւ, հրեշտակ գիրար գրկած՝
«Փա՛ռք ի քարոճունս» կը նըշագեն:

- Դիտէ՛ք Յիսուսի Ծնունդին պատմութիւնը:
- Ե՛րբ կուգայ Ծնունդի տօնը:

51. — ԶՈՎ ԸՆՏՐԵՅ ՇՈՒՆԸ

Տխուր էր շունը. չէր գիտեր թէ որո՞ւ
հետ բարեկամանար, որո՞ւ հետ ապրէր: Ան
տրտում, տխուր կը թափառէր անտառին
մէջ: Անգամ մը հանդիպեցաւ շնագայլին և
միասին ճամբայ ինկան: Տեղ մը նշմարեցին
գայլին հետքը:

— Այս որո՞ւն հետքն է, հարցուց շունը:
— Ահեղ գազանի հետքն է, պատաս-
խանեց շնագայլը, Աստուած մի՛ արասցէ,
եթէ անոր հանդիպինք, երկուքս ալ կը լափէ:
Շունը թողուց շնագայլը, բռնեց գայլին
հետքը ու հասաւ անոր:

- Ո՞վ ես դուն, հարցուց գայլը:
- Քու խոնարհ ծառադ, պատասխանեց
շունը:

— Ուրեմն հետեւէ ինձի, ըսաւ գայլը և
երկուքը միասին գնացին որսի:

Ճամբան տեսան արջուն հետքը:

- Այս որո՞ւն հետքն է, հարցուց շունը:
- Օհօ, այնպիսի գազանի մը հետքն է
որ եթէ ուզէ, երկուքս ալ հողի հաւասար
կ'ընէ:

Շունը թողուց գայլը և բռնեց արջուն
հետքը ու հասաւ անոր:

- Ո՞վ ես դուն, հարցուց արջը:
- Քու խոնարհ ծառադ, պատասխանեց
շունը:

— Ուրեմն հետեւէ ինձի, ըսաւ արջը և
երկուքը միասին գնացին անտառը:

- Ճամբան նշմարեցին մարդուն հետքը:
- Այս որո՞ւ հետքն է, հարցուց շունը:
- Օհօ... այս այնպիսի խելօք գազանի

մը հետքն է որ անկէ աւելի ուժեղ ոչ ոք
կայ այս աշխարհի մէջ :

Շունը թողուց արջը , մարդուն հետքը
քունեց , հասաւ անոր , և անկէ ի վեր անոր
հետ կ'ապրի :

— Դեռ ուրիշ ինչ կենդանիներ գիտէք մարդուն
հետ ապրող :

52. — Շ Ո Ւ Ն Ը

Իմ աղուն՝ չընիկ , իմ չընիկ սիրուն ,
Կայտառ ու աշխոյժ կենդանի մ'ես դուն .
Գիշեր թէ ցորեկ , առտու թէ իրիկուն ,
Կը հըսկես հօտին , կը պահես մեր տուն :

Վա՛յ , եթէ օտար մարդ կամ անասուն
Մօտենայ մեզի չար նպատակով ,
Վերան կը վազես անմիջապէս դուն ,
«Հասէ՛ք» կը գոչես , հա՛ւ , հա՛ւ հաչելով :

Կամ եթէ աղուէն ուզէ խորա՛նկ
Գողնալու համար հաւ , բադ կամ վառեակ
Անցիլ գիշերանց մեր պարտեղին ցանկ ,
Կը հասնիս ու զայն կ'ընես ահաբեկ :

Իմ աղուն՝ չընիկ , իմ գեղեցիկ չուն ,
Ունիս թաւ մազեր , աչքեր վառվռուն ,
Վընաս չես իտար քեզ սիրողներուն ,
Մեր հաւատարիմ պահապանն ես դուն :

Փորրիկ մանուկներ քեզ շատ կը սիրեն ,
Իրենց ձեռքովը քեզի կուտան կեր .
Կը չոյեն զըլլ խդ ու կը փայփայեն ,
Արթուն պահապան , խորոտիկ ընկեր :

ԱՌԱՄ. Շունը յիշէ , փայտը փաշէ :

53.— ՄԱՆՈՒԿՆ ՈՒ ԱՐՁԱԳԱՆԳԸ

Պզտիկ Մուշեղ ուրախ գուարթ կը խաղար մարգագետինին վրայ: Մէկէն սկստւ պոռայ. — Հօ, հօ, հօ . . . :

Մօտակայ թաւուտին մէջէն ձայն մը կրկնեց. — Հօ, հօ, հօ:

Մուշեղ զարմացած՝ գոչեց:

— Ո՞վ ես դուն:

Ձայնը պատասխանեց:

— Ո՞վ ես դուն:

Տղան բարկացած աղաղակեց:

— Դուն ապուշ մըն ես:

Ձայնը խելոյն կրկնեց:

— Դուն ապուշ մըն ես: X

Մուշեղ կարծեց թէ թաւուտին մէջ մէկը պահուրտեր, գինք կը ծաղրէ, ու բարկութենէն կրակ կտորած՝ վազեց մօրը գանգատելու:

Մայրը հասկցաւ խնդիրը և ըսաւ:

— Տղաս, եթէ ազնիւ ու քաղաքավար ըլլայիր ու գէշ խօսքերու տեղ՝ աղէկ խօսքեր խօսէիր, թաւուտն ալ քաղաքավարութեամբ պիտի պատասխանէր ու քու աղէկ խօսքերդ պիտի կրկնէր: Գիտցիր որ ուրիշներու հան-

դէպ ինչ վարմունք որ ունենաս, նոյն վարմունքը կ'ունենան ուրիշներն ալ քեզի հանդէպ:

— Ո՞վ էր Մուշեղին խօսքերը կրկնողը. գիտէք թէ ինչ է արձագանգը:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 13. — Ի՞նչ է ան որ կայ ու մարմին չունի, կը լսէ ու ակացջ չունի, Կը խօսի ու բերան չունի:

54. — ԿԵՆԴԱՆԻ ՊՈՒՊՐԻԿԸ

Հայրիկը մեզի Ծնունդին համար Պուպրիկ, խաղալիք, գիրք, միւրգ ու շաֆար, Սիրուն պատկերներ գնեց գունաւոր: Ի՞նչ կար թէ ծնունդ ըլլար՝ ամէն օր:

Հապա ինչ անէր հայրիկը, Վե'րգին,
Բերած է, գիտե՞ս, անուշ մայրիկին,
Ծնունդի օրուան վայելույ, յարմար
Պարգեւ մը գողտրիկ մեզի ալ համար:

Այսօր հայրիկը շուկայէն՝ առնուն
Պէտքէ մ'է բերեր թումպուլ ու ժպտուն,
Որ չի նըմանիր ինձ համար գնուած
Սա պուպրիկներուն անձայն ու անշաց:

Ան կը շարժէ իր թաթիկն ու տոնիկ,
Եւ աշուկներն ալ կ'ընէ չքացիւրփիկ,
Կաթ ալ կը ծրծէ ու շա՛տ շա՛տ կուշայ...:
Կ'ըսեն թէ մեզի փուրիկ պիտ' ըլլայ:

55. — ՇՈՂԻԿՆ ՈՒ ՓԱՅԼԻԿԸ

Զմեռուան ցուրտ իրիկուն էր: Զիւն
կուգար և ճերմակ փաթիլները կ'իյնային
մուկ գետնի վրայ և կը քնանային:

Բոլոր փաթիլները ամպերէն իջան և ա-
նուշ քնացան տաք գետնի վրայ. միայն եր-
կու փաթիլ ուշացեր էին. անոնք ալ օո՜ր
մէջ պարելով ցած կուգային: Երկու քո-

էին. մէկուն անունը Շողիկ էր, միւսին
անունը՝ Փայլիկ:

Օդին մէջ դառնալու ատեն՝ պատուհան
մը տեսան որմէ պայծառ լոյս կը ցալտէր:

— Ա՛յ, ի՛նչ լաւ լոյս է, ըսաւ Շողիկը
ու թռաւ դէպի լոյսը, գնաց, թառեցաւ
պատուհանի երկաթին վրայ:

— Իրաւ, ի՛նչ լաւ լոյս է, ըսաւ Փայլիկը
ու ինքն ալ մօտեցաւ որ թառի երկաթին
վրայ, բայց ոտքը սահեցաւ, ինկաւ ցած
թաց բարի մը վրայ:

— Շողիկ, ինկալ, ըսաւ Փայլիկը:

— Դէ՛հ, վեր բարձրացիր, ձայնեց Շո-
ղիկը վերէն:

Փայլիկ ճիգ ըրաւ վեր թռչելու, բայց
կարող չեղաւ:

— Զեմ կարող, ըսաւ, մօտս եկուր,
Շողիկ:

— Հիմա կուգամ, սպասէ մի քիչ, տես-
նեմ ի՛նչ կ'ընեն, պատասխանեց Շողիկը ու
նայեցաւ պատուհանէն ներս:

Ներսը մի սիրուն տօնածառ կար, կա-
նանչ ճիւղերը փառած մոմերով ու նաշխուն
խաղալիքներով զարդարուած: Մոմերուն
փայլուն բոցերը ուրախ ուրախ կը շարժէին
դէս ու դէն: Սենեակը մանուկներով լեցուն
էր: Ամէնքը՝ ուրախ գուլարթ, ծառին բո-

լորտիբը պար բռնած, կը դառնային ու կ'երգէին: Երբոր իրենց ժպտուն աչքերը կը հանդիպէին ծառէն կախուած ձիակներուն, գառնուկներուն, արջերուն ու ոսկեգօծ ընկոյզներուն, ալ աւելի կ'ուրախանային, ծափ կը զարնէին, կը թռչտէին:

Շողիկը շացաւ երբոր նայեցաւ տօնածառին:

— Ի՜նչ չքեղ տօնածառ է, մըմնջեց:

— Ե՛ս ալ կ'ուզեմ տեսնել, ձայն տուաւ Փայլիկը, և նորէն փորձեց վեր ելլել, բայց կարող չեղաւ:

— Շողիկ, շուտ ըրէ, եկ՛ուր:

— Հիմա կուգամ, Փայլիկ ջան, հիմա:

— Դէ, շուտ ըրէ:

— Հիմա, հիմա, կ'ըսէր Շողիկը ու կը նայէր ներս:

Փայլիկը թաց, մութ քարին վրայ կը դողար ու կ'սպասէր քրոջը:

Բայց Շողիկը այնքան տարուած էր տօնածառով որ ալ մոռցեր էր Փայլիկը: — «Ի՜նչ լաւ բան է տօնածառը», կը մտածէր ան:

Այդ միջոցին մանուկները երգեցին նոր տարուան երգը: Շողիկ հիացած՝ մտիկ ըրաւ:

— Շողիկ, դէ՛հ, շուտ ըրէ, նորէն ձայն տուաւ Փայլիկը վարէն, անհամբեր ու լալազին:

Բայց Շողիկը ա'լ չէր լսեր:

Շուտով մանուկներուն միրգ բաժնեցին, և վերջն ալ՝ վիճակ ձգեցին. տօնածառին ձիակները, արջերը, գառները, նապաստակները, շաքարներն ու ոսկեգօծ ընկոյզները տուին տղոց:

— Մի՛, ծի, կը գոչէին մանուկները և ուրախ ուրախ՝ ծափ կը զարնէին ցատքըրտելով:

Տօնածառը վերջացաւ և մանուկները իրենց խաղալիքներուն հետ ցրուեցան իրենց տունները: Յանկարծ Շողիկը յիշեց Փայլիկը:

— Փայլիկ, ձայն տուաւ անհանգիստ:

Բայց Փայլիկը ալ չկար: Թաց քարին վրայ այնքան լացեր, լացեր էր որ հալեր, հատեր էր:

— Վա՛յ, ըրաւ Շողիկը, և տխրեցաւ, մնաց պատուհանի երկաթին վրայ մինակ նստած: Տխրեցաւ, տրտմեցաւ, վերջն ալ աչքերէն արցունք վազեց, ու ան ալ հալեցաւ, ինկաւ թաց քարին վրայ և կորաւ:

ՇՈՒՏԱՍԵԼՈՒԿ. — Բնի, առած ալիւրդ աղեկ եր, ա'լ առ ան ալիւրեմ:

56. — ԶԻՆԵՄԱՐԴԸ

Տեսէ՛ք, տղա՛ք, զիւուկ ու ծեր +
 Զինէմարդ մը հոն է կեցեր
 Իր գաւազանն ո՛րչափ մեծ է .
 Զինք մի՛ ծաղրէք, ձեզ կը ծեծէ .
 Բայց չի շարժիր կանգնած տեղէն
 Իիթն ու բերանն ինչ տգեղ են :

Սև ափերէն ցաթեց արև ,
 Զինէմարդուն տըւաւ բարև ,
 Բայց ձիւնէմարդն իսկոյն լացաւ ,
 Կարծեմ բռնեց իր փորին ցաւ .
 Հա՛, հա՛, հիմա հասկըցայ ես
 Դուն արեւէն վախցող մէկն ես :

Բարի՛ արև, թուի՛ս ամպերուն
 Ներքև պահէ գլուխդ սիրուն ,
 Որ կարագի պէս չհալի
 Մեր ձիւնէմարդն հիանալի :
 Գընաց արեւ , փըչեց ցուրտ հով ,
 Զինէմարդը գոհ էր սրտով :

57. — ԶԻՆԱԳՈՒՆՏԸ

Զինը փաթիլ փաթիլ իջաւ երկինքէն և
 չորս դին պատեց ճերմակ սաւանով, դաշտ,
 սար ու ձոր ձիւնով ծածկուեցան :

Դասէն վերջ՝ դադարի ատեն, դպրոցին
 տղաքը ջերմոցին շուրջ հաւաքուեցան, բայց
 Նշանիկ ու Պետիկ իրենց քուրբերուն հետ
 դուրս վազեցին , դպրոցի բակին մէջ դիզ-
 ուած ձիւնով գնտակ շինեցին ու սկսան գը-
 լորել : Գնտակը հետզհետէ կը մեծնար ու
 տղաքը կը հրէին , ուժով ուժով կը դարձը-
 նէին մինչև որ խոշոր գունտ մը եղաւ :

Շատ ուրախ էին ու բնաւ չէին մսեր .
 անոնք գիտէին թէ ազատ օդի մէջ խաղալը
 օգտակար է առողջութեան . իրենց պզտիկ
 թեւերով շարժումներ կ'ընէին ու ջերմոցին

քով տաքցող, փոշոտ ու աղտոտ օդ շնչող
տղոցմէն աւելի ուրախ, կայտառ և աւելի
տաք էին, իրենց թուշերը խնձորի պէս կար-
մըրած էին:

Երբոր դասի զանգակը հնչեց, անոնք
թողուցին ձիւնագունտը և զուարթօրէն վա-
զեցին դասարան:

ՀԱՆԵԼՈՒԿ 14. — Կակուղ ներմակ,
Կայ մեծ վերմակ
Ձե բուրդ, փետուր,
Ո՛չ ալ բամպակ:

58. — ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

Ահա՛ հասաւ Բարեկենդան,
Տօն ցնծութեան, ուրախութեան:

Արձակուրդ է, օ՛ն, ընկերներ,
Մոռնա՛նք դպրոց, գիրք ու դասեր,
Կախե՛նք օրրան եւ օրօրուինք,
Երգե՛նք, կանչե՛նք ու ծիծաղինք:

Ահա՛ հասաւ Բարեկենդան,
Տօն ծիծաղի ու խնդութեան:

Դրուի՛նք մէջմէկ դիմակ պոռոս,
Հագուի՛նք շաքեր խորոս-մորոս,
Խաղա՛նք, խնդանք ու բռնենք պա՛ր,
Եւ ցատքէնք յիմարաբար:

Ահա՛ հասաւ Բարեկենդան,
Տօն խաղ-պարի, յիմարութեան:

— Ինչե՛ր կընեն Մեծ Բարեկենդանին:

59 — ԳԱՐՈՒՆԻՆ ՀՐԱԻԷՐԸ

— Խոտեր, բոյսեր, ծառեր, ծաղիկ-
ներ, բաւական է որչափ քնացաք, ձայնեց
Արեգակը, գարուն է, օդերը տաքցան, շու-
տով արթնցէք, երկիրը զարդարեցէք:
Խոտերն ու բոյսերը, ծառերն ու ծա-

դիկները լսեցին Սրեգակին տաքուկ կոչը և սթափեցան իրենց խոր քունէն :

— Բարեւ քեզի բարեւ, սիրելի գարուն, ըսին խոտերը և կանանչ գլուխնին դուրս տնկեցին հողին մէջէն :

— Մենք շատ ուրախ ենք, սիրուն գարուն, մենք շատ կարօտեցանք քեզ, մեր պտուկները հազիւ տաքցան, շուտով կը ծաղկինք և քեզ կը գովենք, կանչեցին ծառերը ամէն կողմերէ :

— Տը՛ղ, տը՛ղ, տը՛ղ ըսին մեղունները, շնորհակալ ենք, նաշխուն գարուն, հազիւ աղատեցանք ծանր ձմեռէն, ամբողջ ձմեռը թմրած մնացած էինք :

Ու մեղունները երամ երամ թռան, գրնացին խնձորենիին մօտ և ալսպէս ըսին :

— Կարմիր ծաղիկ խնձորենի, բոլոր ձմեռը անօթի ենք, ուժէ, թափէ ինկած ենք,

ծաղիկներդ բաց ու մեզի տեղ ըրէ. մենք կ'ուզենք քու անուշ հիւթէդ ծծել, ուտել, կշտանալ :

— Ափսոս, շատ ափսոս, ըսաւ խնձորենին, ծաղիկներս դեռ դուրս չեն եկեր, թէ չէ՝ ձեզի պէս հիւրերը ես շատ սիրով կ'ընդունէի. գնացէք բալենիին մօտ, ան խնձիէ շուտ կը ծաղկի :

Մեղունները թռան, գնացին բալենիին մօտ և ըսին :

— Ճերմակ ծաղիկ բալենի, բոլոր ձմեռը անօթի ենք, ուժէ, թափէ ինկած ենք, ծաղիկներդ բաց ու մեզի տեղ ըրէ. մենք կ'ուզենք քու հիւթէդ ծծել, ուտել, կշտանալ :

— Ափսոս, հազար ափսոս, ըսաւ բալենին, ծաղիկներս դեռ դուրս չեկան, թէ չէ՝ ձեզի պէս հիւրերը ես շատ սիրով կ'ընդունէի. գնացէք նշենիի մօտ, ան արդէն ծաղկած ըլլալու է :

Մեղունները թռան, գնացին նշենիին մօտ և ըսին :

— Բէմպէ ծաղիկ նշենի, բոլոր ձմեռը անօթի ենք, ուժէ, թափէ ինկած ենք, ծաղիկներդ բաց ու մեզի տեղ ըրէ, մենք կ'ուզենք քու հիւթէդ ծծել, ուտել, կշտանալ :

— Բարոյ եկաք, ժիր մեղուներ, ըսաւ նշենին, հրամեցէք, իմ ծաղիկներս ձեզի համար պատրաստ են:

Մեղուները՝ անհամբեր, նշենին ծաղիկներուն վրայ թափեցան, գլուխնին խօթեցին անոնց մէջ, ծծեցին հիւթերը, կըշտացան, և ուրախ գուարթ տգտգալով՝ փեթակ վերադարձան:

— Գարունին ո՞ր ծառը ամէնէն առաջ կը ծաղկի, ո՞ր ծաղիկը ամէնէն շուտ կը բացուի:

60. — ԱՆԻԿ ԿՈՒՉԵՆՔ

Գարունն եկաւ, զըւարթ դէմքով.
Լեցուն դաշտերն հազար բերքով.
Գարի, վարսակ, ցորեն ունինք,
Այ ի՞նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք:

Այժ ու ոչխար, հաւ, սագ ու բագ,
Գիրուկ կովեր տան մեզի կաթ.
Մեր տարեկան պարէնն ունինք,
Այ ի՞նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք:

Ձմրան համար տաք հանդերձանք
Կ'ըլլան մեզի բուրդն ու բամպակ.
Քիթան, մուշտակ, մետաքս ունինք,
Այ ի՞նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք:

Ահա՛ պատրաստ ճաշ գեղջկական,
Ուտենք համով մեր հացն ու թան.
Կարագ, մածուն, հաւկիթ ունինք,
Այ ի՞նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 15. Յորեկին աչեբնիս երբոր բանանք,
չենք տեսներ, երբոր փակենք, կը տեսնենք, ի՞նչ է այն:

61. — ՄԱՐԳԱՐԻՏԻՆ ՍԵՐՄԸ

— Ո՞ւր կը տանիս զիս, հարցուց մարգարիտին սերմը:

— Քեզ կը տանիմ, պահելու, ձմեռուան ցուրտէն ազատելու, ըսաւ քամին և քշեց սերմիկը, տարաւ աղբիւրի մը մօտ գցեց:

Սերմիկը կամաց կամաց հողին մէջ թաղուեցաւ և քնացաւ մշիկ մշիկ:

Գարունին՝ սերմիկը տաքցաւ, հողէն շուր ծծեց, իր հագուստը քիչ քիչ նեղցաւ,

ճեղքուեցաւ և անոր մէջէն բարակ ծիւ մը դուրս եկաւ :

— Քունդ անո՛ւշ, մատաղ ծիւ, բարո՞վ եկար լոյս աշխարհք, ըսաւ քամին և ծիւը շոյեց, փայփայեց :

— Շատ ուրախ եմ, դրանցի, ըսաւ կապոյտ անմոռուկը :

— Մենք միասին ուրախ կ'ըլլանք, ըսին ճերմակ ձնծաղիկները :

— Ես ալ ուրախ եմ, ըսաւ կակաչը, գիտէ՞ք, ընկերներ, մարգարիտին ծնողքը ես կը ճանչնամ, անոնք դեղին միջուկով, ճերմակ թերթիկներով ծաղիկներ են :

Մարգարիտին ծիւը շատ ուրախ էր որ այդ տեսակ բարի ընկերներ ունէր : Ան աճեցաւ, մեծցաւ, շատ կոկոններ դուրս տուաւ : Շատ չանցաւ, կոկոնները բացուեցան և ծաղիկներ դարձան :

Քանէ մը օր վերջ էր. փոքրիկ աղջիկ մը աղբիւրին մօտ եկած էր :

— Հայրիկ, հայրիկ, եկո՛ւր տես, ի՜նչ գեղեցիկ մարգարիտ մը գտայ, կանչեց փոքրիկ աղջիկը. ճճ, ի՜նչքան սիրուն են, ի՜նչքան նաշխուն են, ես կ'ուզեմ տուն տանիլ զայն :

Երբ հայրիկը հաւանեցաւ, աղջիկը արագ

արագ փորեց բոյսին չորս կողմերը, զգուշութեամբ հանեց հողէն և դրաւ կողովը :

Փոքրիկ աղջիկը տարաւ մարգարիտն իր պարտէզը և տնկեց վարդենիի մը տակ : Մարգարիտին արմատները ջուր խմեցին, յոգնած ծաղիկներն ալ կուկուզ ըրին ու քնացան :

Առտուն կանուխ փոքրիկ մարգարիտները արթնցան ու զարմացած չորս կողմը կը նայէին : x

— Բարի գալուստ, դաշտի սիրուն ծաղիկներ, ըսաւ ճերմակ վարդը :

— Ես ալ երէկ կ'ուզէի ձեզ բարեւել, ըսաւ դեղին վարդը, բայց դուք շատ յոգնած էիք, հիմա լի՜նչպէս էք, լա՛ւ էք :

— Շնորհակալ ենք, ըսին մարգարիտները :

— Իսկ ես ձեզի ծանօթացնեմ մեր պարտէզի ծաղիկներուն հետ, ըսաւ կարմիր վարդը : Ձեր աջ կողմի մեծ, սպիտակ ծաղիկները շուշաններ են, այն փոքրիկ պահուլտածները հինգ թերթեան մանուշակներ են, սա խուճբն ալ մեխակ է և անոնց քովի փոքրիկը՝ յափրուկն է :

Բոլոր ծաղիկները գլուխնին ծռելով՝ բարեւեցին մարգարիտները, անոնք ալ խո-

նարհութիւն ըրին, ամէնքը իրարու հետ
խօսեցան, զրոյցներ ըրին:

Մարգարիտները մեծցան, գեղեցկացան
և ամբողջ ամառը ծաղիկներ բացին:

— Յիշուածներէն զառ ուրիշ ի՞նչ ծաղիկներ կը
ճանչնաք:

ԱՌԱՄ. — Մեկ ծաղիկով գարուն չի գար:

62. — ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱՏԻԿ

Ծաղկազարդ է, ծառն կաննչեց. +
Տափերն եկան, կկուն կաննչեց.
Նուշի ծառը ծաղկեց ճերմակ,
Խնձոր, սալոր կապեց կոճակ:

Եօթն օր վերջը եկաւ Ձատիկ,
Նաեւ խթում, նաւակափ.
Հաւկիթ ածեց հաւն ու կափաւ,
Հարս ու աղջիկ կարմիր հագաւ:

Կարմիր հաւկիթ, ոսկի արեւ,
Տէ՛ս, իրարու կոտան բարեւ.
Նորունկ կօշիկ, նաշխուն հաշաւ,
Է՛յ, ա՛ղբրօ՛փ, քրիստոս յարեաւ:

— Ի՛նչ կ'ընեն Ծաղկազարդին, ի՛նչ կ'ընեն Ձատիկին:

63. — ՊՈԶԱՒՈՐ ՍՈՒՏԵՐ

Երեք բարեկամներ անգամ մը միասին
կ'անցնէին փողոցէ մը երբ գետինէն ոսկեայ
գեղեցիկ մատանի մը գտան:

Իւրաքանչիւրը մատանին կ'ուզէր ինք
առնել, պնդելով թէ առաջին անգամ ինք
տեսած է զայն գետնի վրայ: Բաւական վի-
ճելէ յետոյ, վերջապէս անոնցմէ մին ըսաւ:

— Մեր երեքէն ո՛վ որ կարող ըլլայ
ամէնէն մեծ սուտը խօսիլ, թող անորն ըլլայ
մատանին:

Միւսները հաւանութիւն յայտնեցին
այս պայմանին: Այդ պահուն մզկիթի մը
մօտէն կ'անցնէին:

— Նայեցէք, նայեցէք, ըսաւ մին, մի-
նարէին գազաթը պզտիկ ճանճ մը թառեր
է, կը տեսնէք:

— Ի՞նչպէս չէ, յարեց երկրորդը, անհ
թեւերն ալ սկսաւ գողգողացնել:

— Բայց դուք կարեւորը չէք տեսներ
կոր, վրայ բերաւ երրորդը, աչքին մէկն ալ
կոյր է...:

Այս անգամ ալ սկսան վիճիլ թէ իրենց
խօսած սուտերէն որն է ամէնէն մեծը: Իւ-
րաքանչիւրն իր խօսած սուտը գերազանց
կը նկատէր որով վէճը վերստին տաքնալու
վրայ էր երբ անցորդ մը մօտեցաւ իրենց:

— Ահա, գոչեց մին, թող այս մարդը
իրաւարար ըլլայ մեզի:

Մարդը խնդիրը հասկնալէ յետոյ՝ ըսաւ:

— Ես չեմ կրնար ձեր սուտերուն ար-
ժէքը գնահատել, ես կեանքիս մէջ երբեք
սուտ չեմ խօսած:

— Իրեն տանք մատանին, իրեն, գո-
չեցին երեքը միաբերան:

Եւ այն մարդուն տուին ոսկեայ մատա-
նին:

64. — ՄԱՆՈՒԿԻՆ ԻՂՁԸ

— «Մայրիկ, պատմէ՛, ի՞նչպէս Յիսուս
ինչ պէս պղտիկ մանուկներ
Առնելով իր գիրկերուն մէջ
կը պազներ ու միշտ կ'օրհնէր:

«Մայրիկ, ըսէ՛, Յիսուս զիս ալ
կը սիրէ՞ այն մանկանց պէս,
Գիրկերուն մէջ առնելով զիս
Համբոյր կ'առնէ՞ թուշերէս:

«Մայրիկ, խօսէ՛ ե՞րբ պիտի գայ,
Կ'ուզեմ տեսնել զինք ես ալ.
Մայրիկ, ըսէ՛, չուզե՞ր արդեօք
Զիս օրհնելու մեզի գալ»:

— «Սիրուն տղաս, Յիսուս կ'օրհնէր
Այն մանուկներն հեզ, հլու,
Որ կուգային իր քով հոյլ հոյլ
Իր սուրբ խօսքեր լսելու:

«Երբոր դուն ալ, տղաս, նոյնպէս
Ըլլաս խելօք և հլու,
Եւ երբ ամէն օր աղօթես,
Կուգայ քեզ ալ օրհնելու»:

ԱՌԱՄ. — Հեռուի սուրբը գորաւոր կ'ըլլայ:

65. — ԲԵՐՆԷ ԲԵՐԱՆ

Աքիս մը հանդարտօրէն կը քնանար կաղնիի մը տակ երբոր վերէն, կաղնիին վրայէն խոզկաղին մը ինկաւ իր գլուխին։ Աքիսը յանկարծ արթննալով՝ վեր ցատքեց և սարսափահար սկսաւ փախչիլ։ Ճամբան հանդիպեցաւ դաշտամուկի մը։

— Ի՞նչ կայ, ինչո՞ւ կը փախչիս, հարցուց դաշտամուկը զարմացած։

— Մի՛ հարցնէր, կաղնիի տհազին ճիւղ մը ինկաւ վրաս և քիչ մնաց որ ջախջախուէի, պատասխանեց աքիսը շնչասպառ։

Դաշտամուկը քիչ մը առաջ գնաց և հանդիպեցաւ սկիւռի մը։

— Իմացա՞ր աքիսին պատահածը, հարցուց անոր։

— Չէ, ի՞նչ է պատահեր, ըսաւ սկիւռը հետաքրքիր դէմքով։

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, վիթխարի կաղնի մը ինկեր է վրան և քիչ մնացեր է որ ջախջախուի։

Սկիւռը քիչ մը առաջ գնաց և հանդիպեցաւ երկու ճագարներու։

— Իմացա՞ր աքիսին պատահածը, հարցուց անոնց։

— Չէ, ի՞նչ է պատահեր, ըսին ճագարները դողդղալով։

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, տհուելի կայծակ մը զարկեր է վիթխարի կաղնի մը, կաղնին ջախջախուեր, ինկեր է աքիսին վրայ և քիչ մնացեր է որ աքիսն ալ ջախջախուի։

Ճագարները քիչ մը առաջ գնացին և հանդիպեցան խումբ մը եղնիկներու։

— Իմացա՞ր աքիսին պատահածը, հարցուցին անոնց։

— Չէ, ի՞նչ է պատահեր, ըսին եղնիկները մտահոգ կերպարանքով։

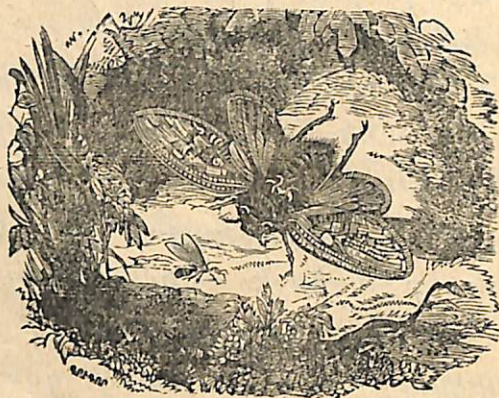
— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, սաստիկ երկրաշարժ տեղի ունեցեր է, որուն յաջորդեր է սոսկալի փոթորիկ մը, տհուելի կայծակ մը զարկեր է վիթխարի կաղնի մը, կաղնին ջախջախուեր ինկեր է աքիսին վրայ և քիչ մնացեր է որ աքիսն ալ ջախջախուի։

Եղնիկները քիչ մը առաջ գնացին և օրուան մեծ դէպքը հաղորդեցին ուրիշ կենդանիներու։ Անոնք ալ իրենց կարգին նոյն պատմութիւնը կրկնեցին իրենց հանդիպողներուն, նորանոր յաւելուածներով։

Օր մը վերջ ահաւոր լուրը տարածուած էր անտառին մեծ ու պզտիկ բոլոր կենդանիներուն մէջ որոնք զարհուրանքով համակուած՝ կարծեցին թէ աշխարհի վախճանը կը մօտենայ :

ԱՌԱՄ.— Բերնէ բերան, ասեղը կ'ըլլայ գերան:

66. — ՄԵՂՈՒՆ ՈՒ ՃԱՆՃՐ

— Գարուն, ամառ ամէն օր
ես կ'երթամ լեռ, դաշտ ու ձոր,
Կաշիասիւ ես միշտ անկերջ,
Մեղր փնտռել ծաղկանց մէջ,

Եւ գրեթէ շիփ-շիսակ
Կը տանիւ ես մեր փերակ.
Ու երբ փչէ ցուրտ խամիւն,
Եւ ծաղիկներն ալ թռումին,
Ես ձմեռը պաշարով
Կ'ըլլամ իսպառ ապահով:

— Փոքրիկ ճանճ եմ գուարճասեր,
Միշտ կը թռչիմ վար ու վեր,
Խռչոր տան մը բակին մէջ
Շրջան կ'ընեմ ես անկերջ.
Իսկ խոհանոցը նոյն տան
Իմ կայանն է սիրական.
Կերուխումէ, խաղէ զաւտ
Ուրիշ բանի չեմ ասակ
Եւ ներկայով բաւական.
Միտք չեմ բերեր ուրիշ բան:

— Դուք որո՞ւն կ'ուզէք ճանճի՞ն թէ մե-
ղուն ...

67. — ՏԱՆՁԵՆԻՆ ԵՒ ԴԴՈՒՄԸ

Անգամ մը տանձի ծառին քով դդում մը բուսաւ : Քիչ ժամանակի մէջ դդմենին այնպէս աճեցաւ, զօրացաւ որ տանձենիին պլլուելով սկսաւ վեր բարձրանալ : Բարձրացաւ, բարձրացաւ, ծառին մինչև կատարը հասաւ :

Առտու մը տանձենին երբ քունէն արթնցաւ, շատ զարմացաւ տեսնելով դդմենին իր վրայ ելած : Զարմացաւ, զարմացաւ ու հարցուց անոր :

— Ո՞վ ես դուն, ուրկէ եկար, ի՞նչպէս ասանկ շուտով գլուխս ելար :

— Իմ անունս դդում է, պատասխանեց դդմենին յոխորտալով, դեռ երկու ամիս չկայ որ քովդ տնկուած էի, շուտ մը աճեցայ, զօրացայ, վեր ելայ, ու ահա տես, քու բարձրութեանդ հասեր եմ :

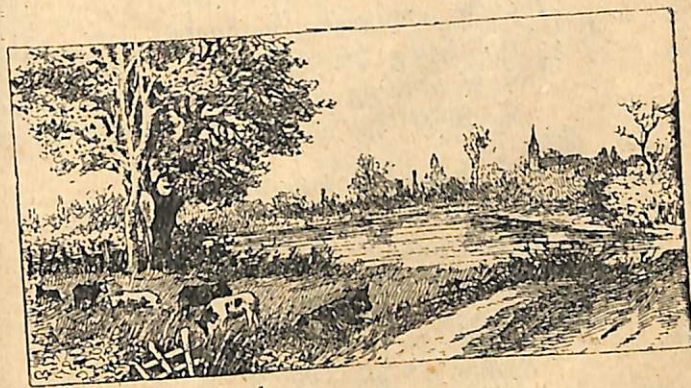
Տանձենին ըսաւ :

— Հոս հասնելու համար ես քսան տարի յոգներ եմ, ինչ հովերու, ինչ ցուրտերու

քաջութեամբ դիմացեր եմ. բայց գիտցիր, դուն որ շուտով մինչև երկինք ելեր ես, այնպէս ալ շուտով կը չորնաս ու լաւ օրեր չես տեսներ :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 16. — Կակուղիկ կաշի,
Ո՛չ կը հալի, ո՛չ կը մաշի:

68. — ԱՌՈՒԱԿԸ

ԳԼԳԸԼ, ԳԼԳԸԼ սահելով՝
Առուակը հեգիկ
Դալարաւէտ ավին ի վար
Կը մղէ իր ալիք :

Ծաղկին , խոտին համբոյրներ

Կուտայ ըշտապով .

Անուշ գեղգեղ կը լսուի

Իր ավերուն քով .

Գլգլ . Գլգլ կը սուրայ

Ջուրը պաղպաղուն ,

Եզերքներուն , խոտին վրայ

Տղաք կը զբօսնուն :

Խիտ ոստերն են ծառերուն

Անոնց հովանի

Եւ ձայնակից երգերուն

Ձովաշունչ քամի :

Ձունին անոնք ո՛չ նախանձ ,

Ո՛չ հոգը կեանքին ,

Վայրկեանները ոսկեղօծ

Ձրարթ կը սահին :

Ձինջ վրտակին ալիքներ

Անոնց կեանքին հետ

Ուրագ , արագ կը փախչին

Ու չեն դառնար ետ :

Ձրարթ ու խօլ քրքիշներ

Տըղոց են բաժին ,

Եւ միմունջներ հեղասահ ,

Երգն են առուակին :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 17. — Ի՞նչ է այն որ գնդասեղ մը չի
կրնար տանիլ, գետն մը կը տանի :

69. — ԹԻԹԵՌՆԻԿԻՆ ՋՐՈՅՅԸ

Դալարագեղ սարին կողերուն վրայ
բուսած էին հոյլ մը ծաղիկներ , գեղեցիկ
ու նաշխուն ծաղիկներ , և այնտեղ կ'սպա-
սէին ու կը ձանձրանային :

Օր մը իրենցմէ մէկն ըսաւ ,

— Օ՛հ , ի՞նչ տխուր է այս մեր կեանքը ,
տեսէք , մեր գլխուն վերեւ թռչունները
արագօրէն կը սուրան օդին մէջ , ազատ ու
համարձակ , դիտեցէք , թեւաւոր միջատներ
մեր շուրջ պար կը բռնեն ուրախ , զուարթ ,
մինչ մենք մեր ցօղուններուն պիտոյ կպած ,
գրեթէ հողին փակած , ստիպուած ենք ան-
շարժ կանգնիլ ու ձանձրանալ :

— Իրաւունք ունիս , քննարկ , ըսաւ
անդիէն ուրիշ ծաղիկ մը , ո՞ր թողունք
հապա այն փորձանքները՝ որոնց շարունակ
ենթակայ ենք . հովիւն ու ոչխարները մեզ
ամէն օր կը կոխկրտեն , չարաճճի մանուկ-
ները մեզ անխնայ կը փետրտեն փունջեր
շինելու համար , և մենք որ և է միջոց չու-
նինք խուսափելու այս ամէն աւերիչ հար-
ուածներէն :

— Իրաւ , ամէնքս ալ թշուառ կալա-
նաւորներ ենք , ձայնեցին բոլոր ծաղիկները

միաբերան, ինչքան կը ցանկայինք օդին
մէջ սուրացող թռչուններուն, մեր շուրջ
պար դարձող թևաւոր միջատներուն պէս
մենք ալ արձակ ըլլալ, թևեր ունենալ և
ամէն կողմ թևածել ազատօրէն:

Եւ սարին բոլոր ծաղիկները՝ ազատ
կեանքի տենչովը ոգեւորուած, սկսան ըմ-
բոստ շարժումներ ընել, և օր մըն ալ բուռն
թափով մը փրթան իրենց ցօղուններէն,
թև առին ու թռան օդին մէջ:

Այսպէս՝ այն գեղեցիկ ու նաշխուն ծա-
ղիկները եղան ազատ թիթեռնիկներ:

70. — ԻՄ ԳԱՌՆՈՒԿՍ

Աղուոր գառնո՛ւկս իմ սիրուն,
եկո՛ւր, ցասֆե՛ ֆոյս ի վեր,

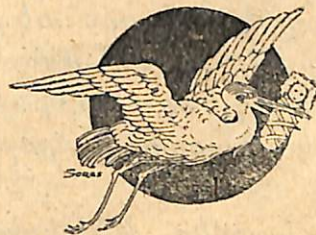
Ըստուերին ասկ ծառերուն
Ուր կը փրչեն մեղմ հովեր:

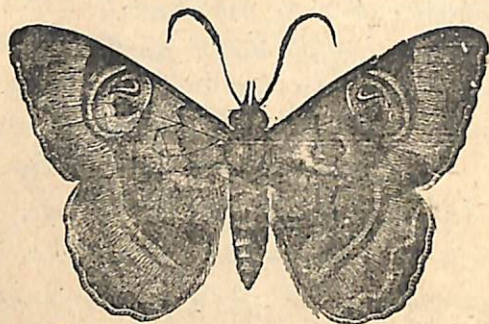
Փափուկ խոտերը դաշին
Բեզի բազմոց թո՛ղ ըլլան,
Լիճին ջուրերը հեշին:
Տոսիկներդ թո՛ղ լըւան:

Բեզի յեռնէն ու ձորէն
Բաղեմ տերեւ ու ծաղիկ,
Արտէն քերեմ ֆեզ ցորէն,
Տունէն շաքար եւ հաւսիկ:

Ծունկրս ֆեզի անկողին,
Կուրծքս բարձ, քեւքս վերմակ,
Ձը դպչի պո՛չըդ հողին,
Ձաղտոսի բո՛ւրդդ ճերմակ:

ԱՌԱՄ. — Ձրացող տղուն կար չեն տար:

71. — ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Ամպոտ օր մըն էր . բարակ անձրև մը կը մաղուէր : Երեք թիթեռնիկներ անձրևին տակ մնացած էին : Անոնցմէ մին կարմիր էր , միւսը՝ ճերմակ , միւսը՝ դեղին : Թիթեռնիկները պատասպարան փնտռելու համար հոս ու հոն ինկան ու տեսան կակաչ մը . մօտեցան անոր և այսպէս խնդրեցին :

— Կակաչ , այ կակաչ , թերթիկներդ բաց , յոգնած ընկերներուս տեղ ըրէ . տես , անձրեւը մեզ թրջեր է , մենք կը մսինք , կը դողանք , տեղ մը չունինք մտնելու , դէհ , շուտ ըրէ , կարմիր կակաչ , թերթիկներդ բաց :

— Լաւ , կարմիր թիթեռնիկին տեղ կուտամ , բայց ճերմակ և դեղին թիթեռ-

ներուն տեղ չեմ տար , պատասխանեց կակաչը :

— Իմ ընկերներէս ես չեմ բաժնուիր , ըսաւ կարմիր թիթեռնիկը , աւելի լաւ է մէկտեղ մնանք , մէկտեղ թրջինք , մէկտեղ մեռնինք քան թէ ես մինակ սննդներ ապրիմ :

Երեք թիթեռները հեռացան և քիչ մը անդին տեսան շուշան մը , մօտեցան անոր և այսպէս խնդրեցին :

— Շուշան , այ շուշան , թերթիկներդ բաց , յոգնած ընկերներուս տեղ ըրէ . տես , անձրեւը մեզ թրջեր է . մենք կը մսինք , կը դողանք . տեղ մը չունինք մտնելու . դէհ , շուտ ըրէ , ճերմակ շուշան , թերթիկներդ բաց :

— Լաւ , ճերմակ թիթեռնիկին տեղ կուտամ , բայց կարմիր և դեղին թիթեռներուն տեղ չեմ տար , պատասխանեց շուշանը :

— Իմ ընկերներէս ես չեմ բաժնուիր , ըսաւ ճերմակ թիթեռնիկը , աւելի լաւ է մեզի որ մէկտեղ մնանք , մէկտեղ թրջինք , մէկտեղ մեռնինք , քան թէ ես մինակ սննդներ ապրիմ :

Երեք թիթեռները նորէն հեռացան և

այս անգամ անոնք տեսան նարգիս մը. մօ-
տեցան անոր և այսպէս խնդրեցին :

— Նարգիս, այ նարգիս, թերթիկներդ
բաց, յոգնած ընկերներուս տեղ ըրէ. տես,
անձրեւը մեզ թրջեր է. մենք կը մսինք,
կը դողանք. տեղ մը չունինք մտնելու.
դէհ, շո՛ւտ ըրէ, դեղին նարգիս, թերթիկ-
ներդ բաց :

— Լա՛ւ, դեղին թիթեռնիկին տեղ կու-
տամ, բայց կարմիր և ճերմակ թիթեռնե-
րուն տեղ չեմ տար, պատասխանեց նար-
գիսը :

— Իմ ընկերներէս ես չեմ բաժնուիր,
ըսաւ դեղին թիթեռնիկը, աւելի լաւ է որ
մէկտեղ մնանք, մէկտեղ թրջինք, մէկտեղ
մեռնինք քան թէ ես մինակ անընկեր ապրիմ:
Արեւը վերէն տեսաւ ամէն բան, տե-
սաւ ու խեց երեք ընկերներու սէրը. ճեղ-
քեց ամպերը, ցրուեց անձրեւը և իր ջերմ
շողերով տաքցուց ու չորցուց երեք սիրա-
սուն թիթեռնիկ-ընկերները :

ՀԱՆՏԼՈՒԿ 18. — Ո՞վ է այն որ ծովուն վրայ կը
կենայ առանց քրջելու :

72. — ՉՈՐՍ ՆՈՒՔԻՆԵՐ

Վարդ մը պարտէզէն, այտիս պէս աղուոր,
Դարուն երբոր գայ, հայրիկիս համար
Պիտի փրցընեմ, ու երբ տամ՝ այն օր
Դրպանս լեցուն կ'ունենամ շաքար :

Անմեռուկ մըն ալ կապոյտ աչքիս պէս,
Քեզի պիտի տամ, քուրիկըս Վերժին,
Դուն ինձի կապոյտ գուլպայ կը հիւսես
Որ իմ թոմպուլիկ ոտքերս չմըսին :

Ու մազերուս պէս դեղին ծաղիկ մ'ալ
Հողին տակ պառկող անուշ աղբարին,
Որ չը նախանձի Վերժինին, չըլայ.
Ան ալ կ'աղօթէ Աստուած՝ պապային :

Զիւնին պէս անբիծ, սրտիս պէս ճերմակ
Ճերմակ շուշան մ'ալ՝ մայրիկիս անուշ,
Անոր տեղ, գիտե՛մ, մայրիկս ալ հիմակ
Համբոյր պիտի տայ այտերուս քնքոյշ :

65423 42

73. — ԱՆՆՄԱՆ ԳՈՐԾԱԿԻՅՆԵՐ

Օր մը խեցգետինը, ձուկն ու կարապը
գետակին եզերքը գտան անտէր սայլ մը,
մէջը լեցուն պարէնով:

— Օ՛հ, ի՜նչ լաւ գիւտ, ի՜նչ ազուոր
բախտ, գոչեցին երեքը միաբերան, եկէք,
քաշենք, քշենք սա սայլը, տանինք անկիւն
մը, մէջի պարէնները փայ բաժին ընենք,
ուտենք, խմենք, քէյֆ ընենք:

Այսպէս ըսին ու անմիջապէս ձեռնարկեցին գործի:

Կարապն՝ առջեւէն, ձուկը՝ ետեւէն, և
խեցգետինը՝ մէկ կուշտէն պինդ փական
սայլին ու սկսան քաշել բոլոր ուժով, բայց
սայլը տեղէն չէր շարժեր:

— Հա, աղբորտիք, կը ձանձին իրարու,
քիչ մըն ալ ուժով, քիչ մըն ալ ուժով...:

Ու տքալով, ֆշալով կը քաշէին սայլը,
բայց բանն այն է որ կարապը կը քաշէր
դէպի վեր, դէպի օդը, ձուկը կը քաշէր
դէպի վար, դէպի գետը և խեցգետինը՝ դէպի
ներս, դէպի ցամաք:

Ժամերով աշխատեցան, արիւն քրտինք
մտան, դիրք փոխեցին, ձև փոխեցին, առաջ

անցան, ետև դարձան, քովէն քշեցին,
կուշտէն քաշեցին, բայց ի զո՛ւր...: Սայլը
տեղէն մատ մը իսկ քալած չէր:

Վերջապէս սայլին տէրը վրայ հասաւ,
լծեց ձին սայլին ու առաւ տարաւ:

Ու մեր երեք բարեկամները մնացին
բերանաբաց...:

— Ինչո՞ւ համար չկրցան սայլը շարժել, ի՞նչ ուղ-
ղութեամբ քաշելու էին որպէսզի սայլը շարժէր:

74. — ՄԱՆՈՒԿԸ ԺԱՄԱՅՈՅՑԻՆ

Համիխս պես կը սրբաս,
Սըլաֆներդ կը դառնան.
Քիչ մը կեցիր, ի՛նչ կ'ըլլայ,
Չե՞ս մեղքընար սա գարնան:

Թի՛ք բա՛հ, քի՛ք բա՛հ՝ ահանցիս
երբ մայրիկը բռնէ քեզ,
Կ'ըսէ թէ միշտ կը սանիս
Վարդի քերթերն իմ կեանքէս:

Օրոր ըսեմ, իրնացիր,
Շաֆար, ընկոյզ, հաց, պանիր,
Ուզածներդ սամ քեզի,
Կեանքս մ'առնէր: մի՛ սանիր:

Ես քուն չըլլամ, թէ արթուն,
Դուն չես կենար, կը քաշես,
Հսեղ է՝ չես հասկնար
Իմ ժպտիչես ու շաշես:

Վաղը՝ երբոր մեծ ըլլամ,
Քեզ կը կախեմ իմ վիզէն,
Վախցի՛ր ինձմէ՛, ու մի՛ ֆիշ
Ժամերդ կամաց թող վազեն:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 19. — Յուսիկ յուսիկ կը քալէ
Դիւեր^ըցերեկ, փոյրը չէ.
Թեւեւ նոյն տեղ միշտ ման գայ
Բայց ո՛չ զուխը կը դառնայ
Ո՛չ քալելի կը յոգնի,
Ոչ ուտելու պէտք ունի,
Բայց ինք է որ քեզ կ'ըսէ
«Ե՛լ, կ'ե՛ր, պառկե՛, աշխատե՛»:

75. — ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՅԺԸ

Փոքրիկ մըջիւն մը հոս ու հոն կը թա-
փառէր հատիկներ փնտռելով որպէս զի
բոյնը տանի:

Ասդին դարձաւ, անդին դարձաւ և ահա
գտաւ վարսակի ծղօտ մը զոր ուզեց իր
բոյնը փոխադրել, բայց ինչպէս տանիլ,
քանի որ վարսակը այնքան խոշոր էր և ինք
այնքան տկար:

Այն ատեն փոքրիկ մըջիւնը խիճի մը
վրայ ելաւ, և անոր գագաթէն սկսաւ դի-
տել իր շուրջը, իբրեւ թէ աշտարակի մը
վրայ ըլլար:

Նայեցաւ, նայեցաւ և վերջապէս նըշ-
մարեց իր ընկերներէն երկու մըջիւններ որ
մօտէն կ'անցնէին: Շուտով վար իջաւ խի-
ճէն, վազեց իր ընկերներուն քով, քիթը
քսեց անոնց քիթերուն իբրեւ թէ ըսելու
համար:

— Ընկերներ, ետեւէս եկէք, աղուոր
բան մը կայ սատեղ, միասին մեր բոյնը
տանինք:

Երեք մըջիւնները շտապով վազեցին
դէպի վարսակին ծղօտը, երեք կողմերէն

պինդ խածին և քաշելով քաշքշելով՝ տարին
մինչև իրենց բոյնը :

Ինչ որ մէկ մըջիւնը առանձին չկրցաւ
ընել, երեքը միասին դիւրաւ կատարեցին :

Ա.Ռ.Ա.Ծ. - Ամեն մօրուք մագ մը, կ'ըջայ մօրուք մը :

76. — ՄՐՋԻԻՆՆ ՈՒ ՏՂԱՆ

Պշտիկ ու սև մըջիւններ
Իրենց կտր ծակին քով
Սըկէ, նըկէ փըշուրներ
Բերին դեղին արեւով :

Օրն ամառուան արեւոտ
Կ'երթան հեռո՞ւ, հեռու տեղ,
Հատիկ, հունտեր ու ծըղօտ
Կըտցեն, կըրեն միատեղ :

Ես կը սիրեմ մըջիւնին
Երթալ դիտել տընակը,
Կը սիրեմ միշտ օրն օրին
Գտնել իրենց քարքակը :

Մըջիւն, մըջիւն, սեւուիկ,
Ես ա՛լ ահա՛ քեզի պէս
Գործ մը կ'ընեմ պղտըլիկ,
Կը մարդ դառնամ իրապէս :

— Ինչ կ'ընէ մըջիւնը ամառն ի բուն :

77. — ԳԵՂԱՑԻՆ ՈՒ ՍԱՏԱՆԱՆ

Անգամ մը գեղացիին մէկը սատանա-
յին հետ ընկեր եղաւ ու ընկերովի արտ մը
սոխ ցանեցին :

Երբոր սոխերը բուսան և քաղելու ա-
տենն եկաւ, գեղացին ըսաւ :

— Ընկեր, ի՞նչպէս պիտի բաժնենք
սոխը, հիմակուց որոշենք որ կուի չըլլայ :

— Շատ աղէկ, ես վրան կ'առնեմ,
դուն ալ տակը առ, ըսաւ սատանան, տես-
նելով սոխին խոշոր ցողունները :

Գեղացին հաւանեցաւ և սոխը քաղեցին :
Սատանան առաւ սոխին հողէն վեր ելած
ցողունները և արմատները թողուց գեղա-
ցիին : Բայց բիշ վերջ հասկցաւ որ ինք
խաբուեր է և իր առածները բանի մը չեն
ծառայեր :

Այն ատեն դարձաւ, գեղացիին ըսաւ :
 — Ընկեր, եկ՛ուր ընկերովի ցորեն մըն
 ալ ցանենք, բայց ես ուզած դիս պիտի
 առնեմ :

Շատ աղէկ, ըսաւ գիւղացին և ցա-
 նեցին ցորենը :

Հունձքի ատեն սատանան գեղացիին
 ըսաւ :

— Այս անգամ ես ներքեւը պիտի
 առնեմ, դուն վրան առ :

Գեղացիին ուզածն ալ այդ էր. հաւա-
 նեցաւ սատանային առաջարկին, ինք ցո-
 րենին հասկերը առաւ և ծղօտներն ու ար-
 մատները տուաւ սատանային :

Սատանան այս անգամ ալ խաբուեցաւ
 և միտքը դրաւ անգամ մըն ալ մարդ-արա-
 ղածին հետ ընկերութիւն չընել :

— Յորեն ցորենաբոյսին ո՞ր մասէն կ'եղի, հասկէն
 թէ ծղօտէն :

ԱՌԱՄ. — Մարդ մարդու քահանայ,
 Մարդ մարդու սասանայ :

78. — Ը Ն Կ Ո Յ Ձ Ը

Կոկիկ, կոկիկ, կըշորիկ
 Ունիմ ընկոյզ աղուորիկ.
 Վըրան ունի կանանց փուր
 Տակի կճեպն է ամուր :
 Կանանց փուրը վար կուսաւ
 Որ միջուկէն առնեմ համ.
 Դեղին մաշկ մ'ալ կայ քարակ,
 Ներսը՝ ընկոյզ ճեպ-ճերմակ.
 Կեղուեմ, կճպեմ կամացուկ
 Որ ճաշակեմ իր միջուկ :

Ընկուզեցին է մեծ ծառ,
 Տեսիք շէտ, մեծափառ,
 Լի են ճիւղերն ընկուզով
 Որոնց մեջէն կը փչէ հով :
 Եւք տաք կ'ընէ արեւը,
 Երթանք մտքով մերթելը.
 Բարեւ մեռեմի դէպի վեր,
 Դեռին քափեմի ընկոյզներ.
 Ժողովե՛մք, փրե՛մք, տանի՛մք տուն,
 Բաժին հանեմք ամենուն :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 20. — Թոնիր մը ունիմ, չորս հաց
 կ'առնեմ :

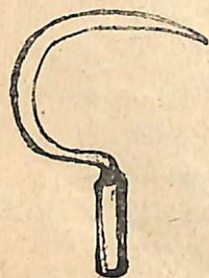
79. — ՄԿՐԱՏՈՎ ԿԸ ՀՆՁԵՆ

Քաղաքացի Մարտիկն ու իր կինը Աննա միասին գեղ կ'երթային։ Երբոր կամուրջէ մը կ'անցնէին, հեռուէն տեսան ցորենի ոսկեգոյն արտերը։ Մարտիկ ըսաւ իր կնոջը։

— Աննա, նայէ, արտերուն ցորենները հասեր են, քանի մը օրէն պէտք է որ հնձեն. գիտե՞ս, ինչո՞վ կը հնձեն...

— Ի հարկէ մկրատով, ըսաւ Աննա։

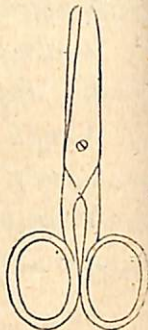
— Ի՞նչ կ'ըսես, մկրատով ցորեն կը հնձուի՞, ցորենը մանգաղով կը հնձեն։

— Մանգաղով, չէ, չէ, մկրատով կը հնձեն, պնդեց Աննա որ իր տգիտութեանը չափ ալ յամառ էր։

— Կնիկ, դուն խեղճ ես, ի՞նչ ես, ցորենը մանգաղով կը հնձեն։

— Ձէ՛, մկրատով կը հնձեն, էրիկ-կնիկ այսպէս երկար ատեն վիճաբանեցան։ Աննա չէր ուզեր համոզուիլ և

յամառօրէն կը կրկնէր թէ մկրատով կը հնձեն։

Վիճաբանութիւնը տաքնալով կռիւի փոխուեցաւ, և Մարտիկ բարկանալով բռնեց կնիկը, կամուրջէն վար նետեց գետը։ Յամառ կնիկը սկսաւ տարուիլ գետին հոսանքէն. բայց ջուրին մէջէն մէկ ձեռքը վեր բարձրացուց և երկու մատերը մկրատի ձեւով սկսաւ շարժել հասկցնելու համար թէ մկրատով կը հնձեն ցորենը։

— Մանգաղը, գերանդին ի՞նչ բանի գործիք է, իսկ մկրատը...

80. — Լ Ե Ի Ո Ն Ի Կ Ը

Աչքն է սեւուկ, դէմքը սիրուն
Դեռափըթիթ իմ Լեւոնիս,
Փափկիկ ու վարդ իր այտերուն
Ձեռ գիմանար թէ սիրտ ունիս։

Շուշան մարմինն ամբողջ ճապուկ
Բոյնն է անուշ համբոյրներու,
Ծիծաղներուն ձայնը փափուկ
Կը ցրուեն ցաւն հոգւոյդ հեռու։

ձերմակ թեւերն երբ կը բացուին
Կարծես հրեշտակ մ'է մարմնացեալ,
Մազերն ոսկի թոյլ թոյլ հովին
Որ կ'ուզէ վեր թռչիլ դարձեալ:

Թարմ ու ժպտուն՝ ինչպէս Մայիս,
Հոտն անուշիկ, դոյնը կաթի,
Երբ աչքերուն մէջ կը նայիս
Հոգին հողուոյդ մէջ կը կաթի:

Արցունքներու մարգրիտ հատեր
Երբ թարթիչներն իր կ'ողողեն,
Դուն կը կարծես վարդի թերթեր
Թրջած այգուն ոսկի ցօղէն:

Ան ի՛նչ շնորհ, ան ի՛նչ հրապոյր,
Կը լեցուն աչքդ արցունքներով
Երբ իր բոյնին մէջ քաղցրաբոյր
Կը դիտես քունն իր անխըռով:

Ալ մի՛ նայիր դուն վարդերուն.
Ամբողջ հրեշտակ, ամբողջ հոգի՝
Ամենապահն վարդը սիրուն
Հո՛ն, հոն օրօրոցին մէջ կը պառկի:

81. — ԱՊՐԻԼԻ ՄԷԿԸ

Արմենակ շատ կը սիրէր շաքարը: Օր
չէր ըլլար որ բուռերով շաքար չուտէր. ծո-
ցերը, գրպանները շարունակ լեցուն էին
շաքարով: Մայրիկը, մեծ քոյրը՝ Սաթենիկ
յաճախ կը յանդիմանէին զինք իր շաքարի
մոլութեանը համար, բայց Արմենակ մտիկ
չէր ընել, հայրիկէն թուղթի, մատիտի հա-
մար առած զրամները շաքարի կուտար,
շատ անգամ ալ տան պահարանէն գաղտուկ
շաքար կը շորթէր, և վերջապէս միշտ, զըր-
պանին մէջ շաքար ունենալու միջոցը կը
գտնէր:

Ապրիլի առաջին օրը Սաթենիկ խորհե-
ցաւ դաս մը տալ շաքարամոլ Արմենակին,
կանչեց զանի և ըսաւ:

— Արմենակ, գիտե՞ս, հօրեղբօրմէդ
նամակ առինք, քեզի համար տուփ մը շա-
քար նուէր զրկել է: Եւ հօրաքոյրիդ տունն է
տուփը, գնա՛, առ, բեր:

— Արմենակ ուրախութեամբ թռաւ,
գնաց հօրաքրոջը տունը և ուղեց շաքարին
տուփը զոր հօրեղբայրը զրկել էր:

Հօրաքոյրը նախ զարմացաւ, բայց ան-

միջապէս յիշեց թէ այն օրը ապրիլ մէկ է, ուստի քթին տակէն ժպտելով ըսաւ :

— Շաքարին տոնփը... հա՛, երէկ իրիկուն մօրաքոյրդ առաւ, տարաւ ձեզի բերելու համար :

Արմենակ անմիջապէս թռաւ. գնաց մօրաքրոջ տունը և անհամբերութեամբ շաքարին տոնփը հարցունց զոր հօրեղբայրը զրկեր էր :

Մօրաքոյրը հասկցաւ խնդիրը և քմծիծաղով մը ըսաւ :

— Շաքարին տոնփը, հա՛, առտուն մօրեղբայրդ առաւ, տարաւ ձեզի բերելու համար :

Արմենակ շիտակ շունչն առաւ մօրեղբօրը տունը և հարցունց շաքարին տոնփը զոր հօրեղբայրը զրկեր էր :

Մօրեղբայրն եւս հասկցաւ խաղը և խնդալով ըսաւ :

— Շաքարին տոնփը... հա՛, քիչ մը առաջ մեր Զարեհին հետ ձեր տունը զրկեցի :

Արմենակ վազելով գնաց տուն և շիտակ Սաթենիկին զիմելով պահանջեց շաքարին տոնփը զոր բերէր էր Զարեհ : Յոգնութենէն կասկարմիր եղած, արիւն-քրտինք մտած էր ու կը հեւար :

— Պահարանը դրի տուփը, հիմա բերեմ, ըսաւ Սաթենիկ, և գնաց շաքարի պարապ գեղեցիկ տուփ մը գտաւ, թուղթի կտորի մը վրայ տող մը բան գրեց, դրաւ մէջը, և տուփը բերաւ, դրաւ Արմենակին առջեւ :

Արմենակին ուրախութիւնը չափ չունէր, յարձակեցաւ տուփին վրայ, բացաւ բերանը և... ինչ տեսնէ՜ աղէկ... :

Տուփին մէջ կար կտոր մը թուղթ որուն վրայ խոշոր տառերով գրուած էր :

«Ապրիլ մէկի խաղ, ի պատիժ շաքարամոլ Արմենակին» :

— Ինչ կ'ընեն Ապրիլ մէկին. ինչո՞ւ համար խաղեցին Արմենակը :

Հաւք
Եւզաբիւս

82. — ԹՌՉՈՒՆԻՆ ՄՏԱԾՈՒՄԸ

Ես կը բնակեի տան մը մէջ փոքրիկ,
Նեղկուկ ու միմակ
Աշխարհին ինձ համար էր կըս-կըչորիկ,
Պատերը ճերմակ:

Անկէ յետոյ ես աչերս քրի բաց
Բոյնիս մէջ պզտիկ,
Ըսի. աշխարհը յարդէն է շինած
Մայրիկս իմ գոչորիկ:

Օր մըն ալ բոյնէս գլխիկս հանած՝
Նայեցայ հոս հոն.
Տեսայ աշխարհը տեղէն շինուած
Վրտան ալ՝ մեր բոյն:

Հիմա կը քոյիմ շա՛հ հեռու տեղեր,
Տեղեր բարձր ու ցած,
Բայց թէ աշխարհը ի՞նչէն եմ շինեմ,
Դեռ չեմ հասկցած:

ԱՌԱՄ. — Ածան հաւը կրկում կ'ըրայ:

83. — ԿԱԹԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Չուրի կաթիլները ձանձրացան ամայի
ու միօրինակ ծովուն վրայ և իրարու ըսին:
— Ի՞նչ լաւ կ'ըլլար որ վեր բարձրանա-
լինք, ելլէինք սա լեռան գլուխը, սա ամ-
պերուն մօտ, արեւին ու աստղերուն քովի-
կը: Ինչքան կը փափաքէինք վերէն նայիլ
թէ ինչ կայ աշխարհի վրայ, տեսնել դաշ-
տեր, անտառներ, գեղեր ու քաղաքներ, անի,
ի՞նչ լաւ կ'ըլլար:

Արեւը լսեց վերէն կաթիլներուն փափա-
քը, իր տաքուկ ճառագայթները զրկեց ա-
նոնց և վեր կանչեց:

Կաթիլները կամաց կամաց տաքցան,
շողի դարձան և իրարու ետեւէ սկսան վեր
բարձրանալ: Բարձրացան, բարձրացան,

անդադար բարձրացան ու մինչև ամպերուն մօտեցան :

— Շատ բարձրացանք , ըսաւ կաթիլներէն մին , ալ վարը բան մը տեսած չունիմ :

— Ես շատ յոգնեցայ բարձրանալով , ըսաւ ուրիշ կաթիլ մը , չեմ կրնար այստեղ առկախ կենալ , հանգչիլ կ'ուզեմ :

— Այստեղ շատ ցուրտ է , ըսին միւս կաթիլները , շատ դժուար է եղեր վերը ապրիլ :

— Այո , այո , ձայն տուին բոլոր կաթիլները միաբերան , ինչ լաւ կ'ըլլար որ առաջուան պէս նորէն վարն ըլլայինք :

Արեւը նորէն լսեց կաթիլներուն գանգատը և ցուրտ քամի դրկեց :

Գոլորշի - կաթիլները աւելի մտեցան , իրարու մօտեցան , քիչ քիչ խտացան ու ահա դարձան մուլթ մուլթ ամպեր :

Քամին սաստկացաւ . ամպ-կաթիլները ալ աւելի մտեցան ու ահա դարձան ջուրի կաթիլներ :

— Ինչ լաւ եղաւ որ նորէն ջուր դարձանք , ըսին կաթիլները , և ուրախութեամբ զիրար բարեւելով հանդարտօրէն վար իջան :

— Ինչ ազուր որ անձրև , ըսին մար-

իկ , տեսնելով կաթիլներուն հանդարտ ջրը :

Կաթիլները խմբովին ինկան սարերու լայ , գլորեցան սարերէն վար , և իրարու շանալով հեղեղ կազմեցին :

Հեղեղն շտապով սկսաւ առաջ երթալ — անտառներու , ձորերու մէջէն , գնաց , գնաց , ջաւ դաշտը և միացաւ մեծ գետին :

Գետը՝ իր ջուրերուն հետ առաւ , տա-
լաւ մեր կաթիլները և վերջապէս հասցուց
լոնց մօր՝ մայր-ծովուն գիրկը :

— Բարի եկաք , իմ ձագճուկներ , ըսաւ
ծովը կաթիլներուն , և կարօտով ընդունե-
լաւ զանոնք իր ծոցին մէջ :

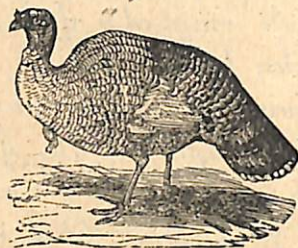
— Կաթիլները ի՞նչպէս շոգի կ'ըլլան :

— Ի՞նչ են ամպերը . շոգին և ամպերը ի՞նչպէս
լուրի կը փոխուին :

ՀԱՆՅԼՈՒԿ 21. — Առանց մաղի կը մաղուիմ,
Հողին մէջը կը շաղուիմ,
Գետինն տակը կը բաղուիմ,
Ծառին , բոյսին կուտամ ան,
Սեւ հողը կը ներկեմ կանանչ :

84. — ՀՆԴԿԱՀԱԻՆ ՈՒ ՏՂԱՔԸ

Սա հնդկահա՛ւը տեսէք ,
Որ վեր առած քիթը սէք
Շուրջը նայիլ չի կամիր .
Պարզած իր պոչն հովահար
Կը վազէ իբր այսահար
Բարկութենէն կաս-կարմիր :

Եւ սա տըղա՛քն ալ տեսէք ,
Լեղապատառ , այնպէս հէք ,
Որ մին միւսը շարկած վեր ,
Վախով, դողով ու անզէն՝
Այնքան շուտ տուն կը վազեն
Որ լեզուներն է կապուեր :

Կը հաջէ շունը հա՛ւ , հա՛ւ . . .
Տղաքներն ու հնդկահաւ
Քիչ մ'ետքը կը հանդարտին ,

Ու պարտեզը քովէ քով՝
Կըրկըռներով ու երգով
Կ'եղբայրակցին վերստին :

Ասկէ առէք դուք օրինակ ,
Մեծ ու պղտիկ շարունակ ,
Երբոր կռուիք դուք , տղա՛ք ,
Պահիկ մը վերջ պէտք է որ
Իրարու հետ հաշտ , աղուոր
Խօսիք , խնդաք ու խաղաք :

ԱՌԱՄ. — Մինչեւ որ հասնի բարակնայ,
բարակին հոգին կ'եղի:

85. — ԵՐԵՔ ՀՍԿԱՆՆԵՐ

Աշխարհիս վրայ կ'ապրին երեք ծերունի հսկաներ: Տղաք, դուք շատ լաւ կը ճանաչաք զանոնք:

Այս հսկաներէն մէկուն անունն է Հոռ պապուկ, միւսին անունն է Զուր պապուկ մէկն ալ կը կոչուի Հով պապուկ:

Օր մը Հոռ պապուկը բարկացաւ կաս-կարմիր կտրեցաւ և յոխորտալով մը ըսաւ:

— Իրաւ որ աշխարհի վրայ ինձմէ աւելի զօրաւորը չկայ: Ինձի դպչողը կը խանձեմ կ'ալրեմ: Կրնամ ամբողջ քաղաքներ հրդեհել, ընդարձակ անտառներ մոխիր դարձնել կրնամ լեռները պատռտել, կրնամ ամէնէն ամուր մետաղները հալեցնել, ջուր դարձնել: Ո՞վ կրնայ իմ կրակիս զօրութեան դիմանալ...:

Դեռ խօսքը բերանն էր՝ երբոր Զուր պապուկը որ անկէ կ'անցնէր, ծիծաղեցաւ և ուժով մը թքաւ Հոռին վրայ, և անմեծխօսիկ Հոռ պապուկը իսկոյն սմբեցաւ մարեցաւ:

Այն ատեն Զուր պապուկը սկսաւ հպարտանալ և ըսաւ:

— Իրաւ որ աշխարհի վրայ ինձմէ աւելի զօրաւորը չկայ: Ես կը մարեմ ահռելի հրդեհները: Իմ հեղեղներուս հոսանքին ոչինչ կրնայ դէմ կենալ: Ես կրնամ ապառաժները փրցնել, լեռները քակել ու առնել տանիլ: Ես կրնամ ամբողջ գիւղեր, քաղաքներ, աշխարհներ ողողել, իմ մէջս խեղդել: Իսկ մեծ գետերու, լիճերու, ծովերու մէջ իմ ուժս չափ չունի, իմ հզօր թիկունքիս վրայ ահագին շոգենաւերը շալկած՝ կը պլուտացնեմ աշխարհէ աշխարհ...:

Այս պահուն Հով պապուկը՝ որ կը քնանար, յանկարծ արթնցաւ և սկսաւ յօրանջել: Զուրն իսկոյն ձայնը կտրեց և վախէն սկսաւ դողդղալ: Հով պապուկը սկսաւ փչել, և մերթ հազալ, փռնգտալ Զուրին երեսն ի վեր: Զուրը յուզուեցաւ տակն ու վրայ եղաւ և ալիքի ահաբեկ շարժումներով սկսաւ տարուբերիլ:

Այն ատեն Հով պապուկն սկսաւ գոռոզանալ և ըսաւ:

— Իրաւոր աշխարհի վրայ ինձմէ աւելի զօրաւորը չկայ: Ո՞վ կրնայ դիմադրել իմ ահեղ շունչիս: Ես կրնամ ահագին շէնքերը փլցնել, ծառերը արմատէն խլել, կրնամ ովկիանոսները ալեկոծել, տակն ու վրայ

ընել, խոշոր նաւերը փետուրի պէս խաղ-
ցընել և դեռ որ մէկն ըսեմ: Մէկ խօսքով
ես կրնամ ամբողջ աշխարհը աւերակ դար-
ձընել:

— Ո՞րն է այս հսկաներուն ամէնէն ուժեղը:

— Մարդիկ ի՞նչ օգտակար բաներու կը գործածեն
այս ահարկու հսկաները (կրակը, ջուրը, հովը):

86. — Վ Ի Ճ Ա Կ Ի Ե Ր Պ

Ես պճրչիկ աղջիկ մ'եմ,
Եօթն աղբիւրի ջրիկ եմ,
Եօթը ծառի ճղիկ եմ,
Եօթը ծաղկի թերթիկ եմ,
Ես աղջիկն եմ, վիճկուկն եմ:

Թմայրո, թմայրո, թըմպ, թմայրո...:

Ելե՛ք, ելե՛ք, աղջիկներ,
Երդի՛ք երդի՛ք ձե՛ն տուե՛ք,
Արեւն երդի՛ք մաղուեր է,
Դարնան արեւ ցաթեր է,
Ասօր վիճակ, վիճակուկ,
Բանձ արեւը շո՛ւտ ելե՛ք:

Թմայրո, թմայրո, թըմպ, թմայրո...:

Ես վիճակն եմ աղջիկն եմ,
Շաս շաս բարեւ թերեւ եմ,
Կարմիր կուժը լի՛ք բարի,
Օղեւ, ապրջան, մասնի:

Թմայրո, թմայրո, թըմպ թմայրո...:

— Ե՞րբ կուգայ վիճակի տօնը, ի՞նչ կ'ընէք վիճակին:

87. — ՇԱՀՈՒԱԾ ՈՍԿԻՆ

Աշոտ տասնըշորս տարեկան էր երբ թո-
ղուց դպրոցը գործի մտնելու համար: Հայ-
րը ըսաւ:

— Դէհ, գնա, գործ գտիր, աշխատէ,
փարա վաստկէ ու տասնըհինգ օրէն մէկ ոս-
կի բեր ինծի. այն ատեն պիտի գիտնամ թէ
դուն գործի մարդ պիտի ըլլաս, հարուստ
մարդ պիտի դառնաս:

Աշոտ շուկայ ելաւ, ասդին դարձաւ, ան-
դին դարձաւ և սպասեց որ մէկը գործ մը
յանձնէ իրեն, բայց ոչ ոք երեսը նայեցաւ,
ոչ ոք գործ մը յանձնեց իրեն: Տասնըհինգ
օրը կը լրանար և տակաւին Աշոտ հինգ փա-
րա շահած չէր: Ի՞նչ ընէր, ի՞նչպէս ներկա-
յանար հօրը պարապ ձեռքով:

Վերջին օրը Աշոտ գնաց մօրը , աղաչեց , պաղատեցաւ և մէկ ոսկի առաւ անկէ . յետոյ այդ ոսկին տարաւ և հօրը յանձնեց յաղթական կերպով :

Հայրը պարտէզին մէջ աւազանին քով նստեր էր : Ոսկին առաւ թէ ոչ , նետեց աւազանին մէջ : Աշոտ անտարբեր նայեցաւ հօրը առանց որ և է շարժուի : Հայրը ըսաւ .

— Դէհ , գնա , տասնըհինգ օրէն մէկ ոսկի ևս վաստկէ , բեր ինծի և այն ատեն պիտի համոզուիմ թէ դուն գործի մարդ պիտի ըլլաս , ճարպիկ մարդ պիտի դառնաս :

Աշոտ նորէն շուկայ ելաւ . ասդին դարձաւ , անդին դարձաւ , և նորէն սպասեց որ մէկը գործ մը յանձնէ իրեն , բայց ոչ ոք երեսը նայեցաւ , ոչ ոք գործ մը յանձնեց իրեն : Տասնըհինգ օրը լրացաւ դարձեալ և հինգ փարա չէր կրցած վաստակիլ :

Աշոտ շատ կ'ամչնար հօրը ներկայանալու պարապ ձեռքով : Ուստի գնաց հօրեղբօրը , աղաչեց , պաղատեցաւ և մէկ ոսկի առաւ անկէ , յետոյ այս ոսկին տարաւ , հօրը յանձնեց յաղթական կերպով . սպասելով որ այս անգամ պիտի արժանանայ անոր գովեստին :

Հայրը դարձեալ նստեր էր աւազանին

քով և ոսկին առաւ թէ չէ , նետեց ջուրին մէջ : Աշոտ զարմանքով նայեցաւ հօրը առանց որ և է շարժուի : Հայրը ըսաւ .

— Դէհ , գնա , տասնըհինգ օրէն մէկ ոսկի ևս վաստկէ , բեր ինծի , և այն ատեն պիտի հաւատամ թէ դուն գործի մարդ պիտի ըլլաս . մեծ մարդ պիտի դառնաս :

Աշոտ գլխիկոր նորէն շուկայ ելաւ , բայց այս անգամ չսպասեց որ մէկը իրեն դիմէ : Ինք ասդին դիմեց , անդին դիմեց ու վերջապէս գործ մը գտաւ , և շարաշար աշխատելով՝ շահեցաւ մէկ ոսկին :

Աշոտ կը գուրգուրար այդ ոսկիին վրայ որ իր աշխատութեան արդիւնքն էր , որ իր հալալ վաստակն էր : Աշոտ այդ ոսկին ևս տարաւ , յանձնեց հօրը որ նոյնպէս նստեր էր աւազանին քով :

Հայրը առաւ ոսկին , և երբ զայն եւս ջուրը նետելու համար ձեռքը կը վերցնէր , Աշոտ նետուեցաւ առաջ , բռնեց հօրը թեւէն և չթողուց որ նետէ :

— Ի՞նչ կ'ընես , հայր , ես այդ ոսկին շահելու համար ի՞նչքան աշխատանք , քրքրտինք թափեմ եմ , դուն մէկ շարժումով ջուրը կը նետես դայն :

Այն ատեն հայրը ուրախութեամբ ողջագուրեց Աշոտը և ըսաւ :

— Ապրիս, զաւակս, հիմա հաւատացի
թէ այս ոսկին դուն քու աշխատութեամբդ
վաստըկեր ես. հիմա հաւատացի թէ դուն
գործի մարդ ու մեծ մարդ պիտի դառնաս.
Ես գիտէի թէ առջի ոսկիները քու հալալ
վաստակդ չէին, որովհետեւ բնաւ չէիր շար-
ժեր երբ ես զանոնք ջուրը կը նետէի:

ԱՌԱՅ. — Գլորող փարս հիս չի բռնեք:

ՇՈՒՏԱՍԵԼՈՒԿ. — Թագիկին տունը տանձին ծառք,
Տանձ կայ ծառք, ծառին ծայրը:

88. — Օ Ր Օ Ր Ե Ր Գ

Օրօ՛ր, օրօ՛ր, աննըման,
Աննըման ու չկայ նըման.
Ո՛չ մարդն է բերել նըման,
Ո՛չ արեւն, ո՛չ Լուսնկան:

Աղուոր ես հաբերդ ի վեր
Երթամ, բերեմ խաղընկեր,
Երթամ լուսնկան բերեմ,
Լուսուն աստղը խաղընկեր:

Կարմիր վարդ ու լայն տերեւ,
Բացուեր ես մեր տան վերեւ.
Քանի՛ կայ պաղչան տերեւ
Ս՛յնքան կ'ուզեմ բեզի արեւ:

Ծոցիկըս պարտէզ ընեմ,
Քեզ մէջը մորճիկ տնկեմ,
Աչքերս աղբիւր ընեմ
Ունքերովս քեզ ջրեմ:

Օրօ՛ր, կապեմ կախորրան
Ծառէ ծառ, շուքերն ի վրան,
Ծառ ու շուքեր վրա՛յ եկէք,
Շուք արէք աղուորիս վրան:

Պիւլպիւլ պաղչան իջեր,
Վարդենուն թուփին թառեր,
Անուշիկ վարդին հոտէն
Աղուորիս քունն է տարեր:

Օրօ՛ր, օրօ՛ր, քըներ ես,
Ծածկեր եմ, քրտըներ ես,
Շալ լաթիկըդ դէն դնեմ,
Վարդի նման բացուեր ես:

Ապրիս դուն հօրով, մօրով,
Հաց ուտես ջուխտ աղբարով
Դուն ապրիս հօրով, մօրով,
Լգուի սրտիկդ արեւով:

Սրտիկդ արեւով լեցուի
Մեր դռուին կարմիր խնձորով,
Ո՛վ անցնի, վարդէդ առնէ
Ո՛վ դառնայ՝ կարմիր խնձորէդ:

Օրօ՛ր, օրօ՛ր, եզներն են եկեր
Եզներն են եկեր, լեռնէն են իջեր,
Քեզի անուշ քնիկ են բերեր,
Բերեր քու ծով ծով աչքերդ են լցեր:
Անուշ քունով են քնացուցեր
Քաղցրը կաթով են կշտացուցեր:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 22. — Ագի ունի, հոգի չունի:

89. — ՓՈՔՐԻԿ ՏՂԵԿՆ ՈՒ ՀՍԿԱՆ

Փոքրիկ գուարթ արարած մըն էր ան:
Ամբողջ օրը կը պտըտէր երգելով և սուլե-
լով: Միշտ ուրախ էր և գրեթէ չկար բան
մը որ զինք կարենար տխրեցնել:

Օր մը այդ փոքրիկ տղեկը փափաքեցաւ
պտոյտ մը ընել իրենց տունէն բաւական
հեռու անտառի մը մէջ: Ուստի ուրախ
գուարթ ճամբայ ելաւ, երգելով և սուլելով:
Վերջապէս հասաւ վճիտ առուակի մը քով
որ անտառին մէջէն կ'անցնէր, և շատ ծա-
րաւած ըլլալով՝ ծռեցաւ որ ջուր խմէ: Բայց
այդ պահուն ոտքը յանկարծ բանի մը կառ
չեցաւ և այնտեղ փակաւ, մնաց: Քիչ վերջ
մէկը եկաւ, զինք ուժգին բռնեց, վերցուց,
և ահա փոքրիկ տղեկը ինքզինք գտաւ խո-
շոր, երկայնահասակ իր մէ հարիւրապատիկ
մեծ հսկալի մը թաթերուն մէջ: Հսկան հա-
ճօլքով իրեն նայեցաւ և զինք խոշոր տոպ-
րակի մը մէջ դնելով՝ առաւ տարաւ:

Խեղճ տղեկը բոլոր կրցածն ըրաւ տոպ-
րակէն փախչելու համար, բայց անօգուտ:
Կը ճչէր, կը թապլտրկէր, տոպրակը ծակել
կը փորձէր, բայց հսկան կը ծիծաղէր իր
ճիգերուն վրայ և ճամբան կը շարունակէր:

Վերջապէս հսկան իր տունը հասաւ, — մութ տեղ մը, չորս կողմը բարձր պատերով, առանց ծառի և ծաղիկի: Երբոր ներս մտաւ, դուռը գոցեց և փոքրիկը դուրս հանեց տոպրակէն:

Խեղճ տղեկը հիմա կը խորհէր թէ մեռնելու ժամը մօտեցած է, որովհետեւ երբոր նայեցաւ, բոցավառ կրակ մը տեսաւ, և անոր առջև իրեն պէս ուրիշ երկու զոհեր կային որոնք հսկային ճաշին համար կը խորովուէին:

Հսկան, սակայն, չսպաննեց փոքրիկ տղեկը, բայց զայն բանտի մը մէջ փակեց: Բանտին չորս կողմը ձողերով փակուած էր և անոր մէջ միակ կերակուրը քիչ մը կերէ և գաւաթ մը ջուրէ կը բաղկանար: Փոքրիկը զուխը ձողերուն կը զարնէր, ետ և առաջ կը խոյանար, բայց աղատելու ճարը չկար:

Յաջորդ օրը հսկան եկաւ, աչքերը տրնկած՝ փոքրիկին նայեցաւ և տեսնելով որ կերէն բնաւ կերած չէր, զուխէն բռնեց և անկէ կտոր մը կոկորդէն վար թխմեց: Տղեկը անբան վախեցած էր որ ուտելու և խմելու վրայ չէր իսկ կրնար խորհիլ: ✕

Մութին մէջ առանձին մնաց ուրիշ օր

մըն ալ և շատ տխուր օր մըն էր այդ իրեն համար: Խեղճ արարածը միտքը կը բերէր իր տունը, իր խնկերները, արեւին պայծառ լոյսը, ծառերը, ծաղիկները, և իր կերած այն շատ մը աղուոր բաները, յետոյ կը ճչէր և կը ջանար ձողերուն մէջէն դուրս ելլել, ու կը վիրաւորուէր:

Հսկան դարձեալ եկաւ և ուզեց որ տղեկը երգէ, ինչպէս անտառին մէջ կ'երգէր. «Երգէ, երգէ», կ'ըսէր: Այս ան շատ տխուր էր և բերանը չէր բացուէր: Հոգ երգելու տեղ չէր իրեն համար:

Վերջապէս հսկան բարկացաւ, և փոքրիկը դուրս հանեց որպէս զի անոր երգել տայ: Տղեկը ուժով մը ճչեց, շարժեցաւ, մաքառեցաւ ու յետոյ ինկաւ մեռաւ հսկային ձեռքին մէջ:

Ասիկա ճշմարիտ պատմութիւն մըն է, տղաք:

— Այդ խեղճ տղեկը փոքրիկ թռչուն մըն էր և հսկան՝ անգութ տղայ մը:

90. — ԱՏԱՂՁԱԴՈՐԾՆԵՐ

Օձ, ընկե՛րներ, եղե՛նք ոսֆի,
Առնե՛նք սղոց, կտրե՛նք տախտակ
Բաժնե՛նք շուտով զայն երկուսի,
Եղնե՛նք անով փոքր աթոռակ.

Սի սոյ, սի սոյ, սի սոյ, սի սոյ . . . :

Պէտք է փերել, յղկել մեր փայտ,
Առնե՛նք քերել, յղկե՛նք զանի.
Զբուշանա՛նք, չկտրե՛նք մաս,
Ըլլա՛նք յարմար գործի, բանի.

Քըշ զրդ, քըշ զրդ, քըշ զրդ, քըշ զրդ . . . :

Հիմա զամե՛նք փայտերն իրար,
Մեր ուրագով թիֆ թափ, թափ թիֆ,
Կամե՛նք ամուր, զամե՛նք ճաւաւսար,
Լաւ շինելու թափե՛նք մեր ճիգ.

Թիֆ թափ, թիֆ թափ, թիֆ թափ . . . :

— Որո՞նք են առաղձադործին գործիքները :

— Առաղձադործը ինչե՛ր կը շինէ :

91. — ԾԻԾԵՌՆԱԿԻՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

Հրէաստանի Նաղարէթ քաղաքին արևոտ
Ղաշտերուն մէջ Մանուկ Յիսուս շաբաթ օր
մը իր ընկերներուն հետ կը խաղար, առ-
ուակի մը եզերքը :

Ձեռքերը որ համակ բարութիւն էին և
սէր, առուակին ջուրովը և եզերքի հողովը
կ'աշխատէին թրել ու շինել պտուղի թռչուն-
ներ որոնք յետոյ թեւատարած կը շարունէին
գետինը :

Այդ պահուն փարիսեցի մը անցաւ այն
տեղէն :

— Մեղաւոր տղայ, գոչեց, չե՞ս գիտեր
որ այսօր շաբաթ է, սուրբ օրով ի՞նչ կ'ը-
նես հող :

Ու մարդը իր ոտքերովը ուզեց կոխկըր-
տել, աւրել ցեխէ թռչունները : Բայց Յի-
սուս թաթիկներովը իսկոյն ծափ զարկաւ
և կաւէ շինուած այդ թռչնիկները յանկարծ
կենդանութիւն առին ու վեր թռան :

Ծիծեռնակները ծնած էին : Անոնք
թռան, բարձրացան մինչև այն տանիքը
որուն տակ կը բնակէր Յիսուս, այնտեղ
կառուցին իրենց բոյնը, և ամենուրեք հե-
տեւեցան Յիսուսի :

Ատեն անցնելէ վերջ՝ երբ Յիսուսը խաչելու համար Գողգոթա կը տանէին, հէք թռչունները թախծազին հետեւեցան անոր, թեւերնին ծոյլ ծոյլ ծփացնելով օդին մէջ և ատեն ատեն ցաւի ճիչեր արձակելով :

Յիսուս մեռնելու կ'երթար. արցունքին հետ՝ արիւնի կարմիր կայլակներ կը հոսէին փշապսակ ճակատէն ի վար :

Այն ատեն ծիծեռնակները իրարու ետեւէ իրենց կտուցովը փետեցին պսակէն այն փուշերը որ Յիսուսի ճակատը կը ծակծակէին :

Ժամերը անցան. Յետին հառաչանքէ մը վերջ՝ Յիսուս աւանդեց իր հոգին խաչին վրայ :

Երկիրը սասանեցաւ. ծիծեռնակները սրբաբարձեցին ու իրենց թեւերը առին սուգի այն սև վերարկուն զոր անկէ ի վեր երբեք չկրցան վար ձգել իրենց վրայէն :

— Ծիծեռնակները ինչ գոյն ունին :

ՀԱՆՆԼՈՒԿ 23 . — Ծոցը ջուր ծովակ,
Գլուխը լեցուն կրակ :

92. ԱՅԾԸ

Հաստ ծառի մը բունին տակ
Նըւարդ և Արտակ,
Քոյր և եղբայր քովէ քով,
Խորունկ զարմանքով,
Մօրուեղ այժ մը կը դիտեն
Որ իրենց մօտէն
Կանանչ խոտերուն վրայ,
Արագ կը սուրայ :

Այժը ծուռիկ, անճոռնի
Եղջիւրներ ունի,
Եւ կարճ պոչիկ մ'ալ որ վեր
Շիտակ է ցըցուեր,
Եւ չորս ալ ոտքեր ճկուն
Որոնց վրայ կանգուն
Կը կրէ ճերմակ ու սեւ
Մարմինն իր թեթեւ :

Տուն կը դառնան երբ զըւարթ
Արտակ և Նըւարթ ,
Կը փարին տաքուկ գիրկին
Իրենց մայրիկին ,
Եւ երկուքը մէկ բերան
— Անո՛ւշ տեսարան —
«Մա՛յրիկ , կ'ըսեն , մենք այսօր
Ձե՛նք ուզեր սալոր . . .

«Ոչ խաղալիք , ո՛չ շաքար
Մեր գործին չեն դար ,
Այսօր տեսանք մենք ճամբան
Շատ աղուոր մէկ բան ,
Եղջիւրներով , մօրուքով
Ձորս բարակ ոտքով
Սատանայ մը որուն վեր
Պոչիկն է ցըցուեր :

«Վերայ կանանչ խոտերուն
Սատանան սիրուն
Հովուն տըւած իր մազեր ,
Մա՛յրիկ , կը վազէր . . .
Դուն բռնել տուր անիկա ,
Որ մեր տունը գայ ,
Ու քոյր , եղբայր , զինքը մենք
Սիրենք , խընամենք » :

ԱՌԱՅ.— Ուզան բերանը կրան կով մը կ'արժէ :

93. — ԳԱՄԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Պատիկ տղաք , կ'ուղէ՞ք որ ձեզի պատ-
մեմ գլխէս անցածները . ահաւասիկ , մտիկ
ըրէք :

Ես առաջ երկաթի ա՛ագին կոշտ կտորի
մէջ էի , հողին տակ : Հազարաւոր տարի-
ներ հողին տակ մնացի և մտքէս չէր անցներ
երբեք որ դուրս ելեմ :

Օր մը քովագործ մը փորեց գետինը ,
գտաւ զիս հողին տակէն ու դուրս հանեց :
Յետոյ տարաւ գետը , քիչ մը լուաց և
արեւը դրաւ որ չորնամ :

Ապա զրկեց ձուլարան մը ուր հրավառ
փուռի մը մէջ նետեցին զիս :

Փուռը անքան տաք էր , անքան տաք
որ չդիմացայ . հալեցայ ու ջուր դարձայ :

Փուռին վրայէն ներս մտեր էի հաստա-
տուն վիճակի մէջ . տակէն դուրս ելայ
հեղուկ վիճակով :

Երբ պաղելով նորէն կարծրացայ , դարբ-
նոց մը տարին զիս , ուր զըին հնոցը ու այ-
րեցին , ծեծեցին , չարիկ չարիկ չարչարե-
ցին զիս :

Կ'ըսէին թէ բոլոր այս բաները կ'ընէին

զիս մաքրելու համար: Վերջապէս մաքուր երկաթ եղայ, ահապէս որ երբ զիս տաքցընէին, կրնայի կակղանալ և ուզուած ձեւը առնել:

Դարբինը զիս կաս-կարմիր ըրաւ և ինծի պէս ուրիշ քանի մը երկաթներու հետ սալին վրայ դնելով՝ ծեծեց մուրճով և վերածեց ձողի:

Յետոյ ուրիշ գործաւոր մը այն ձողին ծայրը սրելով, պզտիկ ծակի մը մէջ խոթեց, ուրկէ ուժով մեքենայ մը զիս քաշելով՝ երկնցուց:

Այսպէս՝ հետզհետէ իրարմէ աւելի նեղ տասներկու ծակերէ անցայ, հետզհետէ երկնալով ու բարակնալով: Երբ վերջին ծակէն անցայ, երկաթեայ թել եղած էի:

Բայց քաշելիքս դեռ չէր լմնցած. գամագործը իր ահագին մկրատով կտրեց զիս, գլխուս հարուած մը տուաւ և ծայրս սրեց. այն ատեն գամ եղայ:

Գլխէս շատ բան անցաւ, բայց գոհ եմ բախտէս, քանզի այսօր մարդոց համար բանի մը օգտակար եմ:

— Ուրկէ կը հանեն երկաթը:

— Ու վ երկաթը գամի կը վերածէ:

94. — ԴԱՐԲՆՈՅԻՆ Մէջ

Վարպէս ու աշկերս կայնած դեմ դեմի՝
Կրակն եւ դրեւ ձողերն երկաթի.

Աշկերս մ'աշ «փնձ, փնձ» կը փչէ փքոց,
Եւ վառարանէն կ'ելլեն ծուխ ու բոց:

Ծաւն մուրճերով՝ կարմիր երկաթն
Պես պես գործիքներ շուտով կը կոփեն.

Հո՛ն, սալին վրայ «թափը թիփը թափ»,
Կացին, բահ, քրիչ, նաեւ գամ, ուրագ:

Հո՛ն, տե՛ս աշկերս մը բռնած է ձեռքին
Յետանին վրայ դեռ գուռ մի կացին,
Շուտ կը դարձնեն անիւր «խըռ խուռ»,
Սըրելու համար գործիքն ամրակշռ:

Հոս աշ ուրիշ մը՝ հաստերկաթին փոշի,
Քրտինք կը թափէ ժրշարով հեւփով,
Կը զարնէ մուրճը անվերջ «սանկասանկ».
Աստուած վարձատրէ իր ճիգերն ու ջանքը:

— Որո՞նք են երկաթագործին գործիքները:
— Ի՞նչ գործիքներ կը շինէ երկաթագործը:
ԱՌԱՄ. — Երկաթը սափ սափ կը ծեծեն:

95. — ԹՈՉՈՒՆՆԵՐՈՒ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

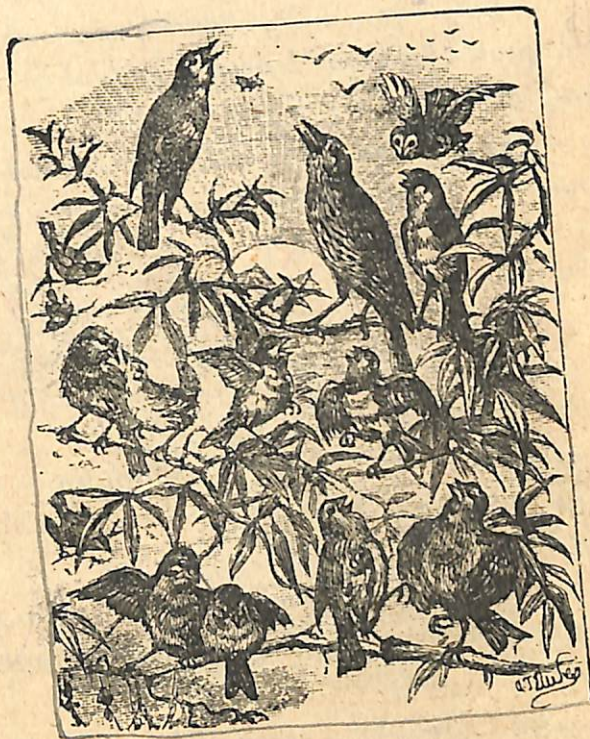
Երկինքի զանազան թռչունները երկար
տարիներ իրարու հետ հաշտ կ'ապրէին,
բայց անգամ մը պատահեցաւ որ զժտին և
իրարու դէմ զանգատի ու բողոքի ձայներ
արձակեն:

Գործերը այն վիճակին հասան որ ալ
ամէն օր, ամէն ժամ վէճն ու կռիւը պա-
կաս չէր իրենց մէջ:

Վերջապէս՝ կարգ-կանոնը վերստին հաս-
տատելու համար թռչուններու հասարա-
կութիւնը որոշեց թագաւոր մը ընտրել:

Ընտրութեան ժողովը տեղի ունեցաւ
մեծ անտառի մը մէջ: Հոն էին կկուն, կա-
քաւը, արտոյտը, բուն, տատրակը, շիկա-

հաւը, հաւփալը, լորամարգին, անծեղը,
ագռաւը, տարմահաւը, կտցարը, խայտիտը,
բաղը, աղաւնին, սարեակը, ճնճղուկը,

տորդիկը, եկեանիկը և ուրիշ բազմաթիւ և
բազմատեսակ թռչուններ:

Երկար վէճերէ յետոյ՝ սարեակը ժողո-
վին նախագահ ընտրուեցաւ: Ան ելաւ

կաղնիի մը կատարը և սուլող ձայնով մը ըսաւ .

— Լո՛ւ կեցէք , և ամէն ոք թող ցոյց տայ իր ընտրելին :

— Ես , կառաչեց անծեղը , գեղեցիկ եմ և բաւական ալ խոշոր . կրնամ խօսիլ և ժողով կառավարել :

— Ես , գեղգեղեց անդիլէն սոխակը , ոչ խոշոր եմ , ոչ գեղեցիկ , բայց տաղանդ ունիմ . ամէնմէն լաւ երգողն եմ բոլոր արաւաճներուն մէջ :

— Ես , ճռուողեց ճնճողուկը , թէ և լաւ չեմ երգեր , բայց յանդուգն ու ազմկարար եմ :

— Ե՛ս , հեծեց բուն , գիշերները մութին կը տեսնեմ , մինչդեռ միւս թռչունները չեն կրնար տեսնել :

— Ես , գոչեց ցինը , սուր կտուց և լաւ ճիրաններ ունիմ . կրնամ ինքզինքս յարգելի դարձնել :

— Ես , կանչեց տատրակը , քաղցրաբարոյ և հանդարտ եմ . եթէ ես ըլլամ թագաւորը , միշտ խաղաղութեան մէջ պիտի ապրիք և երջանիկ պիտի ըլլաք :

Բայց ասոնցմէ ոչ մէկուն համար ժողովը հաւանութիւն չայտնեց . հակառակը՝

ամէն ընտրելի կ'ընդունուէր ազմուկով , ծաղրանքով կամ բողոքի ձայներով : Ժխորն ու իրարանցումը հետզհետէ կ'աւելնար :

Վերջապէս՝ նախագահը յաջողեցաւ ազմուկը հանդարտեցնել և գոչեց .

— Պարոններ , ընտրելիներէն ոչ մէկը ձայներու մեծամասնութեան չարժանացաւ : Դեռ խօսք ուզող կա՞մ այս մասին :

Այդ պահուն յանկարծ ամէն կտուցներ և աչքեր դէպի երկինք դարձրացան : Սև կէտ մը կը նշմարուէր հեռուն , երկինքի կապոյտին վրայ : Այս կէտը հետզհետէ կը մեծնար : Քիչ յետոյ երեւցաւ հսկայ թռչուն մը , շողափայլ աչքերով , մացառուտ փե-

տուրներով, կոր կտուցով և ուժեղ ճիրաններով: Արծիւն էր այն:

— Ես, ըսաւ արծիւը, օգերու արքան եմ, ոչինչ ինծի կրնայ դիմադրել: Եթէ մէկը աւելի կարող է ձեզ կառավարել, թող խօսի:

Խորունկ լուսթիւն մը տիրեց ժողովին մէջ: Ամէնքը պապանձեցան, մնացին:

— Հակառակ խօսող չկայ, սուկեց նախագահը անուղղով, ուրեմն Նորին Վեհափառութիւն Արծիւը թագաւոր կը հռչակուի:

— Վերջապէս թագաւոր մը ունեցանք, ըսին միաբերան սազն ու հնդկահաւը:

— Եւ սքանչելի թագաւոր մը, գոչեց բազը իր բոլոր ուժով:

— Այո, այո, մըմնջեց ծերուկ կապիկ մը որ ծառի մը վրայէն ամէն ինչ տեսած էր, դուք ունեցաք թագաւոր մը որ պիտի ուտէ ձեզ՝ փախանակ պաշտպանելու:

Ամիս մը վերջ՝ կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէր թռչուններու հասարակութեան մէջ: Ամէն վէճ ու կռիւ վերջացած էր, զի թագաւորը իր հպատակներուն կէսէն աւելին կերեր էր:

— Ի՞նչ թռչուններ գիտէք:

— Որո՞նք են գիշատիչ թռչունները, որն է անոնց ամէնէն հօրը:

96. — ՊԱՆԴՈՒԽՏԻՆ ԵՐԳԸ

Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտն ունիմ
Մեր հայրենիքի հպարտ լեռներուն,
Մեր հայրենիքի ծաղկած սարերուն.
Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտ ունիմ:

Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտն ունիմ
Մեր հայրենիքի արծաթ ջուրերուն,
Մեր հայրենիքի ժպտող աստղերուն.
Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտ ունիմ:

Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտն ունիմ
Մեր հայրենիքի ցած խրճիթներուն,
Մեր հայրենիքի ծիծեռնակներուն.
Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտ ունիմ:

Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտն ունիմ
Մեր հայրենիքի արշալոյսներուն,
Մեր հայրենիքի նոր զինուորներուն.
Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտ ունիմ:

ՀԱՆՅԼՈՒԿ 24.—Ո՞վ է այն որ կը քաղուի ապրելու

համար:

111
111
220

97. — ԱԳԱՀ ԿՕՇԿԱԿԱՐԸ

Իշխան մը ունէր մանչ զաւակ մը՝ զոր շատ կը սիրէր և անոր համար ուզեց հոյակապ պալատ մը շինել տալ։ Յատակագիծը շուտով պատրաստուեցաւ և վերակացու մը սկսաւ շտապով գնել հարկ եղած հողերը։

Պալատին շինութեան համար որոշուած տեղը կօշկակարի պղտիկ խանութ մըն ալ կար որ հազար դրոշ կ'արժէր։ Բայց կօշկակարը հասկեցաւ որ անոր պէտք ունին և երբ վերակացուն եկաւ հարցուց թէ ինչ կուզէ խանութին, կօշկակարը պատասխանեց։

— Հազար ոսկի։

— Հազար ոսկի, խեղճ էք, ի՞նչ էք, այս ողորմելի խրճիթը յիսուն ոսկի ալ չ'ընենք։

— Կարելի է, պարոն, բայց ես ծախելու միտք չունիմ։

Վերակացուն շինութեան տնօրէնին գնաց։ Ամէնքն ալ զայրացան կօշկակարին դէմ. ոչ, այս աստիճան չէին կրնար խաբուել։ Բայց իշխանը անհամբեր կը սպասէր որ պալատին շինութեան սկսուի։ Երկու օր յետոյ վերակացուն նորէն կօշկակարին գնաց և հաւանեցաւ այնչափագանց գինը վճարելու։

Կօշկակարը տեսնելով որ կը կակղանալին, մտածեց ա՛լ աւելի պահանջել։

— Շիտակը, Տէր իմ, երկու օր է որ մըտածեցի և կը տեսնեմ որ երկու հազար ոսկիէն պակաս չեմ կրնար տալ։

Այս անգամ բանակցութիւնը խզուեցաւ և որոշեցին կօշկակարին խանութը չը գնել։ Երկու ամիս անցաւ. կօշկակարը կը նայէր որ եկող գնացող չկայ. բայց ինքնիրեն կ'ըսէր. «Ապահով եմ որ պիտի գան»։

Ճարտարապետները յատակագիծը փոխեցին, ուղեցին նոր ձև մը գտնել, բայց ի գուր. կօշկակարին խանութը անհրաժեշտ հարկաւոր էր որպէս զի պալատը գեղեցիկ ըլլայ։ Եւ վերակացուն օր մը նորէն կօշկակարին գնաց ու պատրաստ էր երկու հազար ոսկին վճարել. Բայց կօշկակարը նորէն միտքը փոխեց էր։

— Տէր իմ, ըսաւ, վերջին գին չորս հազար ոսկի կ'ըլլայ։

Վերակացուն բարկացաւ. աղաչեց, համոզեց և մինչև երաք հազար ոսկի տալու հաւանեցաւ։

— Ոչ, Տէր իմ, ըսաւ կօշկակարը, չորս հազարէն վար չըլլար։

Վերակացուն ձգեց գնաց։ — «Նորէն կուգան», կ'ըսէր կօշկակարը ինքիրեն։

Իշխանը իմացաւ եղելութիւնն ու շատ
բարկացաւ. Հրամայեց որ յատակագիծը փո-
խեն և այն անպիտանին խանութը չգնեն:
Այնպէս ալ ըրին:

Ժամանակը կ'անցնէր, կօշկակարը կը
տեսնէր որ վերակացուն չէր գար: Ինքիրեն
ըսաւ. «Վախնամ չափը անցուցինք, պէտք
է իջնեմ»: Ուստի գնաց վերակացուն գտաւ
և ըսաւ որ երեք հազար ոսկին կ'ընդունէր:
Ճամբեցին զինք: Կօշկակարը կակղացաւ ու
ժամերով սպասեց որպէս զի վերակացուն
դուրս ելլելը տեսնէ:

— Տէր իմ, ըսաւ, երկու հազարի չէ՞ք
գներ:

— Գնա բանդ:

Եւ կօշկակարը տեսնելով որ իր փառասի-
րական երազները օդը կ'ելլեն, կը թախան-
ձէր, հազար հինգ հարիւր ոսկիի կ'իջնէր:
Վերջապէս մինչև հազար ոսկիի իջաւ բայց
մերժուեցաւ:

Շատ ժամանակ անցաւ: Օր մը կօշկա-
կարը չքաւորութեան մէջ մնալով՝ վաթսու
ոսկիի ծախեց այն խանութը որով յուսացե-
ր հարստանալ: Քանի մը ամիս ետքն ալ
սրտին ցաւէն խենդեցաւ և յիմարանոց տար-
ուեցաւ ուր մնաց մինչև մահը, շարունակ
երեւակայական հարստութեանց հաշիւներ
ընելով իր խանգարուած ուղեգիրն մէջ:

ՍՌՂԾ. — Նախ խորհե՛, ապա՛ գործե՛:

98. — ԱԳԱՐԱԿԱՊԱՆՈՒՀԻՆ

— Ո՛հ, ճի, ըսաւ, խեղճ, գեղջուկ կիճն,
Ի՛նչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործիճն:

Ագարակին մէջ աւ ո՛րքան
Տեսակ տեսակ շատ գործեր կան:

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիճն,
Ի՛նչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործիճն.
Նախ կանուխիկէ կ'երթաւ առտուն
Կուտ ու գարի տալ հաւերուն:

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ գեղջուկ կիճն,
Ի՛նչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործիճն,
Ետք պէտք է որ հաց շաղուեմ,
Վառեմ թոնիրն ու մէջն եփեմ:

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիճն,
Ի՛նչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործիճն.
Պէտք է հաւել հորթուս համար
Ժողովեմ խոտեր թարմ ու դաշար:

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիճն,
Ի՛նչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործիճն.
Օճ, Լախաճաշը պատրաստեմ
Մարդիկս հիմա կուգան, վագնա՛ւ:

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիներ,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործփն.

Օն, մեծարեմ, ահա՛ եկան —

Սա քաւմ հացիկն ու ճափն քան:

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիներ,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործփն.

Հաւերս ահա՛ ձու ածեր նն,

Երբամ, առնեմ մեր հաւնոցէն:

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիներ,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործփն.

Լըսացարանն հիմա երբամ

Աղսոս յաթերս մաքրեմ, լըսամ:

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիներ,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործփն.

Ահա՛ յաթերս ձիւն, ըսպիսակ,

Երբամ, փրոնեմ առեւուն ճակ:

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիներ,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործփն.

Վա՛յ, դեռ գործերս չեն լըմնցեր,

Ահա՛ հասաւ մթին գիշեր:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 25. — Ասդիմ քուիմ, անդիմ քուիմ,
էնն քննն քննիմ:

99. — ՀԱՅԵԼԻՆ, ԿԱՊԵՐՏՆ ՈՒ ՍՐՈՒԱԿԸ

Ժամանակին իշխան մը կար որ ունէր
աղջիկ մը շատ գեղեցիկ, լուսնկալի պէս
գեղեցիկ: Այս աղջկան անունն էր Գոհարիկ
և անոր գեղեցկութեան համբաւը տարած-
ուած էր ամէն կողմ:

Գոհարիկ երբոր հարսնցու եղաւ, գրացի
երկիրներէն երեք երիտասարդ և կտրիճ իշ-
խանագուններ եկան և հարսնութեան ուզե-
ցին Գոհարիկը իր հօրմէն:

Իշխանագունները երեքն ալ աննման
կտրիճներ էին, ծառահասակ ու գեղանի:
Դժուար էր ընտրութիւն մը ընել անոնց
միջև: Իշխանը մտածեց, երկար մտածեց
ու վերջապէս ըսաւ.

— Ով պատուական իշխանագուններ,
դուք երեքդ ալ քաջ և ազնուական երիտա-
սարդներ էք, ես չեմ կրնար ձեզմէ մին կամ
միւսն ընտրել. ձեզի մէկ տարի ժամանակ
կուտամ. գնացէք, և մէկ տարիէն ձեզմէ
որը որ աշխարհի ամէնէն հագուազիւս և
հրաշալի առարկան կարող ըլլայ նուէր բե-
րել աղջկանս, թող անորն ըլլայ Գոհարիկը:
Իշխանագունները հաւանեցան և մեկ-
նեցան հեռաւոր երկիրներ, փնտռել, գտնե-

լու համար ուզուած հրաշալի առարկան :
Թափառեցան քաղաքէ քաղաք, երկիրէ երկիր և վերջապէս ձեռք անցուցին մէյմէկ հրաշալի առարկայ :

Լրացաւ մէկ տարին և իշխանագունները վերադարձին իրարու հանդիպեցան ճամբուն վրայ : Անոնցմէ երկուքը շատ ուրախ էին, բայց մէկը շատ տրտում կ'երեւէր : Անոնք հարցուցին անոր իր տխրութեան պատճառը :

— Ո՛հ, մի հարցնէք, ըսաւ ան, այն գեղեցիկ իշխանուհին որուն համար երեքս տարի մըն է կը թափառինք աշխարհէ աշխարհ, հիմա մահամերձ հիւանդ է և մենք մինչև որ հասնինք, ան արդէն մեռած պիտի ըլլայ :

— Ինչէ՞ն գիտես որ այդպէս է, հարցուցին երկու իշխանագունները այսպիսով :

Տրտում իշխանագունը պատասխանեց :

— Այն առարկան զոր ես ձեռք անցուցի իշխանուհիին նուէր տանելու համար, հրաշալի մոգական հայելի մըն է, այդ հայելին ցոյց կուտայ ինչ որ կ'անցնի կը դառնայ աշխարհի ամէն կողմը : Քիչ առաջ նայեցայ հայելիիս մէջ և տեսայ իշխանուհին այդպէս մահամերձ վիճակի մէջ :

— Ո՛հ, եթէ կարելի ըլլար անմիջապէս

քովը հասնիլ, ըսաւ միւս երկու իշխանագուններէն մին, ես կրնայի գինք բուժել . ես ձեռք անցուցած եմ հրաշալի ամենաբոյժ սրուակ մը, ամէնէն ծանր և մահամերձ հիւանդն իսկ եթէ կաթիլ մը առնէ սրուակին դեղաջուրէն, վարկենապէս կեանք ու կենդանութիւն կ'ստանայ :

Դեռ երեք օրուան ճամբայ հեռու էին իշխանին պալատէն . ի՞նչպէս կրնային անմիջապէս հասնիլ հոն : Յանկարծ միւս իշխանագունն ալ ըսաւ .

— Կեցէք, բարեկամներ, իմ ձեռք բերած առարկաս ալ հրաշալի թռչող կապերտ մըն է որ իր վրայ նստողները վայրկենապէս կրնայ փոխադրել ուր որ ուզէ : Եկէք, նրստինք կապերտիս վրայ և անմիջապէս հասնինք իշխանուհիին քով :

— Աճապարենք ուրեմն, ըսին ամենքը միաբերան :

Հրաշալի կապերտին տէրը հանեց զայն, փոքր գետինը, և երբոր երեքը միասին բազմեցան անոր վրայ, բարձրաձայն գոչեց .

— Օն, թռի՛ր, կապերտս, թռի՛ր, և մեզ տար Գեղանի Գոհարիկին պալատը :

Կապերտը փայլակի արագութեամբ թռաւ, սուրաց օդին մէջէն, և անմիջապէս

100. ԳԱՐՈՒՆՆ ՈՒ ԱՄԱՌԸ

Ես հարս մ'ու փեսայ
Դաշտին մէջ տեսայ . . .
Ամառն ու Գարուն
Զուարթ պատարուն,
Մըտած թեւ թեւի,
Քայլով նազելի,
Շարժով բարեձեւ,
Կուտային բարեւ,
Ծաղկին ու բոյսին.
Այս զոյգ ամուսին՝
Մէկը ունէր բոյր,
Միւսն ալ հրապոյր.
Ես հարս մ'ու փեսայ
Դաշտին մէջ տեսայ:

Ես հարս մ'ու փեսայ
Արտին մէջ տեսայ . . .
Մայիսն էր նոր հարս,
Յարգարած իր վարս,
Ծաղկով, նարօտով . . .
Յունին հոգեթով
Դիտուն չուրջ պըսակ
Կապած ճոխ բուսակ,
Ափով լիառատ

Աշխարհ-արարատ
Կը սըփռէր ցորեն . . .
Սարէն թէ ձորէն .
Ես հարս մ'ու փեսայ
Արտին մէջ տեսայ:

101. — ԾՆՃՂՈՒԿՆ ՈՒ ՈՐԲԵՐԸ

Մանուկ հինգ տարեկան էր և Մանուշ
վեց, երբոր իրենց մայրը մեռաւ: Խորդ մայր
մը եկաւ տուն որ իրեն հետ բերած էր չորս
տարեկան տղեկ մը:

Խորդ մայրը չար էր. Մանուկն ու Մա-
նուշը կուգէր զրկել և ամէն բարիք կը կա-
մենար իր տղային: Բայց հայրերնին շատ
կը սիրէր Մանուկն ու Մանուշը և չէր թո-
ղուր որ անոնք զրկուին:

Չար կինը մտածեց որ նախ հայրերնին
հեռացնէ տունէն, ապա որբերը կորսնցնէ:
Սերմնացու ցորենը գաղտուկ կը խաշէր և
մարդը՝ առանց գիտնալու, կը տանէր կը
ցանէր խաշած ցորենները: Այսպէս գնաց
մէկ երկու տարի: Յորենները չէին բուս-
ներ և մարդը ցորեն գնելով՝ պարտքի տակ
ինկաւ և ելաւ գնաց պանդխտութեան:

Խորդ մայրը մինակ մնալով աճէն օր
եղով ճմուռ կը կերցէր իր տղային, իսկ
որբերուն՝ խաշած հատիկ։ Օր մըն ալ միտքը
դրաւ որբերն առնել տանիլ գետը՝ լողցնե-
լու համար և այն տեղ ջուրին տալ, խեղ-
դել։ Այդ օրը՝ Մանուկն ու Մանուշը խա-
շատ հատիկն առեր, նստեր էին տանիքը,
ու կուտէին։ Տեսան որ ճնճղուկ մը կ'ելլէ
կ'իջնէ ու ճռռողելով՝ բան մը կ'ըսէ։ Մա-
նուկ ուղեց քարով զարնել. բայց Մանուշը
արգիլեց։ Ականջ դրին որ ճնճղուկն այսպէս
կ'ըսէր։

Ճիւ, ճիւ, ճիւ

Ա՛յ որբուկներ, որբուկներ,
ինծի հատիկ մը տուէք,
Հատիկն առնեմ ու տանիմ,
Տամ ձագերուս որ ուտեն.
Ես ալ ձեզի փոխարէն՝

Խրատ մը տամ օգտակար։

Քոյր ու եղբայր քանի մը հատիկ ձգե-
ցին ճնճղուկին։ Ճնճղուկը դարձաւ ու ը-
սաւ։

Ճիւ, ճիւ, ճիւ

Ա՛յ, որբուկներ, որբուկներ
Փախէք, փախէք ղէպի լեռ,
Խորդ մայրն այսօր ձեզ պիտի

Գետը տանի, ջուրին տալ,
Փախէք, փախէք, ջուտ փախէք։

Ճնճղուկն առաւ հատիկներն ու թռաւ։
Քիչ վերջ՝ խորդ մայրն եկաւ ու ըսաւ։

— Ելէք, ձեզ գետը տանիմ, լողցնեմ։

— Դուն գնա, մենք հիմա կուգանք, ը-
սին որբերը և իրենք փախան լեռ։

Այնտեղ թափառեցան ասդին անդին ու
պուրակի մը մէջ մտան. հոն իրենց մեռած
մօր սորվեցուցած աղօթքն ըրին ու իրարու
փաթթուելով քնացան։ Իսկ խորդ մայրը եր-
բոր նայեցաւ որբերը չկան, շուղեց անգամ
զանոնք փնտռել։

Առտուն արեւցաթէն առաջ՝ ճնճղուկն
եկեր էր։ Որբերն արթնցան և լսեցին որ
ճնճղուկը կ'ըսէր։

— Ճիւ, ճիւ, ճիւ, որբեր, բարի որ-
բեր, եկէք, հատիկ կերէք։

Որբերն ուրախութեամբ վաղեցին ճնճ-
ղուկին ետեւէն և տեսան որ պառաւ մա-
միկ մը պտուկով խաշած հատիկ լեցուց
ծառի մը տակ ու գնաց։ Փոքրիկ թռչուն-
ներ ժողվուեցան ուտելու. որբերն ալ ա-
նոնց սեղանակից եղան։

Պառաւ մամիկը ամէն առտու կը բերէր
պտուկով հատիկը և այդ տեղ կը թափէր։

Մամիկն այնպէս կը հաւատար թէ այն փոք-
րիկ թռչունները իր մեռած պզտիկ զաւակ-
ներուն հոգիներն էին և անոնցմէ մէկն ալ
իր թռռնիկը : Որբերը երկար ժամանակ կե-
րան այդ հատիկը և ապրեցան մանրիկ թռու-
չուններու հետ : Իսկ բարի ճնճղուկը գրեթէ
ամէն օր կ'այցելէր իրենց :

Օր մը իշխանին որդին որսի ելեր էր ,
մօլորներ լեռնէ լեռ՝ և եկեր այդ պուրակն
ինկեր էր : Իշխանագունը այնտեղ գտաւ
Մանուկն ու Մանուշը , զանոնք առաւ , ի-
րեն հետ տարաւ իր գզեակը և իրեն հոգե-
զաւակ ըրաւ : Բոլոր պալատականները աչ-
քի լոյսի պէս կը սիրէին այս բարի որբերը ,
բայց անոնք ուրախ չէին ,

— Ի՞նչ ցաւ ունիք , ձեզի պակաս բան
մը կայ , նեղութիւն մը պատճառող կայ ,
հարցուց իշխանը որբերուն :

Ասոնք ալ ըսին թէ կարօտը կը քաշէին
իրենց սիրեցեալ հօր , կարօտը կը քաշէին
իրենց բարի ճնճղուկին :

Իշխանագունը մարդ զրկեց , գտնել ու
բերել տուաւ որբերուն հայրը և վար զրաւ
զգեակին մէջ : Մանուկն ու Մանուշը ու-
րախութեամբ գրկուեցան իրենց հօրը հետ
և ալ գոհ ու զուարթ կ'ապրէին : Բայց ճընճ-
ղուկը ինչպէս գտնէին : Ան ալ ինքիրեն ե-

կաւ , պատուհանէն ներս մտաւ ու կանչեց :
Ճիւ , ճիւ , ճիւ , ճիւ

Բարի որբուկներ , դուք օրհնեալ լինիք ,
Քանզի ձագերուս դուք հատիկ տուիք ,
Աստուած ալ ձեզի տուաւ շատ բարիք :
Ա՛լ ապրեցէք դուք յաւէտ երջանիկ :

Մնաք բարձր , մնաք բարձր . . . :

Ճնճղուկն այս ըսաւ ու թռաւ երկինք :
Հրեշտակ էր , ինչ էր , չհասկցուեցաւ :

102. — Պ Ա Ր Ե Ր Գ

Հո՛ փ-հո՛ փ. հո՛ փ-հո՛ փ. հո՛ փ-լա-լա.
Այս մէր երգը քո՛ղ ըլլայ.

Երկնից տակ

Կապուտակ,

Կանաւն խոտերուն վրայ

Թո՛ղ մեր ձայնն ուրախ քրթռայ.

Եւ մեր փոյ

Հաճոյ՜նով՝

Մեր ծընողի՜ն հաճելի

Մեզ դիտէ աչքն ու փայլի :

Հո՛ փ-հո՛ փ. հո՛ փ-հո՛ փ. հո՛ փ-լա-լա.

Այս մէր երգը քո՛ղ ըլլայ.

Ժիր, արթուն,
Եռանդուն,

Երբ մեր սիրտը բորբոսի
Տըւած ուժով մենք մենքի
Այսպէս մենք
Պար բռնենք.

Եւ միաբան, զըւարթ յար,
Դառնա՛նք, դառնա՛նք անդադար:
Հո՛ւփ-հո՛ւփ, հո՛ւփ-հո՛ւփ, հո՛ւփ-լա-լա.
Այս մեր երգը թո՛ղ ըլլայ.

Բաջողջիկ
Մանց աղջիկ՝

Երբ թափելով սափ ֆրսիւնք
Մեր դասերուն կ'աշխատենք,

Պէ՛տք է որ
Մենք աղուոր

Դադարի ժամուն՝ աւանկ
Կատարենք խաղ, զբօսանք:

Հո՛ւփ-հո՛ւփ, հո՛ւփ-հո՛ւփ, հո՛ւփ-լա-լա
Այս մեր երգը թո՛ղ ըլլայ.

Միւնչեւ որ
Զօրաւոր

Հնչէ ձայնը զանգակին,
Եւ ամենքս ալ՝ ժպտագին.

Լուռ բերան
Դասարան

Երբանք դեմքով գոհունակ,
Գրե՛նք, կարդա՛նք շարունակ:

103. — ՀԵԶԻԿՆ ՈՒ ԴԵԻԸ

Կար ու չկար, ժամանակին խեղճուկ
որը տղայ մը կար որ մայր մը միայն ունէր:
Անունն էր Հեզիկ:

Այնչափ աղքատ էր որ նոյն իսկ չէր
կրնար ապրեցնել իր մայրը. ուստի որոշեց
պանդխտութեան ելլել, գործ գտնելու, ապ-
րուստ ճարելու համար:

Առտու մը կանուխ մայր ու տղայ լա-
լագին համբուրուեցան և Հեզիկ գաւազան
մը ձեռքը, պզտիկ պարկ մը կոնակը, ճամ-
բայ ելաւ :

Շատ գնաց, քիչ գնաց, հասաւ աղբիւրի
մը քով : Յոգնած դադրած՝ նստաւ աղբիւ-
րին գլուխը և սրտին խորէն երկար օֆ մը
արձակեց :

Յանկարծ ջուրին աչքերը յուզուեցան
և աղբիւրին մէջէն ճերմակ մօրուքով ծե-
րունի մը ելաւ, տնկուեցաւ Հեզիկին գէմ :

— Ինչո՞ւ կանչեցիր զիս, ի՞նչ կ'ուզես
ինձմէ, հարցուց ծերունին :

— Ես քեզ չկանչեցի, ըսաւ տղան սար-
սափահար :

— Ի՞նչպէս չկանչեցիր, չէ՞ որ քիչ մը
առաջ օֆ կանչեցիր, իմ անունս Օֆ-պապա
է. ըսէ նայիմ, ո՞վ ես դուն, ի՞նչ կ'ուզես,
ո՞ր կ'երթաս :

— Ես խեղճ, աղքատ որբ տղայ մըն
եմ. պանդխտութեան ելայ, գործ գտնելու
կ'երթամ :

— Ի՞նչ է արհեստդ :

— Ես արհեստ չունիմ :

— Առանց արհեստի ի՞նչ գործ պիտի
կրնաս ընել, քանի որ դուն աղքատ որբ

տղայ մըն ես, կը խղճամ վրադ, քիչ մը
ժամանակ կեցիր քովս, ես քեզի սորվեցնեմ
արհեստ մը. անկէ յետոյ գնա՛ ուր որ կ'ու-
զես, և կը յաջողիս ամէն գործի մէջ :

Հեզիկ շնորհակալութեամբ ընդունեց
Օֆ-պապային առաջարկը և կեցաւ անոր
քով : Օֆ-պապան ունէր հրաշալի արուեստ
մը. անանկ որ կրնար ուզած ատենը փոխ-
ուիլ անասունի, թռչունի, ծառի, բոյսի,
պտուղի և ուրիշ ինչ բանի որ ուզէ, և
ամէնէն պզտիկ ծակերէն իսկ անցնիլ, դառ-
նալ : Բարի ծերունին վեց ամսուան մէջ
կատարելապէս սորվեցուց Հեզիկին իր ար-
ուեստին բոլոր գաղտնիքները և երբոր տե-
սաւ թէ այժմ վարպետին արժանի աշակերտ
եղած է, ճամբայ տուաւ անոր ըսելով :

— Տղաս, գնա՛, Աստուած հետդ ըլլայ,
բայց չըլլայ որ դէպի չարը գործածես սոր-
ված արհեստդ :

Հեզիկ երախտագէտ սրտով համբուրեց
Օֆ-պապային ձեռքերը և հեռացաւ : Օֆ-
պապան ալ աներեւոյթ եղաւ կրկին աղ-
բիւրին ջուրերուն մէջ :

Շատ գնաց, քիչ գնաց, հասաւ անծա-
նօթ գիւղ մը ուր զարմանքով տեսաւ թէ
բոլոր ընտանի կենդանիները այնքան նիհար

են, այնքան նիհար որ կաշի մը ու ոսկոր մըն են մնացեր : Պատճառը հարցուց գիւղացիներուն որ ըսին թէ այդ երկրին մէջ կը բնակի զարհուրելի դև մը որ բոլոր արօտները գրաւած է և բնաւ անասուն չի մօտեցներ որ արածին :

Հեզիկ գիւղացիներէն խնդրեց որ ինք ըլլայ գեղին հովիւր և ապահովուց զանոնք թէ ինք պիտի կրնայ արօտները ազատել դէին ձեռքէն : Գեղացիները պահ մը վարանելէ յետոյ՝ յօժարեցան և անոր յանձնեցին գեղին նախիրը :

Հետեւեալ օրը Հեզիկ նախիրը տարաւ կափ-կանանչ արօտավայր մը և անհոգ կերպով թող տուաւ որ այնտեղ արածին : Յանկարծ անդին դեւը եկաւ ֆշալով, ֆշֆշալով : Հսկայ հրէշ մըն էր անարկու կերպարանքով : Ճակտին վրայ կար միակ աչք մը որ հնոցի պէս կը վառէր, ռունգերէն աղտոտ շունչը կ'ելլէր ծխանի նման և լայն բերանը կը բացուէր խորունկ անդունդի մը պէս :

Դեւը տղան տեսաւ թէ չէ, աչքերէն կրակ ցայտեցնելով՝ վրան վազեց բերանը բացած : Հովիւր ակնթարթի մը մէջ անեղ առիւծի մը փոխուեցաւ և խոյացաւ դեւին վրայ :

Ժամերով կռուեցան իրարու հետ և վերջապէս դեւը շնչասպառ փախաւ գնաց :

Առիւծը դարձեալ հովիւ եղաւ և նախիրը մինչև իրիկուն հանգիստ արածելէ յետոյ՝ իրիկունն ապահով տարաւ գեղը : Գեղացիները շատ զարմացան հովիւին ողջ առողջ և նախիրին կուշտուկուռ վերադարձը տեսնելով :

Յաջորդ օրը Հեզիկ հօտը տարաւ ուրիշ արօտավայր մը : Հոն ալ դեւը եկաւ և այս անգամ տղան փոխուեցաւ կատաղի վագրի մը : Նորէն ժամերով կռուեցան և դեւը յոգնելով՝ փախուստ տուաւ ի վերջոյ :

Երրորդ օրը դարձեալ նոյն տեսարանը : Հովիւն այս անգամ փոխուեցաւ հզօր վիշապի մը և նորէն կռուեցան ժամերով աւելի կատաղօրէն : Վերջապէս դեւը ուժասպառ ինկաւ և այն պահուն որ վիշապը վերջին հարուածով մը պիտի սատկեցնէր զանի, դեւը յանկարծ տատրակի մը փոխուեցաւ ու թռաւ դէպի վեր :

Վիշապը անմիջապէս սրաթօռիչ բազէ մը եղաւ և սլացաւ տատրակին ետեւէն : Ան թռաւ, ինք սլացաւ և վերջապէս հասաւ տատրակին և երբ իր հուժկու մագիլները պիտի մխէր անոր փորը, տատրակը փոխուեցաւ կարմիր խնձորի մը և վերէն վար ինկաւ զոգը թագաւորին որ այդ պահուն իր պարտէզին մէջ նստեր էր :

Թագաւորը զարմանքով ձեռքը առաւ այս երկնառաք խնձորը և երբ մատներովը զայն կը շոյէր կը շօշափէր, բազէն վերադարձաւ իր հովիւի կերպարանքին և տընկուեցաւ Թագաւորին առջև։

— Թագաւորն ապրած ըլլայ, ըսաւ, կը խնդրեմ որ ալդ խնձորը ինծի տաս։

Եւ երբ Թագաւորը զժկամակուծիւն կը ցուցնէր, հովիւը յարեց։

— Այդ խնձորին տեսքէն մի խաբուիր, ատիկա զգուելի դէ մըն է որ կընայ շատ փորձանքներ բերել զխուղ։

Թագաւորն այս խօսքը լսեց թէ չէ, խնձորը վերցուց անդին նետեց սոսկումով։ Խնձորն իսկոյն փոխուեցաւ մուկի որ սկսաւ ծակէ ծակ փախչիլ արագօրէն։ Հովիւն ալ կատու եղաւ և սկսաւ հալածել մուկը։

Մուկը նեղուած՝ բուռ մը մեղու դարձաւ և սկսաւ պտուտքիլ օդին մէջ կատուն ալ արտոյտի փոխուեցաւ և մեղունները մէկիկ մէկիկ սկսաւ ուտել։

Մեղունները յանկարծ զարի դարձան, Թափեցան գետին և խոտերուն մէջ կորսուեցան։ Արտոյտն ալ իսկոյն փոխուեցաւ խուժը մը վառեակներու որոնք ակնթարթի

մը մէջ գետնէն ժողկեցին կերան զարիները։ Եւ խաղը վերջացաւ։

Թագաւորը որուն աչքին առջև կը պատահէր այս հրաշալի խաղը, մինչդեռ զարմանքէ զարմանք կը գլորէր, հովիւ Հեզիկ գեղանի երիտասարդ մը դարձած՝ յաղթական կանգնեցաւ Թագաւորին առջև։

Հեզիկ պատմեց Թագաւորին բոլոր պատահածները։ Թագաւորը հիացաւ մնաց երիտասարդին գեղեցիկութեան, բարութեան և հրաշալի արուեստին վրայ, զանի շատ սիրեց, իր պալատն առաւ և որոշեց իր գեղեցիկ աղջիկը անոր կնութեան տալ։

Մարդ ուղարկելով՝ բերել տուին նաև Հեզիկին խեղճ մայրը և քառասուն օր, քառասուն գիշեր հարսնիք ըրին։

Այս կերպով Հեզիկ փեսայ եղաւ Թագաւորին ու երջանիկ կեանք անցուց։

104. — ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

Եկէ՛ք, տղա՛ք, երթանք լեռ, ձոր,
Վաղէ՛նք, ցատքէ՛նք, խաղանք գնդակ,
Ու շատ ու շատ ընենք կատակ
Արձակուրդի ցնծալից օր:

Կը պսպրղան հովիտ, ծոր ծոր,
Ա՛խ, սա Յուլիան ի՛նչ աղուոր է,
Որ մանաւանդ մեզ կը բերէ
Արձակուրդի ցնծալից օր:

Ծառե՛րն ելլենք, ու տանձ, խնձոր
Քաղենք առատ և անխընայ,
Քանզի շուտով կը վերջանայ
Արձակուրդի ցնծալից օր:

Եկէ՛ք, տղա՛ք, ելլենք լեռ, ձոր,
Խաղանք, խնդանք, ու դպրոցէ
Ողջա՛ն գոչե՛նք. «կեցցէ՛, կեցցէ՛»
Արձակուրդի ցնծալից օր:

Վ Ե Ր Զ

Յ Ս Ն Կ

	Էջ
1. — Մեծ մանչը. (ոտանաւոր). Յ. Գ.	5
2. — Յիսուսին նուէր. Ս. Դ.	6
3. — Պզտիկ, պզտիկ. (ոտան.) Ժողովրդական	7
4. — Երեք շողիկները. հետեւողութիւն	7
5. — Կանաչաւէտ դաշտին վրայ. (ոտան.)	9
6. — Ի՛նչպէս կը գրեն կատուն. Յ. Գ.	11
7. — Թիթեռնիկն ու մեղուն. (ոտան.)	13
8. — Արութիկն ու իր կապան. Ժողովրդական Յ. Գ.	14
9. — Պառաւին սագերը	15
10. — Փոքրիկ սնափառը. (ոտան.)	16
11. — Աքաղաղին ընտանիքը	17
12. — Հաւ-մայրիկը. (ոտան.) Ա. Փանոսեան	19
13. — Խաղասէր աղջիկները. Յ. Գ.	20
14. — Խուսափուկ լուսնկան. (ոտան.) Ռ. Որբերեան	22
15. — Փոքրիկ հերոսը. հետեւողութիւն. Յ. Գ.	23
16. — Պուզրիկը. (ոտան.) Ժողովրդական. Մ. Յ.	25
17. — Լեզուի խաղեր. Յ. Գ.	25
18. — Տերեւներուն մահը. հետեւողութիւն. Յ. Գ.	28
19. — Տղան ու թռչունը. (ոտան.)	29
20. — Թանկագին խոտը. քարզմ.	30
21. — Փոքրիկ հրեշտակը. (ոտան.)	31
22. — Հալածական գայլը	32

23.— Աստուծոյ աչքերը. (նոտան.) Ա. Կ. Պետիկեան	33
24.— Գիրքը	34
25.— Որբին պահանջը. (նոտան.) Մ. Մամիկոնեան	37
26.— Կարկառանք	38
27.— Մանկական նուագահանդէս. (նոտան.)	40
28.— Խելացի Համբիկ	42
29.— Ծառերուն գանգատը. (նոտան.) Ղ. Աղայեան	43
30.— Քաղաքավար տղան	45
31.— Թիթեռնիկին հարսնիքը. հետեւողութիւն	46
32.— Կաշաղակն ու ագռաւը. (նոտան.) Հ. Հայրապետ.	49
33.— Պզտիկ գիտունը. հետեւողութիւն	50
34.— Իշուկս. (նոտան.) Սասկան Վրդպտ.	52
35.— Մատենամար. հետեւողութիւն	54
36.— Զուրին երգը. (նոտան.)	56
37.— Հոճան և իր էջը. ժողովրդական. Յ. Գ.	57
38.— Թոմարու Մինէ. (նոտան.) Ն. Կ.	59
39.— Բարութիւն և գեղեցկութիւն	60
40.— Զմեռուան գալը. (նոտան.) Ա. Իսահակեան	61
41.— Աքաղաղը, էջը և առիւծը. քարգով.	62
42.— Կօշկակարը. (նոտան.) Ս. Դ.	64
43.— Փոքրիկ աղջիկն ու հայելին	65
44.— Հայկական կաղանդ. (նոտան.) Յ. Գ.	66
45.— Զարխօսիկ Պաղտօն. ժողովրդ. Յ. Գ.	67
46.— Լինէի. (նոտան.) Պաղտսաւ Դպիր	69
47.— Ժիր Զապէլը	70
48.— Փոքրիկ զինուորը. (նոտան.) Յ. Գ.	72

49.— Ծաղիկներուն երազը. Մ. Թաւադեան	73
50.— Ծնունդի երգ. (նոտան.) Մերուժան	75
51.— Զօժ ընտրեց շունը. հետեւողութիւն	76
52.— Շունը. (նոտան.) Ս. Դ.	78
53.— Մանուկն ու արձագանգը. քարգով.	80
54.— Կենդանի պուպրիկը. (նոտան.) Ակիլիսէ	81
55.— Շողիկն աւփայլիկը. Դ. Դեմիրջեան	82
56.— Զինէ մարդը. (նոտան.)	86
57.— Զինագունեք	87
58.— Բարեկենդան. (նոտան.) Յ. Գ.	88
59.— Գարունին հրաւերը. նմանողութիւն	89
60.— Այլ ինչ կ'ուզենք. (նոտան.)	92
61.— Մարգարիտին սերմը	93
62.— Հայկական Զատիկ. (նոտան.) Մ. Ասատուր	96
63.— Պոչաւոր սուտեր. նմանող.	97
64.— Մանուկին իղձը. (նոտան.) Գր. Արմունի	99
65.— Բերնէ բերան. հետեւողութիւն. Յ. Գ.	100
66.— Մեղուն ու ճանճը. (նոտան.)	102
67.— Տանձենին և դղումը	104
68.— Առուակը. (նոտան.) Ս. Դ.	105
69.— Թիթեռնիկին զրոյցը. հետեւողութիւն. Յ. Գ.	107
70.— Իմ գառնուկս. (նոտան.) Ա. Փ.	108
71.— Երեք ընկերներ. հետեւողութիւն	110
72.— Զորս նուէրներ. (նոտան.) Ռ. Ռ.	113
73.— Անճաման գործակիցներ. հետեւող. Յ. Գ.	114
74.— Մանուկը՝ ժամացոյցին. (նոտան.) Ռ. Ռ.	115

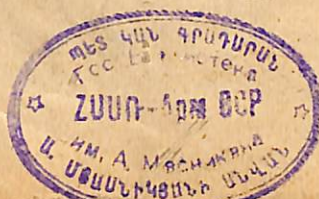
75.— Միութեան ուժը. քարգլ.	117
76.— Մրջիւնն ու տղան. (ոտան.) Յ. Յարութիւնեան	118
77.— Գեղացին ու սատանան. ժողովրդական Յ. Գ.	119
78.— Ընկոյղը. (ոտան.) Ս. Դ.	121
79.— Մկրատով կը հնձեն. ժողովրդ. Յ. Գ.	122
80.— Լեւոնիկը. (ոտան.) Կ. Ոսկեան	123
81.— Ապրիլի մէկը Յ. Գ.	125
82.— Թռչունին մտածումը. (ոտան.) Յ. Թումանեան	128
83.— Կաթիլներու ճամբորդութիւնը. հետեւող.	129
84.— Հնդկահաւն ու տղաքը. (ոտան.) Ա. Փանոսեան	132
85.— Երեք հսկաներ. Յ. Գ.	134
86.— Վիճակի երգ. (ոտան.)	136
87.— Շահուած ոսկին. ժողովրդ. Յ. Գ.	137
88.— Օրորերգ. (ոտան.) ժողովրդ.	140
89.— Փոքրիկ տղեկն ու հսկան. քարգլ.	143
90.— Ատաղձագործներ. (ոտան.)	146
91.— Ծրծեռնակին ծնունդը. անանդ. Ա. Թեոդիկ	147
92.— Այծը. (ոտան.) Ա. Փանոսեան	149
93.— Գամին պատմութիւնը. հետեւող.	151
94.— Դարբնոցին մէջ. (ոտան.) Կ. Տեմիրեան	153
95.— Թռչուններուն թաղաւորը. քարգլ.	154
96.— Պանդուխտին երգը. (ոտան.)	159
97.— Ագահ կօշկակարը	160
98.— Ագարակապանուհին. (ոտան.) Ս. Հալեպեան	163
99.— Հայելին, կապերան ու սրուակը. ժող. Յ. Գ.	165

100.— Դարունն ու ամառը. (ոտան.) Մ. Ասատուր	170
101.— Ճնճղուկն ու որբերը. ժողովրդ.	171
102.— Պարերգ (ոտան.) Դ. Ապահոգեան	175
103.— Հեղիկն ու դեւը. ժողովրդ. Յ. Գ.	177
104.— Արձակուրդ. (ոտան.) Ա. Գ. Պետիկեան	184

184

248
8ԱՆԿ ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐՈՒ

Հանելուկ	Թիւ	1	Գլուխի մագ
»	»	2	Բոյր
»	»	3	Խղունջ
»	»	4	Այգ
»	»	5	Թուղթ
»	»	6	Ասեղ
»	»	7	Երկինք եւ աստղեր
»	»	8	Բերան եւ լեզու
»	»	9	Ականջ
»	»	10	Կառքիւն չորս անիւները
»	»	11	Համաւրիւն պատրոյզը
»	»	12	Ծուխ եւ ծխան
»	»	13	Արձաթանգ
»	»	14	Զիւն
»	»	15	Խաւար
»	»	16	Լեզու
»	»	17	Դէտ
»	»	18	Արեւ
»	»	19	Ժամացոյց
»	»	20	Հնկոյգ
»	»	21	Անձրեւ
»	»	22	Տապակ
»	»	23	Կշիւակ
»	»	24	Կրակ
»	»	25	Աւել

3378
2018

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0062480

